

บทบาทและปัญหาชุมชนเมืองกำแพงเพชร

1. สภาพทางกายภาพ

1.1 ที่ตั้ง

บริเวณอันเป็นที่ตั้งชุมชนหลักของจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยชุมชนสำคัญ 2 ชุมชน คือ ชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และชุมชนสุขาภิบาลนครชุม ชุมชนทั้งสองตั้งอยู่บนพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำปิง โดยมีสะพานกำแพงเพชรเป็นสะพานที่เชื่อมโยงชุมชนในพื้นที่ทั้งสองฝั่งที่ตั้งของชุมชนยังเป็นบริเวณเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมที่สำคัญคือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 กำแพงเพชร-สุโขทัย และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 กำแพงเพชร-นิजิตร์

ชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีพื้นที่ประมาณ 14.9 ตารางกิโลเมตร (เป็นพื้นที่น้ำประมาณ 3 ตารางกิโลเมตร) มีสภาพพื้นที่เป็นแนวยาวโค้งขนานไปกับแม่น้ำปิงทางฝั่งตะวันออก ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 11 องศาตะวันออก ทางทิศเหนือของชุมชนเป็นบริเวณโบราณสถานเมืองกำแพงเพชรที่มีซากกำแพงเมืองและโบราณสถานปรากฏอยู่ จึงมีอาคารบ้านเรือนอยู่เบาบาง ส่วนบริเวณที่เป็นชุมชนหนาแน่นจะเกาะกลุ่มถัดลงมาจากริมโบราณสถานตามแนวฝั่งแม่น้ำ

ชุมชนสุขาภิบาลนครชุม ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง มีพื้นที่ประมาณ 3.5 ตารางกิโลเมตร ลักษณะชุมชนจับกลุ่มหนาแน่นบริเวณฝั่งใต้ของคลองสวนหมาก ติดฝักตะวันออกของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 โดยชุมชนจะกระจายตัวตามแนวถนนนครชุม

1.2 แนวเขตการปกครอง

พื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองกำแพงเพชร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเมือง มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ คือ

อาณาเขตเทศบาล	ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลหนองปลิง
	ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลหนองปลิง ตำบลเทพนคร
	ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลนครชุม
	ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลเทพนคร

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร โดยทั่วไปเป็นที่ราบเป็นเนินดิน สูงตลอดแนวเหนือใต้ของแม่น้ำปิง ลักษณะภูมิประเทศลาดลงทางทิศตะวันออกมีภูมิประเทศแบบลูกคลื่นลอนลาดเกิดขึ้นบ้างเป็นตอน ๆ ในบริเวณที่มีแม่น้ำปิงไหลผ่าน วัดถ้ำต้นกำเนิดดินส่วนใหญ่จึงได้มาจากวัตถุที่ถกน้ำจากแม่น้ำปิงและสาขาน้ำที่มากับลมไว้ มีทั้งพวกตะกอนลำน้ำที่มีอายุน้อย จนถึงตะกอนลำน้ำที่มีมาก นอกจากนี้ยังมีดินที่เกิดจากการสลายตัวของวัตถุที่เคลื่อนมาที่บถมโดยแรงโน้มถ่วงของโลก มักจะพบบริเวณที่เป็นเนินเขา หรือเชิงเขา

ส่วนสภาพภูมิประเทศของชุมชนสุขาภิบาล มีระดับค่อนข้างสูงและลาดลงจนเป็นบริเวณที่ลุ่มทางทิศใต้ ซึ่งเป็นบริเวณแหล่งโบราณสถานทุ่งเศรษฐี

1.4 การคมนาคมขนส่ง

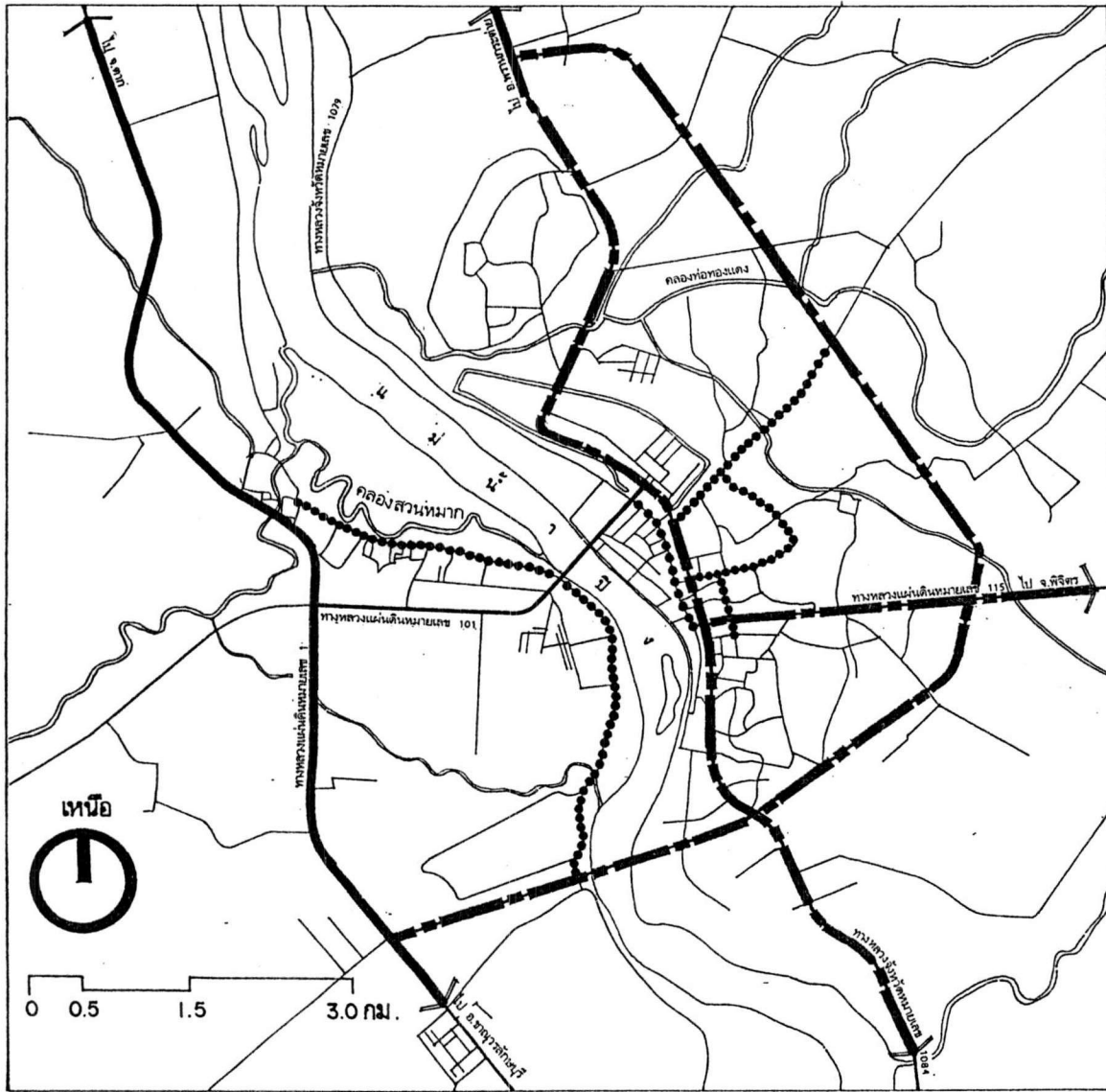
1.4.1 โครงข่ายและคุณภาพถนน

การคมนาคมติดต่อกับจังหวัดข้างเคียงสามารถใช้ได้ทุกฤดูกาลประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (นพลโยธิน) ผ่านสุขาภิบาลนครชุม และก่อนถึงตัวเมืองแยกข้ามแม่น้ำปิงอ้อมผ่านตัวชุมชนเมืองกำแพงเพชรไปทางด้านใต้ ทางเลียงเมืองดังกล่าวนี้ไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 ที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดกำแพงเพชรกับจังหวัดพิจิตร และมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 แยกข้ามแม่น้ำปิงเข้าสู่ตอนกลางของตัวชุมชนบริเวณศาลากลางจังหวัด ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 นี้ เมื่อผ่านเข้าสู่ตอนกลางของเมือง ก็เลี้ยวเข้าไปในเขตบริเวณโบราณสถานของเมืองเก่าซากังราว แล้วจึงผ่านไปทางตอนเหนือเข้าสู่จังหวัดสุโขทัย

นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัดเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกอีกหลายเส้นทาง คือทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1079 เลียบกำแพงเมืองซากังราวขึ้นไปเชื่อมกับชุมชนระดับอำเภอและตำบลทางตอนเหนือ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1084 เลียบแม่น้ำปิงออกไปทางใต้ เชื่อมโยงติดต่อไปยังอำเภอชาลวาลักษณ์บุรี ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1078 เชื่อมสุขาภิบาลนครชุมเลียบลำน้ำปิงลงมาทางใต้ มาบรรจบกับทางเลียงเมืองบริเวณวิทยาลัยครูกำแพงเพชรและทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1116 เชื่อมโยงชุมชนทางทิศตะวันตก

ส่วนการคมนาคมในเขตเทศบาลเมืองนั้น โครงข่ายถนนชุมชนยังมีระบบที่ไม่แน่นอนส่วนใหญ่เกิดความจำเป็นเนื่องจากมิได้วางผังเมืองไว้ล่วงหน้า สภาพถนนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งถนนที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลและกรมทางหลวง

ถนนสายสำคัญในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ได้แก่ ถนนเทศบาล 1 ถนนราชดำเนิน และถนนเจริญสุข มีขนาด 2 และ 4 ช่องทางจราจร ไม่มีเกาะกลางถนน และถ้าเป็นถนน 4 ช่องทางจราจรจะมีทางเท้า

สัญลักษณ์	
	เส้นทางติดต่อระหว่างภาค
	เส้นทางติดต่อระหว่างชุมชน
	เส้นทางหลักในชุมชน
แสดง	
โครงข่ายและลำดับถนน	
ที่มา :	แผนที่
	5.1

ขนาดถนนทั่วไปมีความกว้าง 4 เมตร 6 เมตร 8 เมตร และ 12-15 เมตร เขตทางที่กำหนดทั่วไปกว้าง 12 เมตร ยกเว้นถนนเป็นดำริห์ ถนนราชดำเนิน 1 ถนนราชดำเนิน 1 ซอย 1 และถนนวิจิตรมีเขตทางที่กำหนดกว้าง 18 เมตร และถนนเทศา 1 เทศา 2 ถนนวิจิตร ซอย 3 มีเขตทางที่กำหนดกว้าง 20 เมตร ส่วนเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชรรอบนอก ขนาดของผิวจราจรไม่กว้างขวาง แต่ก็มีเขตทางมากพอที่จะขยายผิวจราจรออกไปได้ในอนาคต

ผิวการจราจรส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางและมีการบำรุงรักษาพอสมควร ส่วนถนนที่มีผิวจราจรเป็นคอนกรีต ได้แก่ ถนนเทศา 1 ซอย 5 และ 6 ถนนเทศา 1 ซอย 8 ถึง ซอย 11 และถนนเทศา 2 ถนนซอยย่อยมีทั้งถนนลาดยางและถนนลูกรัง ขนาดกว้าง 2 ช่องทางจราจร

โครงข่ายถนนในชุมชนเมืองกำแพงเพชรทางฝั่งเทศบาล มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 ซึ่งเป็นถนนระหว่างเมืองเมื่อผ่านเข้ามาในตัวเมืองทางทิศตะวันออก ได้แปรสภาพเป็นถนนสายประธานคือถนนเจริญสุขซึ่งไปบรรจบกับถนนราชดำเนิน ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ผ่านเข้าตัวเมืองทางทิศตะวันตกและทิศเหนือแปรสภาพเป็นถนนสายประธานของชุมชนเมืองเช่นกัน ถนนสายดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่งติดกับถนนเทศาและใช้เส้นทางทับกับถนนราชดำเนิน ปลายด้านบนเชื่อมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ด้านใต้ต่อเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1084 เป็นผลให้มีความสำคัญเหนือกว่าถนนเทศา

ส่วนถนนสายรองที่สำคัญ มีอยู่น้อยและไม่ได้ทำหน้าที่อย่างชัดเจนเนื่องจากสัญญาณของตัวเมืองมีลักษณะยาวเลียบไปตามลำน้ำ ถนนสายรองที่เชื่อมต่อกับถนนสายหลัก จึงขนานไปกับลำน้ำเป็นถนนสายสั้น ๆ แคบ ๆ เช่นถนนราชดำเนิน ซอย 1 เป็นต้น ถนนราชดำเนิน ซอย 1 นี้แยกออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านไปบรรจบกับถนนเลียงเมือง ถนนสายดังกล่าวนี้เมื่อลึกเข้าไปผิวจราจรยังไม่ได้มาตรฐาน แต่ด้วยลักษณะการใช้สอยและลำดับของการเชื่อมโยง จึงมีลักษณะเป็นถนนสายรอง

นอกจากนี้ ก็มีถนนสายย่อยเป็นถนนรองบริการเข้าไปถึงตัวของอาคารหรือสถานที่ ถนนในลักษณะดังกล่าวนี้มีอยู่โดยตลอดทั่วไปในชุมชนเมือง โดยเชื่อมต่อกลั่นจากถนนสายรอง ถนนระหว่างเมือง โครงข่ายการลดหลั่นของระดับถนนมีอยู่เฉพาะพื้นที่ใกล้กับลำน้ำ ในส่วนที่เป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นพอประมาณ ส่วนที่ห่างไกลออกไปจนถึงถนนเลียงเมือง ทั้งพื้นที่ตอนเหนือและตอนใต้ของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 นั้นโครงข่ายการคมนาคมมีลักษณะไม่ค่อยลดหลั่นไปตามระดับ และถนนหลายสายมีปลายตันไม่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้

ระบบถนนในสุขาภิบาลนครชุม ถนนส่วนใหญ่มีขนาด 2 ช่องทางจราจร และผิวจราจรเป็นถนนคอนกรีต และถนนลาดยาง ความกว้างของถนน 4-8 เมตร ในบริเวณย่านตลาดจะมีท่อระบายน้ำและทางเท้า สำหรับโครงข่ายถนนในชุมชนนครชุม มีถนนเลียบลำน้ำปิงที่

เชื่อมศูนย์กลางชุมชนเมืองนครชุม จนไปจรดกับวิทยาลัยครูกำแพงเพชร (ถนนนครชุมกำแพงเพชร) ทำหน้าที่เป็นถนนสายหลัก ในแนวเหนือ-ใต้ ส่วนถนนสายรอง ได้แก่ ถนนสุขาภิบาล 4 และถนนสุขาภิบาล 3 ถนนดังกล่าวนี้ เชื่อมต่อจากถนนเลียบลำน้ำ บางสายสามารถเชื่อมต่อไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 และ 101 ส่วนถนนสายย่อยที่ทำหน้าที่สัญจรเข้าถึงในระดับตัวอาคารพบว่ามีการกระจายอยู่ตลอดพื้นที่ โดยแยกออกมาจากถนนสายรองและถนนสายหลักรวมทั้งถนนสายประธานและถนนระหว่างเมือง นอกจากนี้ยังพบว่าถนนสายย่อยหลายสายเป็นถนนเปลี่ยวตัน ไม่สามารถเชื่อมติดต่อกันได้

การคมนาคมทางน้ำติดต่อภายในชุมชนเมืองนครชุม มีลักษณะเช่นเดียวกับทางฝั่งเทศบาล เนื่องจากชุมชนเกาะตัวขนานไปตามลำน้ำ แต่ทางฝั่งนครชุมจะมีการติดต่อเข้าพื้นที่ภายในโดยใช้ทางน้ำมากกว่า เนื่องจากสามารถกระทำได้สะดวกเพราะนครชุมอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างลุ่มกว่า มีลำน้ำที่สำคัญคือคลองสวนหมาก แต่ในปัจจุบันลำน้ำต้นเขินไม่ได้ใช้เป็นทางสัญจรแล้ว

1.4.2 ปริมาณการจราจร

สถานการณ์การจราจรส่วนใหญ่เป็นการจราจรภายในชุมชน ปัจจุบันมีทางสายเลี้ยวเมือง คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 ช่วยลดปริมาณการจราจรที่ผ่านเมืองให้น้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการจราจรกับความจุของถนนพบว่ายังสามารถรองรับปริมาณการจราจรได้ดี นอกจากถนนบางสายในย่านการค้า ที่มีปัญหาเรื่องความคับคั่งไม่เป็นระเบียบในชั่วโมงเร่งด่วน เนื่องมาจากการอนุญาตให้จอดรถริมถนนทั้งสองข้าง

ปริมาณการจราจรของถนนสายสำคัญในชั่วโมงเร่งด่วน ซึ่งมีหน่วยเป็นรถยนต์หนึ่งส่วนบุคคล ถนนเทศบาลมีปริมาณการจราจรสูงสุด 1,430 คันต่อชั่วโมงเร่งด่วน รองลงมาคือ ถนนราชดำเนิน และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 มีปริมาณการจราจร 1,300 และ 1,381 คันต่อชั่วโมงเร่งด่วน สำหรับถนนวิจิตรและถนนเจริญสุขมีปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนเท่ากับ 1,049 คัน และ 938 คัน ตามลำดับ

1.4.3 การขนส่งสาธารณะในชุมชน

ในชุมชนเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม ยังไม่มีระบบขนส่งสาธารณะ ภายในชุมชนนิยมใช้รถจักรยานยนต์ รถสามล้อรับจ้าง และรถจักรยานยนต์รับจ้าง ส่วนอื่นเป็นรถขนาดเล็ก เช่น รถสองแถววิ่งรับส่งระหว่างชุมชนทั้งสองและชุมชนอื่น ๆ เส้นเดินรถประจำทางในจังหวัดมี 3 สาย ได้แก่

สายที่	1111	กำแพงเพชร-สลกบาตร	ระยะทาง	79	กิโลเมตร
สายที่	1112	กำแพงเพชร-ลานกระบือ	ระยะทาง	54	กิโลเมตร
สายที่	2145	กำแพงเพชร-คลองลาน	ระยะทาง	56	กิโลเมตร

ปัญหาด้านการคมนาคม ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีพื้นที่ถนนเพื่อการสัญจรไปมา คิดเป็นพื้นที่ 0.82 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 5.5 ของพื้นที่เขตเทศบาล ซึ่งนับว่ายังไม่เพียงพอ (เกณฑ์มาตรฐานเท่ากับร้อยละ 20 ของพื้นที่ชุมชน) นอกจากนี้การสัญจรในชุมชนไม่ได้ได้รับความสะดวกเท่าที่ควรเนื่องจากมีถนน ตรอก ซอย บางส่วนที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงผิวจราจร ทำให้เป็นหลุมเป็นบ่อในฤดูฝนและในฤดูแล้งก่อให้เกิดฝุ่นละอองที่ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพลักษณะรวมทั้งยังขาดความเป็นระเบียบในการจัดอุปกรณ์สาธารณะริมถนนสายสำคัญต่าง ๆ เช่น ที่นักผู้โดยสารริมถนน ที่จอดรถ ป้ายสัญญาณจราจร ป้ายชื่อถนนซอย และแสงสว่างสาธารณะ ยังไม่เพียงพอ

1.5 สาธารณูปโภค

1.5.1 การไฟฟ้า

การบริการด้านไฟฟ้าในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยรับกระแสไฟฟ้าจากเขื่อนภูมิพลจังหวัดตาก มีสถานีย่อยอยู่ที่ถนนพหลโยธิน หมู่ที่ 3 ตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 7 กิโลเมตร ในปี 2532 มีผู้ใช้ไฟฟ้าประมาณ 34,500 ราย จำนวนกระแสไฟฟ้าใช้เฉลี่ย 6,500,000 กิโลวัตต์ ส่วนไฟฟ้าสาธารณะในเขตเทศบาลเมือง มี 53 สาย ตามแนวนอนจำนวน 983 ดวงโคม ปริมาณการไฟฟ้ารวมเฉลี่ย 29,898.27 หน่วยต่อเดือน

1.5.2 การประปา

การบริการการประปาในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร อยู่ในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาค สำนักงานประปาดังอยู่ที่ 52 ถนนเทศา 1 ตำบลในเมือง โรงกรองน้ำประปา ตั้งอยู่ที่ 379 ถนนเทศา 2 ตำบลในเมืองห่างจากแม่น้ำปิงซึ่งใช้เป็นแหล่งน้ำดิบในการผลิตประปาประมาณ 100 เมตร ซึ่งมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม เนื่องจากเขื่อนภูมิพลมีน้ำน้อย การประปาจังหวัดกำแพงเพชรแก้ไขโดยต่อท่อสูบน้ำเพิ่มและชุดทรานส์กรองน้ำ

การให้บริการด้านประปา สามารถให้บริการได้เกือบครอบคลุมเขตเทศบาลเมือง เขตสุขาภิบาลนครชุมและตำบลหนองปลิงและพื้นที่ที่ยังไม่สามารถให้บริการได้มีเพียงเล็กน้อยโดยเฉพาะรอบนอกไป ซึ่งยังคงต้องอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติ และที่สร้างขึ้นมาเอง เช่น แม่น้ำ สระน้ำ ลำน้ำ บ่อบาดาล เป็นต้น การประปาในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาทางการผลิตและความสามารถของหน่วยงาน ที่จะขยายบริการให้ทันต่อความต้องการของประชาชน นอกจากนั้นยังมีปัญหาบางครัวเรือนที่ไม่สามารถชำระค่าเดินท่อประปาเข้ามาในบ้านได้ จึงยังคงใช้น้ำจากบ่อบาดาลอยู่ ปัจจุบันการประปាកำแพงเพชร ผลิตน้ำได้วันละประมาณ 7,680 ลูกบาศก์เมตร จ่ายน้ำวันละ 6,210 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณการใช้น้ำ 263 ลิตรต่อคนต่อวัน การประปาใช้สารส้มวันละ 140 กิโลกรัม และคลอรีนวันละ 10 กิโลกรัม

1.5.3 การระบายน้ำและการกำจัดน้ำเสีย

แต่เดิมการระบายน้ำในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร อาศัยทางระบายน้ำที่มีอยู่เดิม และคลองสาธารณะต่าง ๆ ระบายลงสู่แม่น้ำปิง ต่อมาเมื่อชุมชนมีความเจริญมากขึ้น มีการก่อสร้างบ้านเรือน ถนน ตรอก ซอยต่าง ๆ ภายในเมือง ประกอบกับการบุกรุกถมคลองสาธารณะทำให้การระบายน้ำซึ่งเกิดจากภาวะฝนตกและน้ำโสโครก ที่เกิดจากการใช้ของประชาชนไม่ทันกับสภาวะการไหล ทำให้บางครั้งเกิดภาวะน้ำท่วมขังพื้นผิวดังจราจรในถนนหลายสาย

การระบายน้ำในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร ใช้ระบบท่อระบายลงสู่แม่น้ำปิง ซึ่งเป็นระบบท่อรวม ทั้งระบายน้ำฝนและระบายน้ำโสโครก โดยไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนระบายลงสู่แม่น้ำปิง ทำให้มีปัญหาการระบายน้ำไม่ทันในช่วงฝนตกหนัก เกิดน้ำท่วมภายในชุมชนเมือง ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากระดับของท่อระบายน้ำอยู่สูงเกินไป ไม่สามารถรับน้ำต่อจากท่อต้นได้ทางได้สะดวก และบางบริเวณเป็นพื้นที่ต่ำ ระดับของท่ออยู่สูง ทำให้ไม่สามารถรับน้ำจากพื้นที่ข้างเคียงได้ จึงระบายได้เฉพาะน้ำจากถนนเท่านั้น รวมทั้งบางแห่งทิศทางลาดเอียงของท่อไม่ถูกต้อง และความจุของท่อไม่เพียงพอระบายน้ำออกไม่ทันควรปรับปรุงเปลี่ยนขนาด และความลาดเอียงของท่อระบายน้ำใหม่

สำหรับโครงการบำบัดน้ำเสีย ได้รับการสนับสนุนจากประเทศญี่ปุ่น ในบริเวณทิศใต้ของเมืองใกล้กับโรงพยาบาลกำแพงเพชร และอีกแห่งหนึ่งคาดว่าจะอยู่บริเวณหลักเขตที่ 6 ของแนวเขตเทศบาลที่ได้รับน้ำเสียมมาจากทิศตะวันตก ตามถนนเจริญสุข และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115

1.5.4 การโทรศัพท์ ไปรษณีย์โทรเลข

ในปี 2532 เขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร มีโทรศัพท์ จำนวน 3,239 เครื่อง หรือร้อยละ 96 ของจำนวนเลขหมายทั้งหมด แยกเป็นสถานที่ราชการ 170 เลขหมาย สาธารณะ 28 เลขหมาย ร้านค้าที่มีผู้เช่าและที่อยู่อาศัย 2,029 เลขหมาย

สำหรับการสื่อสาร ในเขตอำเภอเมือง มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 9 แห่ง ดำเนินการโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย 2 แห่ง และเอกชนดำเนินการอีก 7 แห่ง โดยมีศูนย์กลางการสื่อสารทางไปรษณีย์โทรเลขอยู่ในเขตเทศบาล เทศบาลกำแพงเพชรมีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 7 ฉบับ และเทศบาลฯ ยังได้ติดตั้งเครื่องส่งเสียงตามสายให้บริการประชาชนในด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์อีกด้วย

ตาราง 5.1 สภาพการระบายน้ำบนถนนในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

ถนน	ขนาดท่อ (0 เซนติเมตร)	ระยะทาง เมตร (สภาพการระบายน้ำ)
1. ถนนเทศบาล ฝั่งตะวันออก	60	916
	60	270 ----- (ง)
2. ถนนเทศบาล ฝั่งตะวันตก	60	272
	40	300 ----- (ข)
3. ถนนเทศบาล ซอย 1	40	172 ----- (ง)
4. ถนนเทศบาล 2 ฝั่งตะวันตก	60	224
5. ถนนเทศบาล 2 ฝั่งตะวันออก	60	248 ----- (ค)
6. ถนนเทศบาล ซอย 9 ด้านทิศเหนือ	60	116
7. ถนนเทศบาล ซอย 10 ด้านทิศใต้	60	108
8. ถนนราชดำเนิน ฝั่งตะวันตก	60	1010
9. ถนนราชดำเนิน ฝั่งตะวันออก	60	822
	30	120 ----- (ค)
10. ถนนราชดำเนิน ซอย 7 ด้านทิศเหนือ	60	240
11. ถนนราชดำเนิน ซอย 7 ด้านทิศใต้	60	244
12. ถนนราชดำเนิน ซอย 11 ด้านทิศใต้	60	252
13. ถนนวิจิตร ฝั่งตะวันตก	60	160
	80	240 ----- (ง)
14. ถนนวิจิตร ฝั่งตะวันออก-----	60	112
	80	120 ----- (ก)
15. ถนนวิจิตร ซอย 3 ด้านทิศเหนือ	80	350 ----- (ง)
	80	336
16. ถนนกำแพงเพชรด้านทิศเหนือฝั่งตะวันออก	60	160

(ต่อ)

ถนน	ขนาดท่อ 0 เซนติเมตร	ระยะทาง เมตร (สภาพการระบายน้ำ)
ฝั่งตะวันตก	120	260
17. ถนนกำแพงเพชร ด้านทิศใต้	60	172
18. ถนนเจริญสุข ด้านทิศเหนือ	60	60
	80	240
	80	316 ----- (ค)
19. ถนนเจริญสุข ด้านทิศใต้	80	236
	80	488 ----- (ง)
20. ถนนเจริญสุข ซอย 1 ฝั่งตะวันออก	80	124
21. ถนนเทศบาล 1 ฝั่งตะวันออก	50	224
22. ท่อจากถนนเทศบาลไปลงแม่น้ำปิง (เดิม)	60	40 ----- (ก) (ง)
23. ท่อจากถนนเทศบาลไปลงแม่น้ำปิง (เดิม)	1.20	74
24. คลองสาธารณะด้านทิศใต้	80	140 ----- (ง)

หมายเหตุ : สภาพการระบายน้ำ (ก) ระดับของท่ออยู่สูงเกินไปไม่สามารถรับน้ำต่อจากท่อต้นทาง
ได้สะดวก

(ข) ระดับของท่ออยู่สูง ไม่สามารถรับน้ำจากพื้นที่ข้างเคียงได้
ระบายน้ำจากถนนเท่านั้น

(ค) ทิศทางลาดเอียงของท่อไม่ถูกต้อง

(ง) ความจุไม่เพียงพอระบายน้ำออกไม่ทัน

ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมือง จักรวรรดิกำแพงเพชร

1.5.5 การกำจัดขยะ

บริเวณเทศบาลเมืองกำแพงเพชรประกอบด้วย อาคารร้านค้า ร้านอาหารและบ้านพักอาศัยหนาแน่น ขยะในแต่ละวันมีประมาณ 114 ลูกบาศก์เมตร ในขณะที่การเก็บขยะของเทศบาลเมืองจึงจัดเก็บได้เพียงวันละ 84 ลูกบาศก์เมตร เนื่องจากขาดแคลนเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ปัจจุบันเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีรถขนขยะ 4 คัน ขนาดความจุ 8 และ 9 ลูกบาศก์เมตร และความจุขนาด 15 ลูกบาศก์เมตรจำนวน 2 คัน ทำการเก็บขยะวันละ 2 เวลา คือ 6.00 ถึง 11.00 และ 15.00 ถึง 18.00 น. และมีบริการรถดูดสิ่งปฏิกูลอีก 1 คัน

การกำจัดขยะใช้วิธีตากแห้งและเผาทั้งบางส่วน ที่ทิ้งขยะเป็นที่กร้างพื้นที่ประมาณ 50 ไร่ ห่างจากชุมชนออกไปทางอำเภอพรานกระต่าย ประมาณ 8 กิโลเมตร และโครงการกำจัดขยะมูลฝอย โดยวิธี Sanitary Landfill ดำเนินการในพื้นที่ 93 ไร่ ทางทิศเหนืออยู่ห่างจากตัวเมืองไปตามเส้นทาง 101 ประมาณ 6 กิโลเมตร เป็นบริเวณพื้นที่ป่าสงวนที่เทศบาลขอเข้าไปใช้ทำประโยชน์ โดยใช้การลำเลียงขยะทางเส้นทางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ลำเลียงขยะมูลฝอยจากชุมชนเมืองและศูนย์กลางการค้า ปัญหาการรักษาความสะอาดเกิดจากขาดความร่วมมือในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบจากคนในชุมชน เนื่องจากปริมาณขยะและจุดทิ้งขยะไม่สัมพันธ์กัน รวมทั้งปัญหาที่จอตรดทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ

สำหรับสุสานภิบาลนครชุม มีรถบริการเก็บขยะ 1 คัน เก็บขยะวันละ 2 เที่ยวทำการเก็บขยะตั้งแต่เวลา 4.00 น. เก็บจนขยะหมด ปริมาณขยะเฉลี่ยวันละ 30 ลูกบาศก์เมตร สถานที่ทิ้งขยะที่ใช้ที่เดียวกับเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ซึ่งสุสานภิบาลนครชุมมีโครงการที่จะหาที่ทิ้งขยะใหม่ เนื่องจากที่ทิ้งขยะเดิมอยู่ไกลทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูงวิธีกำจัดขยะโดยทั้งแห้งแล้วเผา

1.5.6 สถานที่อยู่อาศัย

1.5.6.1 การพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาล

เทศบาลเมืองกำแพงเพชรดำเนินงานตามนโยบายของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนของเทศบาลเมืองได้มีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น บนพื้นฐานหลักการพึ่งตนเอง และการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประชาชนกับองค์กรของรัฐ กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแนวทาง และรูปแบบการจัดตั้งชุมชนย่อยให้เทศบาลเมืองดำเนินการจัดตั้งขึ้นในเขต โดยพิจารณาจากชุมชนที่มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือชุมชนที่มีความพร้อมและเรียกร้องให้เทศบาลจัดตั้งเป็นชุมชนย่อย โดยจัดตั้งขึ้นแล้วรวม 5 ชุมชนด้วยกัน คือ ชุมชนเกาะทิว ชุมชนอนันตสิงห์ ชุมชนปิ่นคำริห์ ชุมชนประชาพรหษา และชุมชนวัดกะโลทัย

ตาราง 5.2 สถานที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ปี 2532

ประเภทที่อยู่อาศัย	ที่ตั้ง	ประชากร(ครอบครัว)	ขนาด พ.ท.	ลักษณะการปลูกสร้าง
1. ชุมชนย่อย ชุมชนเกาะทิว ชุมชนอนันตสิงห์ ชุมชนปิ่นดำวิห์ ชุมชนประชา หรรษา ชุมชนวัดกะโลทัย	ช.หลังที่ว่าการ อ.เมือง หลังศาลพระอิศวร	30 หลังคาเรือน 250 หลังคาเรือน 100 หลังคาเรือน		บ้านเดี่ยว อาคารไม้ 1-2 ชั้น
2. บ้านจัดสรร หมู่บ้านลานสักทอง บริษัท ช้างกราว แลนด์ดีเวลลอป- เมนต์	ต.วัดวิทยาลัยครูกำแพง- เพชร	46 หลังคาเรือน 45 หลังคาเรือน 66 หลังคาเรือน	100 ไร่ 21.3 ไร่	บ้านเดี่ยว บ้านแถว 2 ชั้น บ้านเดี่ยว
3. บ้านเช่า	พื้นที่ระหว่างถนนราช- ดำเนินและถนนวิจิตร ตั้งแต่ซอยราชดำเนิน 1-3 ถนนเทศบาลซอย 2			บ้านเดี่ยว บ้านเรือนแถว

ที่มา :

ชุมชนย่อยเหล่านี้ เป็นชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองที่ได้มีการรวมตัวกัน โดยมีสภาพพื้นที่หรือภูมิศาสตร์ร่วมกัน เช่น ในเขตแนวถนน ตรอก ซอย อาคาร เรือนแถวเดียวกัน หรือมีลักษณะรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน เช่น คุ่มต่าง ๆ ชุมชนแออัด หรือหมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น สภาพปัญหาของชุมชนคือ มีลักษณะการครอบครองที่ดินและปลูกที่ปลูกอาศัยไม่ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถมีบ้านเลขที่ไว้ รวมทั้งไม่มีการวางผังชุมชน ตลอดจนวางแผนพัฒนาชุมชนในอนาคต และทำการอบรมคณะกรรมการชุมชนให้รับรู้บทบาทหน้าที่ของตน ในการพัฒนาชุมชน และทำงานร่วมกับเทศบาล หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1.5.6.2 บ้านจัดสรร

ในปี 2532 ในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร มีบ้านจัดสรรเกิดขึ้น 5 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็ก ประมาณ 20-30 หลัง ลักษณะบ้านเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว เนื้อที่ประมาณ 50 ถึง 70 ตารางวา หรือเป็นทาวเฮาส์ชั้นเดียว ตำแหน่งที่ตั้งของโครงการบ้านจัดสรร ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นที่โล่งหรือที่สวน

1.5.6.3 บ้านเช่า

สภาพการใช้ประโยชน์บ้านเช่าสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- ก) บ้านเช่าที่ให้อยู่เป็นฤดูกาล โดยผู้มีอาชีพรับจ้าง จากต่างถิ่นมาเช่าอาศัยอยู่ในช่วงที่ตนเองย้ายถิ่นมาทำงานในจังหวัดกำแพงเพชร
- ข) บ้านเช่าที่เจ้าของกิจการโรงงานเช่าเหมาไว้สำหรับคนงานของตนในฤดูกาลที่ต้องใช้แรงงานมากรวมทั้งบ้านเช่าประเภทร้านค้า และตึกแถวรวมทั้งสิ้น
- ค) บ้านเช่าที่ชาวเมืองเก่า เช่าเพื่อการอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว

ที่ตั้งของที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเช่าในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรกระจายอยู่ทั่วไปบนถนนสายหลัก และถนนซอย บริเวณที่มีบ้านหรือห้องพักให้เช่ามากที่สุด อยู่ในบริเวณพื้นที่ระหว่างถนนราชดำเนิน และถนนวิจิตร ตั้งแต่ถนนราชดำเนิน 1 ถึง ถนนราชดำเนิน 3 ถนนเทศบาลซอย 2 ลักษณะอาคารมีทั้งบ้านเดี่ยวหรือบ้านเรือนแถวให้คนงานรายได้น้อยเช่า มีจำนวนภูมิลำเนาของผู้ที่อยู่อาศัยบ้านเช่าส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น ขนาดของครอบครัวจะมีขนาดเล็กกว่าขนาดครัวเรือนเฉลี่ยของประชากรในเขตเทศบาลเมือง

1.6 การบริการทางสังคม

1.6.1 สถานศึกษา

สถานศึกษาในเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีครอบคลุมตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับ ปวช. ปกศ.สูง และปริญญาตรี ในเขตเทศบาลเมืองมีโรงเรียนระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาทั้งสิ้น 11 โรงเรียน เป็นโรงเรียนเทศบาล 4 แห่ง รัฐบาล 2 แห่ง และเอกชน 5 แห่ง สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญทั้ง 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัชรวิทยา และโรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม

ในเขตสหวิทยาบาลนครชุม มีโรงเรียนเนิษฐ์ศึกษาของเอกชน และโรงเรียนบ้านโนนม่วงสังกัด สปช. ให้การศึกษาระดับอนุบาล-ป.6 และมีโรงเรียนในระดับประถมศึกษาในสังกัด สปช. อีก 4 โรงเรียน รวมทั้งโรงเรียนวัชรปรการพิทยาคมของสามัญศึกษา ให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

สถานศึกษาในระดับสูงในเขตเทศบาลเมือง มี 2 แห่ง คือ โรงเรียนพาณิชย์การกำแพงเพชรของเอกชน และวิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร สังกัดกรมอาชีวฯ ให้การศึกษาในระดับ ปวช. มีผู้จบการศึกษาประมาณ 300 คน และ 1,200 คน ตามลำดับ ส่วนสถานศึกษาในสังกัดกรมการฝึกหัดครู คือ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร ซึ่งให้การศึกษาในระดับ ปกศ.สูง และปริญญาตรี มีผู้จบการศึกษาประมาณปีละ 1,600 คน สถานที่ศึกษาตั้งอยู่ในเขตสหวิทยาบาลนครชุม

ตาราง 5.3 จำนวนและอัตราส่วนระหว่าง ครู นักเรียน และห้องเรียน

จำแนกตามชั้นเรียนของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ปี 2531

ชั้นประถมศึกษาปีที่	นักเรียน	ครู	ห้องเรียน	ครู:นักเรียน	ห้องเรียน:นร.	จำนวน นร.เข้าชั้น	ร้อยละ
1	270	12	8	1 : 22.5	1 : 33.8	61	40.6
2	246	12	8	1 : 20.5	1 : 30.8	27	18.0
3	221	11	7	1 : 20.0	1 : 31.6	17	11.3
4	224	12	8	1 : 18.7	1 : 28.0	20	13.3
5	210	10	7	1 : 21.0	1 : 30.0	25	16.7
6	177	10	6	1 : 17.7	1 : 29.5	-	-
รวม	1,448	67	44	1 : 21.6	1 : 32.9		

ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

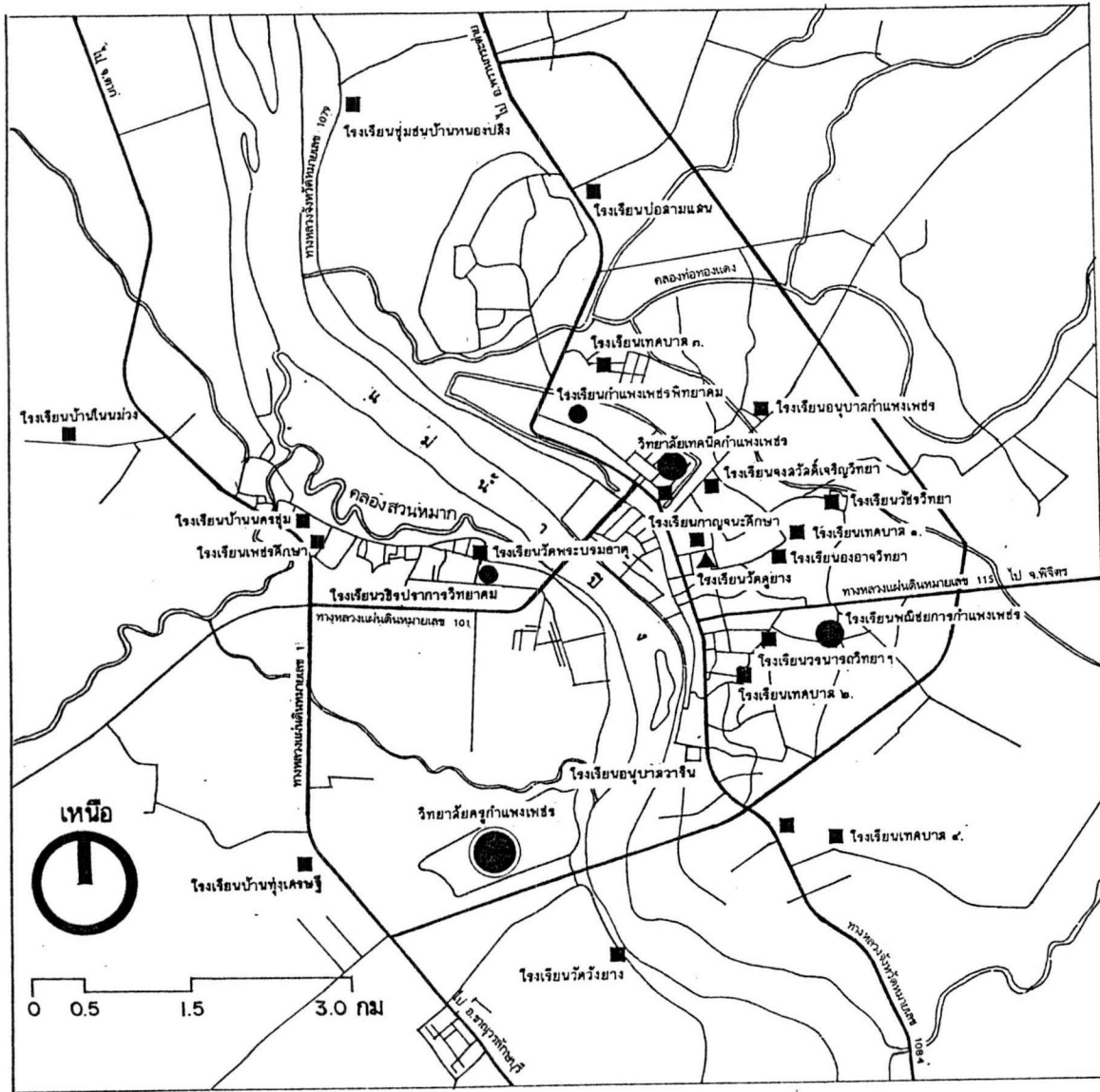
ด้านระดับการศึกษา พบว่านักเรียนในระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.7 นักเรียนที่จบในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาในท้องถิ่นเดิมมากกว่าไปเรียนในท้องถิ่นอื่น ซึ่งสถานศึกษาในระดับสูงกว่าประถมศึกษาภายในเขตเทศบาลเมืองฯ และสุขาภิบาล มีเพียงพอสำหรับนักเรียนที่จะเรียนต่อได้ สำหรับภูมิ-ล้าเนาของนักเรียนพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 64.8 มีภูมิล้าเนาอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองฯซึ่งอยู่ในเขตอำเภอใกล้เคียง

ด้านคุณภาพการศึกษา อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และห้องเรียนต่อนักเรียน โดยรวมทุกระดับการศึกษา อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจัดว่าคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองฯ และสุขาภิบาลฯ อยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นอัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับอนุบาล ที่อัตราส่วนยังไม่ได้มาตรฐาน

ตาราง 5.4 จำนวนและสัดส่วน นักเรียน ครู และห้องเรียน ของสถาบันศึกษา
ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม ปี พ.ศ.2534

ระดับการศึกษา	จำนวน นร.	จำนวนครู	จำนวน ห้องเรียน	สัดส่วน	
				ครู:นักเรียน	ห้อง:นักเรียน
1. อนุบาล - ประถม 6					
ภาคเอกชน	3,638	153	109	1:23	1:33
ภาครัฐบาล	5,678	275	184	1:20	1:30
2. ประถม 1 - ประถม 6					
สังกัดเทศบาล	1,441	79	52	1:18	1:27
3. ระดับชั้นมัธยมศึกษา					
ภาครัฐบาล	5,041	415	123	1:12	1:40
4. ระดับ ปวช - ปริญญาตรี	4,073	246	110	1:16	1:37
รวม	19,871	1,168	578	1:17	1:33

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

สัญลักษณ์

ระดับการศึกษา

- อนุบาล - ป 6
- ▲ ป 1 - ป 6
- ม.1 - ม.6
- ปวช - ปวส
- ปวส - ปริญญา

แสดง

การกระจายตัวของสถานศึกษา
และระดับการศึกษา

ที่มา :

แผนที่

5.3

1.6.2 การบริการทางด้านสาธารณสุข

ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร เป็นที่ตั้งโรงพยาบาลระดับจังหวัด คือ โรงพยาบาลกำแพงเพชร มีเนื้อที่ 43.22 ไร่ ตั้งอยู่เป็นบริเวณเอกเทศ เป็นโรงพยาบาล ขนาด 258 เตียง มีแพทย์ 19 คน ทันตแพทย์ 3 คน เภสัชกร 4 คน พยาบาลวิชาชีพ 85 คน และพยาบาลเทคนิค 56 คน จำนวนคนไข้เฉลี่ย 460 คนต่อวัน (ในปี 2529) นอกจากโรงพยาบาลแล้ว ยังมีหน่วยงานทางการแพทย์และสาธารณสุข คือ ฝ่ายการสาธารณสุขรวมอยู่ สำนักงานเทศบาล มีแพทย์ 1 คน และพยาบาล 1 คน ให้บริการแก่ประชาชนได้ประมาณปีละ 2,339 คน และมีนายแพทย์ประจำ 1 คน ทันตแพทย์ 1 คน เภสัชกร 2 คน และพยาบาลวิชาชีพ 3 คน และคลินิกทันตกรรมอีก 3 แห่ง

สำหรับการให้บริการทางด้านสาธารณสุข สุขาภิบาลนครชุมสถานีนอนามัยในเขต 1 แห่ง อยู่บนเนื้อที่ 1.13 ไร่ มีที่ตั้งเป็นบริเวณเอกเทศ ไม่มีนายแพทย์และพยาบาลประจำ มีผู้ช่วยพยาบาล 1 คนเตียงคนไข้ 1 เตียง นอกจากนี้มีคลินิกแพทย์ 1 แห่ง มีแพทย์ 1 คน มีคนไข้มารับบริการประมาณปีละ 3,000 คน

เมื่อพิจารณาสัดส่วนการให้บริการด้านสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม ปี 2532 ปรากฏว่า

สัดส่วนแพทย์ : ประชากร คือ 1 : 1,709

สัดส่วนพยาบาล : ประชากร คือ 1 : 288

สัดส่วนเตียงคนไข้ : ประชากร คือ 1 : 172

จากอัตราดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการให้บริการทางด้านสาธารณสุขในเขตชุมชนเมืองมีจำนวนเพียงพอ ประกอบกับมีสถานพยาบาลเอกชนช่วยแบ่งเบาภาระการบริการด้านนี้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามชุมชนเมืองกำแพงเพชรเป็นศูนย์กลางการบริการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนทั้งจังหวัด ซึ่งจะทำให้อัตราส่วนเปลี่ยนแปลงไป

ตาราง 5.5 อัตราการครองเตียง จำนวนผู้ป่วยใหม่ของโรงพยาบาลในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532

โรงพยาบาล	จำนวน เตียง	อัตราการ ครองเตียง (ร้อยละ)	ผู้ป่วยใหม่	ครอบคลุม ประชากร (ร้อยละ)
1. รพ. กำแพงเพชร	258	86.31	57,411	53.39
2. รพ. ท่งโพธิ์ทะเล	10	78.52	9,249	53.39
3. รพ. ขาฉนวนลักษณะบุรี	10	229.29	13,044	29.69
4. รพ. คลองขลุง	30	121.83	18,065	27.99
5. รพ. นรานกระต่าย	10	112.96	11,982	32.16
6. รพ. ไทรงาม	10	33.75	8,670	28.56
7. รพ. ลานกระบือ	10	32.32	9,037	41.54
8. รพ. คลองลาน	10	75.07	9,698	35.41
รวม/เฉลี่ย	348		237,568	36.9

ที่มา : ฝ่ายแผนงานและประเมินผล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร

ตาราง 5.6 โครงสร้างการบริการสาธารณสุข ปี 2532

สถานบริการ	รวม	เมือง	ชนบท	คลองชล	พรวนกระต่าย	ไทรงาม	ลานกระบือ	คลองลาน
<u>ภาครัฐบาล</u>								
ก. สถานบริการ								
1. โรงพยาบาล	8	2	1	1	1	1	1	1
จำนวนเตียง	348	258,10	10	30	10	10	10	10
2. สถานีอนามัย	101	27	17	20	13	8	7	9
3. สาธารณสุขชุมชน	4	1	-	2	-	1	-	-
ข. บุคคลากร								
1. แพทย์	37	22	2	4	2	2	2	2
2. ทันตแพทย์	7	4	-	1	1	-	-	-
3. พยาบาล	276	157	17	15	13	12	12	14
4. เภสัชกร	11	7	1	1	1			1
5. จนท.สาธารณสุข ระดับตำบล	223							
<u>ภาคเอกชน</u>								
ก. สถานบริการ								
คลินิกแพทย์	25	13	-	2	2	-	19	1
สถานพยาบาล (คลินิกผดุงครรภ์)	50	12	5	12	4	-	3	1
ชายหาแผนปัจจุบัน	11	9	3	-	-	-	-	-
ชายหาแผนปัจจุบัน บรรจุเสรี	73	29	12	12	10	2	2	6
ชายหาแผนโบราณ	110	13	38	27	5	9	4	14
โรงพยาบาล	4	2	1					
จำนวนเตียง	72	20						
คลินิกทันตกรรม	10	5	-	-	-	-	5	-
ข. บุคคลากร								
แพทย์		5						
ทันตแพทย์		1						
พยาบาล		3						
เภสัชกร		2						

1.6.3 สถาบันทางศาสนา

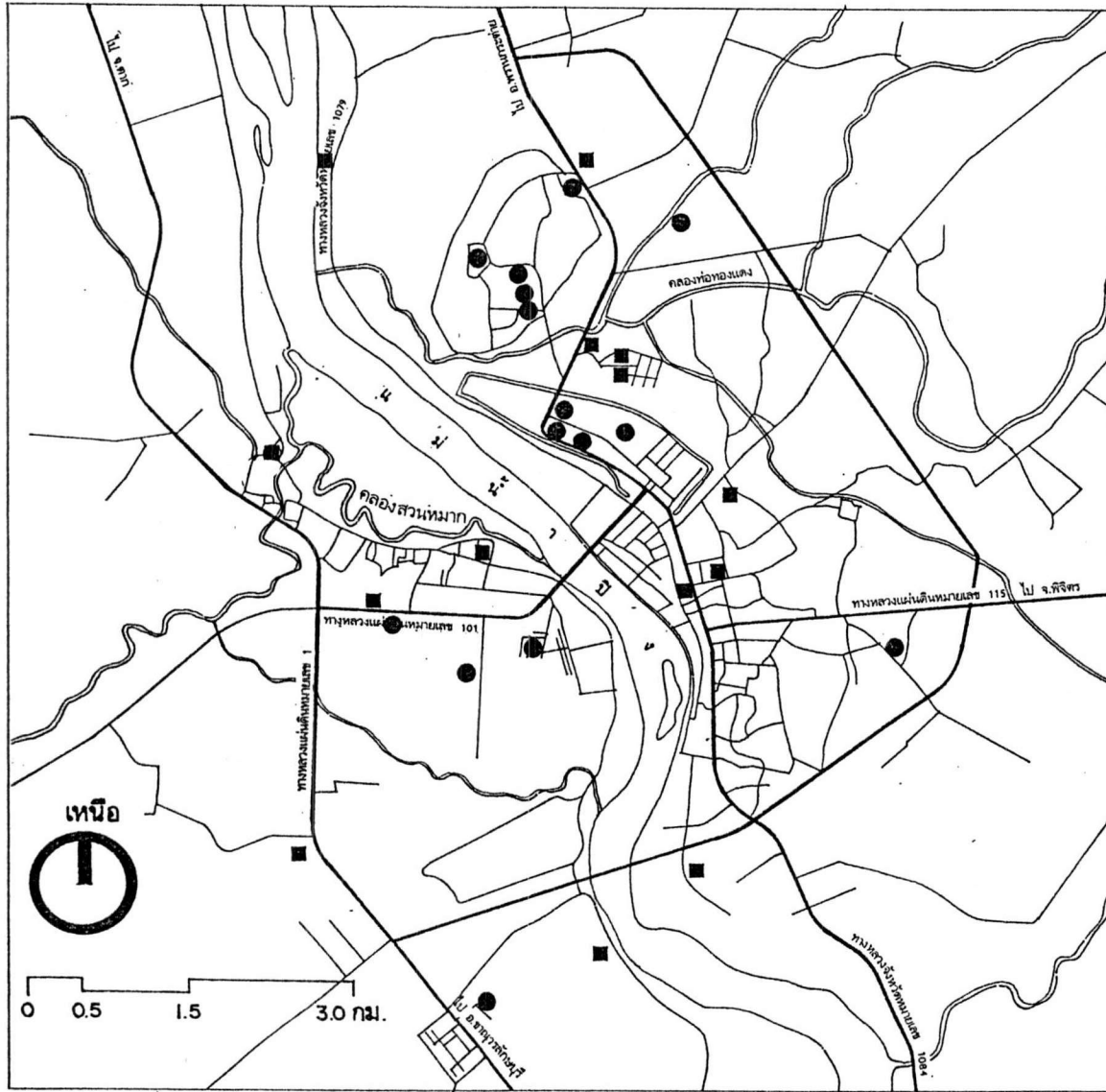
ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร สุขาภิบาลนครชุม และบริเวณรอบนอกใกล้เคียง มีศาสนสถาน 24 แห่ง เป็นวัดในพุทธศาสนา 22 แห่ง สำนักวิปัสสนา 1 แห่ง และศาลเจ้า 1 แห่ง มีพระสงฆ์ 351 รูป และสามเณร 29 รูป

อาคารสถาบันทางศาสนา

วัด	พื้นที่	พื้นที่พระสงฆ์	จำนวนพระสงฆ์
1. วัดคูยาง (ทม.)	25.0	6.5	32
2. วัดบาง (ทม.)	1.05	4.3	45
3. วัดเสด็จ (ทม.)	6.21	2.01	39
4. วัดนาควัชรโศภณ (ทม.)	76.01		12
5. วัดกำแพงเพชรวิทยาคม (ทม)	8.0		6
6. วัดเทพโมฬี			5
7. วัดหงษ์ทองคอนไทรวัน			5
8. วัดพระบรมธาตุนครชุม	31.34		50
9. วัดสว่างอารมณ์	43.0	6.03	59
10. วัดวังยาง	6.93		6
11. วัดทุ่งเศรษฐีใต้	14.5		3
12. ศาลเจ้าน่อเสื่อ			
13. วัดนิกุล			12
14. วัดทุ่งสามัคคี			10
15. วัดคากอลิก			
16. วัดราชพฤกษ์ศรีวิทยาราม			8
17. วัดเขาพระ			1
18. วัดขันทอง			9
19. วัดเทพประสิทธิ์			8
20. วัดบ่อสามแสน			5
21. วัดศรีโชนิ			12
22. วัดเทพธรรมานาราม			1
23. วัดศรีรมณีไพร			9
24. สำนักวิปัสสนาขันทองสามัคคี ธรรม			9

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

หมายเหตุ : (ทม) = ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมือง

สัญลักษณ์

- โบราณสถาน
- วัดที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางศาสนาในปัจจุบัน

แสดง การกระจายตัวของโบราณสถาน และ วัดที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางศาสนา

ที่มา :	แผนที่ 5.4
---------	----------------------

1.6.4 ตลาด

ตลาดสดในเขตเทศบาลเมือง ประกอบด้วย ตลาดสดของเทศบาล 2 แห่ง ตั้งอยู่บนถนนวิจิตร และถนนราชดำเนิน มีพื้นที่ 1.63 ไร่ และตลาดเอกชน 2 แห่ง บริเวณถนนวิจิตรและริมถนนแม่น้ำปิง รวมพื้นที่ 1.5 ไร่ รวมจำนวนแผง 465 แผงในอาคารและ 235 แผงนอกอาคาร ส่วนในเขตสหวิภาลนครชุม มีตลาดนครชุมตั้งอยู่บริเวณชอชศรีรัฐ มีพื้นที่ 3 ไร่ จำนวนแผงในอาคาร 150 แผง และนอกอาคาร 100 แผง นอกจากตลาดสดที่มีกระจายอยู่ในเขตเทศบาลเมืองฯ แล้ว ยังมีการจัดตลาดนัดเป็นครั้งคราวตามแหล่งชุมชนต่าง ๆ สินค้าที่ซื้อขายในตลาดนัดมีทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภค ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรในชนบทต่างนิยมการซื้อสินค้าในตลาดนัดเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ปริมาณการค้าในตลาดประจำเบาบางลง

1.6.5 โรงฆ่าสัตว์

โรงฆ่าสัตว์ในเขตเทศบาลเมืองตั้งอยู่ที่ถนนราชดำเนินชอช 2 มีเนื้อที่ 300 ตารางวา อยู่กลางชุมชน เวลาทำการตั้งแต่ 24.00 น.-5.00 น. ใช้เวลาในการฆ่าสัตว์ 5 ชั่วโมง น้ำที่ใช้ในการชำระล้างสัตว์ที่ฆ่าแล้วใช้น้ำประปาประมาณ 1,000 บาทต่อเดือน น้ำที่ใช้แล้วทิ้งลงบ่อพักภายในบริเวณโรงฆ่าสัตว์ ในอนาคตเทศบาลมีโครงการย้ายโรงงานฆ่าสัตว์ออกไปอยู่นอกชุมชน บนเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ ที่ถนนเกาะแขก

โรงฆ่าสัตว์ของสหวิภาลนครชุม ตั้งอยู่ที่ชอชสหวิภาล 9/1 สภาพอาคารเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ทำการตั้งแต่เวลา 24.00 น.-3.00 น. ใช้เวลา 3 ชั่วโมง น้ำที่ใช้ในการชำระล้างสัตว์ที่ฆ่าแล้วใช้น้ำบาดาลล้าง แล้วทิ้งลงบ่อบริเวณโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งมีปัญหาบ่อน้ำเต็มจะต้องสูบน้ำออก และควรปรับปรุงสภาพบ่อน้ำ

1.6.6 การรักษาความปลอดภัย และการป้องกันอัคคีภัย

การป้องกันอัคคีภัยชุมชนเมืองกำแพงเพชร สถานีดับเพลิงตั้งอยู่บนถนนราชดำเนิน 1 หน้าสนามกีฬาจังหวัดมีเนื้อที่ประมาณ 300 ตารางวา ให้บริการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยทั้งในและนอกเขตเทศบาล มีรถยนต์ดับเพลิง บรรจุน้ำขนาด 2,000 ลิตร จำนวน 4 คัน เครื่องสูบน้ำลาดเข็น 1 เครื่อง แหล่งน้ำดับเพลิง ใช้น้ำจากที่ต่าง ๆ ได้แก่ ท่อธารน้ำประปาดับเพลิงจำนวน 48 ท่อกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ในเขตเทศบาลฯ และสระน้ำ บ่อน้ำ อีก 5 แห่งคือ สระน้ำวัดคูยาง สระน้ำหลังศาลากลางจังหวัด สระน้ำสดถนนเทศบาลอนใต้ (ท่าทราย) บ่อน้ำหลังโรงรับจำนำ ถนนเจริญสุข และบ่อน้ำบาดาลวัดบาง ในเขตสหวิภาลนครชุมมีสถานีดับเพลิง 1 แห่ง ตั้งอยู่บนถนนนครชุม มีรถดับเพลิงขนาดบรรจุ 2,000 ลิตร 1 คัน แหล่งน้ำดับเพลิงใช้น้ำจากคลองส่วนหมาก และถึงเคมีดับเพลิงติดตั้งในเขตสหวิภาล 8 จุด จุดละ 4 ถึง

ในรอบปี พ.ศ. 2532 เกิดอุบัติเหตุเพลิงไหม้ บ้านเรือนในเขตเทศบาลรวม 12 ครั้ง เกิดไฟไหม้ทั้งสิ้น 33 ครั้ง

5.7 ตลาดในชุมชนเมืองกำแพงเพชร

ตลาดสด	ที่ตั้ง	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนแผง		ลักษณะอาคาร	จำนวน ที่จอดรถ	ปริมาณขยะ (ลบ.ม.)	จำนวนห้องน้ำ		เวลา/ผู้มาใช้ บริการ	ปัญหา
			ในอาคาร	นอกอาคาร				ชาย	หญิง		
เทศบาล 1	ถ. วิจิตร	0.63	146	110		30	2.50	2	2	6.00	ปัญหาระบบการระบายน้ำ และการรักษาความสะอาด ประชาชนไม่นิยมใช้บริการ สถานที่อยู่ในสภาพชำรุด
เทศบาล 2 (ตลาดต้นโพธิ์)	ถ. ราชดำเนิน	1.0	19	80		25	2.0	2	2		
เอกชน	ริมแม่น้ำปิง	0.5	101	50		-	ไม่มีที่เก็บขยะ	1	3		
ตลาดนครชุม	ถ. ศรีรัฐ	3	150	100	อาคารไม้ หลังคาสังกะสี			2	2		
ตลาดศูนย์การค้า ตลาดนัด	ถ. วิจิตร หน้าศาลากลาง จังหวัด	1.0	199	45				4	4	วันอาทิตย์	

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

1.6.7 สถานบริการ

ก. สถานชนานุบาล เทศบาลเมืองกำแพงเพชร (โรงรับจำนำ) ตั้งอยู่ที่ถนนเจริญสุข ซอย 1 ในปี 2531 สถานชนานุบาล มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณเดือนละ 3 ล้านบาท มีเงินทุนสำรองเดือนละประมาณ 8 ล้านบาท เปิดทำการวันจันทร์ ถึง วันศุกร์

ข. ธนาคาร ในปี 2528 เขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร มีจำนวนธนาคารพาณิชย์ 11 สาขา จำนวนเงินฝาก 1,482 ล้านบาท สินเชื่อ 1,612 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีบริษัทด้านสินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอีกด้วย

ค. โรงแรม ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร สุขาภิบาลนครชุม และพื้นที่ใกล้เคียงมีสถานที่พักแรมประเภทโรงแรม ชั้น 1 ขนาด 100 ห้องขึ้นไป จำนวน 2 แห่ง และโรงแรมหรือบังกะโลที่นักอาศัยที่มีจำนวนห้องน้อยกว่า 100 ห้อง อีก 5 แห่ง

2. สภาพประชากร

2.1 ขนาด การกระจายตัว และความหนาแน่นประชากร

ชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีพื้นที่ 14.9 ตารางกิโลเมตร ในปี 2532 มีประชากร 25,276 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 1,696 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือ 2.7 คนต่อไร่ มีจำนวนบ้าน 7,881 หลัง

การขยายตัวประชากรในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร จากการสำรวจของสำนักผังเมือง ในปี 2527 เขตเทศบาลเมืองมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 1,510 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือ 2.4 คนต่อไร่ เขตที่มีความหนาแน่นสูงสุดอยู่ในย่านชุมชนใจกลางเมือง ซึ่งเป็นย่านพาณิชย์กรรมระหว่างฝั่งตะวันออกของถนนราชดำเนินถึงถนนวิจิตร ตั้งแต่ถนนราชดำเนินซอย 3 เรื่อยลงมาถึงซอย 7 และบริเวณย่านชุมชนนักอาศัยย่านใจกลางเมือง ตั้งแต่ฝั่งตะวันออกของถนนกำแพงเพชรถึงถนนเทศาซอย 5 ย่านที่มีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยสูงสุด 10 คนต่อไร่ ย่านที่มีความหนาแน่นประชากรรองลงมาก็คือ บริเวณรอบนอกใจกลางเมืองย่านพาณิชย์กรรมออกไปได้แก่ บริเวณศาลเจ้าพ่อเสือถึงถนนเทศาซอย 9 และ ซอย 10 และฝั่งตะวันออกของถนนวิจิตรกับตอนใต้ของถนนเจริญสุข เรื่อยออกไปทางทิศตะวันออกและบริเวณย่านนักอาศัยย่านพาณิชย์กรรมฝั่งตะวันตกของถนนกำแพงเพชร และถนนเทศาซอย 2 เรื่อยไปถึงบริเวณกำแพงเมืองเก่า และย่านนักอาศัยระหว่างฝั่งตะวันออกของถนนราชดำเนินถึงถนนหน้าสำนักงานเทศบาลเมือง มีความหนาแน่นประชากร 3 คนต่อไร่ ส่วนบริเวณอื่นรอบนอกออกไปก็มีความหนาแน่นลดลงเรื่อย ๆ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและนักอาศัยเบาบาง โดยเฉพาะทางเหนือของชุมชน ซึ่งเป็นบริเวณเมืองโบราณ และโบราณสถานเขตอรัญญิก

ในปี 2534 ประชากรในเขตสุขาภิบาลนครชุมมีจำนวนทั้งสิ้น 20,772 คน มีสัดส่วนขนาดประชากรประมาณ 50 : 61 ของประชากรในเขตเทศบาลเมือง ความหนาแน่นประชากร 5,935 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 9 คนต่อไร่ การตั้งถิ่นฐานหนาแน่นบริเวณทางเหนือของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝั่งทางเหนือของคลองสวนหมาก มีความหนาแน่นรองลงมาก็คือ บริเวณฝั่งตะวันออกของถนนพลโยธินและฝั่งตะวันออกติดกับแม่น้ำปิง ในพื้นที่ฝั่งเหนือของถนนทางเข้าตัวเมืองกำแพงเพชร สำหรับพื้นที่ตลอดแนวฝั่งใต้ของถนนเข้าตัวเมืองเป็นบริเวณที่อนุรักษ์โบราณสถาน เนื่องจากเป็นที่ตั้งของวัดสำคัญหลายแห่ง

สาเหตุที่ประชากรในเขตเทศบาลเมือง มีความหนาแน่นเบาบางกว่าประชากรในชุมชนสุขาภิบาลนครชุม หรือแม้กระทั่งชุมชนสุขาภิบาลคลองขลุง และสุขาภิบาลพรานกระต่ายนั้น เป็นเพราะเขตเทศบาลเมืองครอบคลุมพื้นที่กว้างกว่าชุมชนอื่น ๆ ประมาณ 4-6 เท่า ในขณะที่เขตเทศบาลเมืองได้รวมพื้นที่ในส่วนที่เป็นแม่น้ำปิงเกือบ 3 ไร่หรือร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด และบริเวณส่วนพื้นที่อนุรักษ์สำหรับโบราณสถานทางตอนเหนือของชุมชนอีกด้วย ดังนั้นชุมชนหนาแน่นจึงมีอยู่เฉพาะในบริเวณที่มีถนนตัดผ่านเท่านั้น เช่น บริเวณศูนย์กลางเมือง ถนนเทศา ถนนราชดำเนิน ถนนเจริญสุข และถนนโพธิ์ทะเลนิมิตรในช่วงต้น เป็นต้น

ตาราง 5.8 แสดงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม
ปี 2513-2534

ปี พ.ศ.	เทศบาลเมืองกำแพงเพชร			สุขาภิบาลนครชุม
	รวม	ชาย	หญิง	
2513	12,892	6,503	6,389	8,905
2514	13,402	6,781	6,621	9,114
2515	13,944	6,961	6,983	9,427
2516	15,418	7,764	7,654	10,858
2517	16,061	8,099	7,962	12,875
2518	16,835	8,490	8,345	7,095
2519	17,605	8,851	8,754	7,619
2520	18,362	9,231	9,131	6,421
2521	19,051	9,549	9,502	18,147
2522	19,618	9,853	9,765	18,196
2523	20,200	10,201	9,999	18,196
2524	20,857	10,519	10,338	19,275
2525	21,447	10,840	10,338	19,342
2526	22,049	11,129	10,920	19,846
2527	22,510	11,376	11,134	20,305
2528	23,147	11,631	11,516	20,305
2529	23,445	11,771	11,674	20,823
2530	23,711	11,857	11,854	20,953
2531	24,053	11,998	12,055	21,103
2532	24,582	12,177	12,405	21,353
2533	22,823	11,115	11,708	21,062
2534	25,276	12,862	12,414	20,772

ที่มา : กรมการปกครอง

ตาราง 5.9 แสดงจำนวนประชากรตำบล ปี พ.ศ. 2527-2534

ปี พ.ศ.	ตำบล หนองปลิง	ตำบล นครชุม	ตำบล ท่าขุนราม	ตำบล ทรงธรรม	ตำบล เทพนคร
2527	15,380	19,024	19,956	9,551	12,816
2528	15,537	19,047	20,335	9,532	12,793
2529	15,470	19,103	20,072	9,578	12,775
2530	15,460	18,976	11,710	9,387	12,533
2531	15,959	19,300	12,311	9,526	12,892
2532	16,554	19,821	13,252	9,625	13,212
2533	16,954	20,331	13,952	9,723	13,468
2534	15,119	17,432	11,855	8,531	12,119

ที่มา : สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวประชากรในเทศบาลเมืองกำแพงเพชรออกเป็นบริเวณต่าง ๆ ตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ สภาพของตัวอาคารและสภาพแวดล้อมทั่วไปได้เป็น 4 บริเวณใหญ่ ๆ มีอาณาบริเวณต่อเนื่องและใกล้ชิดกับบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร

ก. บริเวณหลังที่ว่าการอำเภอเมืองกำแพงเพชรมีอาณาบริเวณตั้งแต่นถนนกำแพงเพชร ระหว่างถนนเทศา และถนนเลียบแม่น้ำปิงไปจนถึงบริเวณตรงข้ามกับทางแยกไปป้อมจันทร์ บริเวณนี้การเจริญเติบโตของประชากรชัดเจน คือประชากรมีการเพิ่มอย่างช้า ๆ และสม่ำเสมอ โดยส่วนใหญ่เป็นชาวท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม

การตั้งถิ่นฐาน ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ถนน โดยเฉพาะสองฟากถนนเทศา 2 จะมีอาคารปลูกอยู่หนาแน่น เป็นบ้านเดี่ยว เรือนไม้ของผู้มีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างดี มีร้านค้าปลีก บ้านพักข้าราชการ และสำนักงานแทรกตั้งอยู่ การตั้งถิ่นฐานของประชากรห่างจากถนนหลักการตั้งบ้านเรือนก็จะอิงอยู่ห่างกันและรูปแบบของบ้านจะมีลักษณะเหมือนชนบททั่วไป คือ เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง บางหลังมีฝาผนัง 3 ด้าน ที่ดินบริเวณนี้ ราชันส์อุตสาหกรรมบริษัทเป็นเจ้าของ ด้านอาชีพ ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้ถนนเทศา 2 จะมีฐานะดีกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ห่างจากถนนเทศา 2 ออกไป โดยประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้ถนนเทศา 2 ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการและพ่อค้า ส่วนประชากรที่อาศัยอยู่ห่างจากถนนเทศาออกไป ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างค้าขายและบริการ เช่น หาบเร่แผงลอย ส้มล่อรับจ้าง เป็นต้น

ตาราง 5.10 จำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่น รายอำเภอและเขตสุขาภิบาลในจังหวัดกำแพงเพชร ปีพ.ศ. 2527,2532

อำเภอ เทศบาล/สุขาภิบาล	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากรปี 2529		ประชากรปี 2532		จำนวนเปลี่ยนแปลง ประชากร ปี 2529-2532			ความหนาแน่น ประชากร		จำนวนบ้าน	
		จำนวน	(%)	จำนวน	(%)	จำนวน	(%)	อัตราต่อปี	ปี 2529	ปี 2532	ปี 2529	ปี 2532
รวมทั้งจังหวัดกำแพงเพชร	8,607.50	627,891	100.00	658,039	100.00	30,148	4.80	1.60	73	76		128,140
อำเภอเมือง	2,438.21	201,605	100.00	212,347	100.00	10,742	5.33	1.78	83	87		41,656
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	2,409.24	142,265	70.57	150,740	70.99	8,475	5.96	1.99	59	63		21,879
เทศบาลเมืองกำแพงเพชร	14.90	23,445	11.63	24,582	11.58	1,137	4.85	1.62	1,573	1,650		7,881
รวมเขตสุขาภิบาล	14.07	35,895	17.80	37,025	17.44	1,130	3.15	1.05	2,551	2,631	11,497	11,896
-สุขาภิบาลนครชุม	3.50	20,953	10.39	21,575	10.16	622	2.97	0.99	5,987	6,164	3,120	3,287
-สุขาภิบาลปากคลอง	2.40	7,486	3.71	7,760	3.65	274	3.66	1.22	3,119	3,233	2,049	2,074
-สุขาภิบาลคลองแม่เตย	8.17	7,456	3.70	7,690	3.62	234	3.14	1.05	913	941	6,328	6,535
อำเภอคลองขลุง	1,918.88	110,690	100.00	116,216	100.00	5,526	4.99	1.66	58	61		24,070
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	1,906.68	91,373	82.55	96,309	82.87	4,936	5.40	1.80	48	51		20,831
รวมเขตสุขาภิบาล	12.20	19,317	17.45	19,907	17.13	590	3.05	1.02	1,583	1,632	3,227	3,239
-สุขาภิบาลคลองขลุง	2.70	6,755	6.10	7,010	6.03	255	3.77	1.26	2,502	2,596	998	902
-สุขาภิบาลท่ามะเขือ	5.50	6,744	6.09	7,145	6.15	401	5.95	1.98	1,226	1,299	1,202	1,291
-สุขาภิบาลท่าพุทรา	4.00	5,818	5.26	5,752	4.95	-66	-1.13	-0.38	1,455	1,438	1,027	1,046
อำเภอขามเฒ่า	1,520.33	121,404	100.00	125,774	100.00	4,370	3.60	1.20	80	83		22,080
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	1,500.99	101,194	83.35	105,561	83.93	4,367	4.32	1.44	67	70		13,250
รวมเขตสุขาภิบาล	19.34	20,210	16.65	20,213	16.07	3	0.01	0.00	1,045	1,045		8,830
-สุขาภิบาลขามเฒ่า	11.70	9,835	8.10	9,755	7.76	-80	-0.81	-0.27	841	834	351	1,951
-สุขาภิบาลตอกลบตร	7.64	10,375	8.55	10,458	8.31	83	0.80	0.27	1,358	1,369	1,239	6,879
อำเภอพรานกระต่าย	781.88	63,861	100.00	66,076	100.00	2,215	3.47	1.16	82	85		13,151
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	779.52	45,708	71.57	47,524	71.92	1,816	3.97	1.32	59	61		7,823
-สุขาภิบาลพรานกระต่าย	2.36	18,153	28.43	18,552	28.08	399	2.20	0.73	7,692	7,861	5,498	5,328
อำเภอโกรงาม	448.86	45,915	100.00	48,162	100.00	2,247	4.89	1.63	102	107		9,018
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	443.76	38,073	82.92	40,421	83.93	2,348	6.17	2.06	86	91		7,419
-สุขาภิบาลโกรงาม	5.10	7,842	17.08	7,741	16.07	-101	-1.29	-0.43	1,538	1,518	1,597	1,599
อำเภอลานกระบือ	359.09	33,567	100.00	35,410	100.00	1,843	5.49	1.83	93	99		7,454
นอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	351.64	28,683	85.45	30,310	85.60	1,627	5.67	1.89	82	86		6,604
-สุขาภิบาลลานกระบือ	7.45	4,884	14.55	5,100	14.40	216	4.42	1.47	656	685	618	850
อำเภอคลองขาม	1,140.25	50,849	100.00	54,054	100.00	3,205	6.30	2.10	45	47		10,711
รวมนอกเขตเทศบาล/สุขาภิบาล	7,391.83	447,296	71.24	470,865	71.56	23,569	5.27	1.76	61	64	0	77,806
รวมในเขตสุขาภิบาล	1,215.67	180,595	28.76	187,174	28.44	3,374	16.40	5.47	16,638	17,022	22,437	39,623

ที่มา :

หมายเหตุ : * ร้อยละของประชากรในเขต ต่อประชากรรวมทั้งจังหวัดกำแพงเพชร ==>

: % ร้อยละของประชากรในเขต ต่อประชากรรวมในเขตสุขาภิบาลทั้งจังหวัดกำแพงเพชร ==>

ข. บริเวณพื้นที่อกริมฝั่งแม่น้ำปิง มีอาณาบริเวณพื้นที่ตรงข้ามถนนกำแพงเพชร ไปจนถึงถนนเทศบาลซอซ 6 ระหว่างถนนเทศบาลและถนนร่วมมิตรบริเวณนี้มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวของประชากร กล่าวคือ ผู้อยู่อาศัยที่เป็นชาวท้องถิ่นที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม เป็นเวลา 60-70 ปีมาแล้ว มีจำนวนลดน้อยลง ส่วนผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาวมาจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ เช่น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน เป็นต้น

การตั้งถิ่นฐาน ประชากรส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นใกล้ถนน ซึ่งถนนในบริเวณนี้มีสภาพดี เป็นระเบียบเป็นระบบตารางไม่คดเคี้ยว สิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยแบบบ้านเดี่ยว ชั้นเดียว สองชั้น ใต้ถุนสูง และมีอาคารบางหลังสร้างมานานราว 60-70 ปี ตั้งแต่สมัยที่บริเวณนี้ยังเป็นเกาะในลำน้ำปิง นอกจากนี้มีสถานที่ราชการและบ้านพักข้าราชการตั้งอยู่ในบริเวณริมถนนเทศบาล และมีอาคารพาณิชย์แทรกตัวอยู่เล็กน้อย บางถนนที่เป็นซอย เช่น ถนนเทศบาลซอซ 2 พบว่าจะจะเป็นบ้านปลูกใหม่เป็นบ้านให้เช่า ผู้เช่าส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ เนื่องจากอยู่ใกล้ศูนย์ราชการจังหวัด ที่ดินบริเวณนี้ เป็นที่ดินราชพัสดุ โดยกรมธนารักษ์เป็นเจ้าของ ดังนั้นผู้อยู่อาศัยจึงเช่าที่จากราชพัสดุหรือเช่าจากผู้เช่าที่ราชพัสดุอีกต่อหนึ่ง แต่ก็ยังมีผู้บุกรุกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ด้านอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและการบริการ เช่น หาบเร่แผงลอย สามีล้อรับจ้าง และรับจ้างทำงานเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้มีโรงงานขนาดเล็กตั้งอยู่บ้างเล็กน้อย เช่น โรงงานผลิตน้ำดื่ม เป็นต้น

ค. บริเวณข้าราชการ มีอาณาบริเวณระหว่างถนนเทศบาลและถนนราชดำเนิน จากตึกแถวสี่แยกต้นโพธิ์จนถึงเทศบาลซอซ 9 (วัดเสด็จ) บริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบ้านพักข้าราชการ โดยเริ่มจากบริเวณลานต้นโพธิ์ มีอาคารพาณิชย์ยาวตลอดแนว ถัดมาเป็นตลาดสด ส่วนสาธารณะ (สนามเด็กเล่น) ขนาดย่อม และเรียงรายด้วยบ้านพักหัวหน้าส่วนราชการทั้งสองฝั่งถนนเทศบาลและถนนราชดำเนิน โดยบ้านพักข้าราชการแต่ละหลังจะมีบริเวณใหญ่โตกว้างขวาง ถัดมาเป็นโรงพยาบาลเอกชนขนาด 50 เตียง ที่ดินบริเวณนี้ ราชพัสดุเป็นเจ้าของตั้งแต่ตึกแถวสี่แยกต้นโพธิ์จนถึงถนนเทศบาลซอซ 7 ถัดจากนี้เอกชนเป็นเจ้าของ

ง. บริเวณพื้นที่ระหว่างถนนราชดำเนินและถนนวิจิตร ตั้งแต่ซอยราชดำเนิน 1 จนถึงซอยราชดำเนิน 3 ย่านนี้เป็นที่ตั้งของเทศบาลจังหวัดกำแพงเพชร ประชากรที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ส่วนชาวท้องถิ่นดั้งเดิมมีอาศัยอยู่ไม่มากนัก การตั้งถิ่นฐาน มีกลุ่มบ้านพักอาศัยกระจุกตัวเป็นกลุ่มไม่หนาแน่นมากนัก เพราะมีที่ว่างเป็นส่วนกล้วยไม้อยู่มาก ลักษณะบ้านมีทั้งบ้านพักอาศัยขนาดใหญ่ของผู้มีฐานะดีและบ้านชั้นเดียวขนาดเล็กพร้อมคอกสัตว์ของชาวบ้านแบบชนบททั่วไป นอกจากนี้บริเวณริมถนนที่มีการตัดอย่างเป็นระเบียบจะมีเรือนไม้เก่า ๆ ชั้นเดียวปลูกเป็นแถวหลายหลัง และที่สำคัญย่านนี้เป็นบริเวณที่มีบ้านหรือห้องพักให้เช่ามากที่สุด มีทั้งบ้านเดี่ยวและบ้านเรือนแถวให้คนงานราชได้น้อยเช่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีผู้อยู่อาศัย-ออกอยู่ตลอดเวลาและเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ผู้อยู่อาศัยยังเป็นประเภทใช้แรงงาน โดยส่วนใหญ่เข้ามารับจ้างทำงานหรือทำไร่กล้วยไม้ อาชีพประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เช่น ทำสวน สามีล้อรับจ้าง เป็นต้น

ตาราง 5.11 การเปลี่ยนแปลงประชากร ปี 2531-2533 รายตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

พื้นที่ ตำบล	ประชากร ปี 2531					ประชากร ปี 2533					การเปลี่ยนแปลง 2531-2533		
	จำนวน	ร้อยละ	ชาย	หญิง	ชาย : หญิง	จำนวน	ร้อยละ	ชาย	หญิง	ชาย : หญิง	จำนวน	ร้อยละ	อัตรา/ปี
เทศบาลเมืองกำแพงเพชร (ตำบลในเมือง)	24,053	11.60	11,998	12,055	49.88 : 50.12	22,823	10.57	11,115	11,708	48.70 : 51.30	-1,230	-5.11	-2.56
สุขาภิบาลนครชุม (ตำบลนครชุม)	19,300	9.31	9,668	9,632	50.09 : 49.91	20,331	9.42	10,133	10,198	49.84 : 50.16	1,031	5.34	2.67
สุขาภิบาลปากทอง (ตำบลโคตรช้าง)	21,197	10.23	10,354	10,843	48.85 : 51.15	22,010	10.20	10,440	11,570	47.43 : 52.57	813	3.84	1.92
สุขาภิบาลคลองแม่ฉาย (ตำบลอ่างทอง)	18,722	9.03	9,115	9,607	48.69 : 51.31	20,049	9.29	9,841	10,208	49.08 : 50.92	1,327	7.09	3.54
ตำบล - นาน้อย	12,311	5.94	6,323	5,988	51.36 : 48.64	13,952	6.46	7,202	6,750	51.62 : 48.38	1,641	13.33	6.66
- ทรงธรรม	9,526	4.60	4,807	4,719	50.46 : 49.54	9,723	4.50	4,910	4,813	50.50 : 49.50	197	2.07	1.03
- อานคอกไม้	5,326	2.57	2,698	2,628	50.66 : 49.34	5,715	2.65	2,897	2,818	50.69 : 49.31	389	7.30	3.65
- อานคอกไม้ตก	5,401	2.61	2,625	2,776	48.60 : 51.40	5,569	2.58	2,723	2,846	48.90 : 51.10	168	3.11	1.56
- โกสิมปี	12,525	6.04	6,440	6,085	51.42 : 48.58	13,517	6.26	6,945	6,572	51.38 : 48.62	992	7.92	3.96
- หนองบึง	15,959	7.70	7,963	7,996	49.90 : 50.10	16,953	7.85	8,515	8,438	50.23 : 49.77	994	6.23	3.11
- คนที	12,928	6.24	6,482	6,446	50.14 : 49.86	13,298	6.16	6,692	6,606	50.32 : 49.68	370	2.86	1.43
- นิคมทุ่งโพธิ์ทะเล	14,198	6.85	7,216	6,982	50.82 : 49.18	14,526	6.73	7,372	7,154	50.75 : 49.25	328	2.31	1.16
- เทพนคร	12,892	6.22	6,386	6,506	49.53 : 50.47	13,469	6.24	6,716	6,753	49.86 : 50.14	577	4.48	2.24
- วังทอง	10,386	5.01	5,519	4,867	53.14 : 46.86	10,834	5.02	5,608	5,226	51.76 : 48.24	448	4.31	2.16
- ท่าขุนราม	9,040	4.36	4,606	4,434	50.95 : 49.05	9,411	4.36	4,797	4,614	50.97 : 49.03	371	4.10	2.05
- เพชรชมพู	3,531	1.70	1,783	1,748	50.50 : 49.50	3,683	1.71	1,847	1,836	50.15 : 49.85	152	4.30	2.15
รวมอำเภอเมืองกำแพงเพชร	207,295	100.00	103,983	103,312	50.16 : 49.84	215,863	100.00	107,753	108,110	49.92 : 50.08	8,568	4.13	2.07

ที่มา :

ตาราง 5.12 การเปลี่ยนแปลงประชากร ปี 2531-2533 รายตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

พื้นที่ ตำบล	ประชากร ปี2531	ประชากร ปี2533	จำนวนบ้าน		การเปลี่ยนแปลง		จำนวนครอบครัว		ขนาดครอบครัวเฉลี่ย (คนต่อครอบครัว)	
			2531	2533	จำนวน	ร้อยละ	2531	2533	2531	2533
เทศบาลเมืองกำแพงเพชร (ตำบลในเมือง)	24,053	22,823	7,059	8,172	1,113	15.77	4,807	4,810	5.00	4.74
สุขาภิบาลนครชุม (ตำบลนครชุม)	19,300	20,331	3,235	3,600	365	11.28	2,512	2,812	7.68	7.23
สุขาภิบาลปากคลอง (ตำบลโคกศรีงัน)	21,197	22,010	2,971	2,970	-1	-0.03	3,139	3,205	6.75	6.87
สุขาภิบาลคลองแม่เตย (ตำบลอ่างทอง)	18,722	20,049	3,767	4,162	395	10.49	3,069	3,069	6.10	6.53
ตำบล - นาม่อค่า	12,311	13,952	1,732	2,205	473	27.31	1,839	1,839	6.69	7.59
- ทรงธรรม	9,526	9,723	1,299	1,410	111	8.55	1,204	1,204	7.91	8.08
- อานคอกไม้	5,326	5,715	831	912	81	9.75	820	820	6.50	6.97
- อานคอกไม้คก	5,401	5,569	1,900	1,983	83	4.37	2,142	2,141	2.52	2.60
- โกสิมพี	12,525	13,517	1,871	2,137	266	14.22	1,705	1,705	7.35	7.93
- หนองปลิง	15,959	16,953	2,498	2,767	269	10.77	2,338	2,338	6.83	7.25
- คมขี้	12,928	13,298	2,149	2,306	157	7.31	2,008	2,008	6.44	6.62
- นิคมทุ่งโพธิ์ทะเล	14,198	14,526	2,760	2,890	130	4.71	5,187	3,187	2.74	4.56
- เทพนคร	12,892	13,469	2,712	3,062	350	12.91	2,315	2,315	5.57	5.82
- วังทอง	10,386	10,834	2,252	2,421	169	7.50	2,601	2,601	3.99	4.17
- ท่าขุนราม	9,040	9,411	2,064	2,204	140	6.78	1,708	1,708	5.29	5.51
- เพชรชมพู	3,531	3,683	1,191	1,276	85	7.14	1,191	1,191	2.96	3.09
รวมอำเภอเมืองกำแพงเพชร	207,295	215,863	40,291	44,477	4,186	10.39	38,585	36,953	5.37	5.84

ที่มา :

2.2 ลักษณะทางประชากร

2.2.1 โครงสร้างประชากร

ในปี พ.ศ. 2534 ประชากรในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีจำนวน 25,276 คน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ในอัตราส่วน 103.6 : 100 หรือเป็นเพศชาย 12,862 คน และเพศหญิง 12,414 คน ในเขตสุขาภิบาลนครชุมมีประชากรรวม 20,331 คน เป็นเพศชาย 10,133 คน เพศหญิง 10,198 คน ในอัตราส่วน 100 : 100.6 คน

โครงสร้างประชากรตามหมวดอายุ จากการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างของกองวิจัยสำนักผังเมือง พบว่า ในปี 2535 สัดส่วนประชากรในวัยที่เป็นภาระคือ หมวดอายุ 0-14 ปี และ 65 ปีขึ้นไปเท่ากับร้อยละ 32 ในเขตเทศบาลเมืองฯ นั่นคือประชากรที่อยู่ในวัยทำงานทุก 100 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กและคนชรา จำนวน 32 คน สำหรับเขตสุขาภิบาลนครชุม มีอัตราส่วนการเป็นภาระต่อผู้อยู่ในวัยทำงานเท่ากับร้อยละ 30.5 โดยจำนวนผู้ที่อยู่ในวัยที่เป็นภาระของประชากรในเขตเทศบาลเมืองฯ มีสัดส่วนมากกว่าประชากรในวัยภาระที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลนครชุมเท่ากับ 1.8 เท่า

ประชากรที่มีจำนวนมากที่สุด ทั้งในเขตเทศบาลเมืองฯ และสุขาภิบาลนครชุมจะมีอายุอยู่ระหว่าง 15-29 ปี โดยในเขตเทศบาลเมืองฯ ประชากรอายุ 15-19 ปี มีสัดส่วนมากที่สุดประมาณร้อยละ 10.1 ของประชากรรวมในเขตเทศบาลเมืองฯ รองลงมาได้แก่ประชากรในหมวดอายุ 25-29 ปี ในเขตสุขาภิบาลนครชุม ประชากรในหมวดอายุ 20-24 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.7 ของประชากรในเขตสุขาภิบาลฯ รองลงมาคือประชากรในหมวดอายุ 25-29 ปี เป็นที่น่าสังเกตคือ จำนวนประชากรในวัยเด็กในหมวดอายุ 0-14 ปี มีอัตราส่วนที่ลดลง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากนโยบายการวางแผนครอบครัว ในขณะที่ประชากรวัยแรงงาน หมวดอายุ 15-64 ปี และประชากรที่มีอายุสูงกว่า 65 ปี มีอัตราส่วนที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากประสิทธิภาพและความก้าวหน้าทางการสาธารณสุข

จำนวนสตรีในวัยเจริญพันธุ์ (หมวดอายุ 13-49 ปี) ในเขตเทศบาลเมืองฯ มีจำนวน 8,145 คน หรือร้อยละ 29.4 ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองฯ และในเขตสุขาภิบาลนครชุม มีจำนวน 2,123 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 ของประชากรรวมในเขตสุขาภิบาลฯ โดยขนาดของประชากรสตรีในวัยเจริญพันธุ์ในเขตเทศบาลเมืองฯ จะมีจำนวนเป็น 3.8 เท่าของประชากรในวัยเดียวกันในเขตสุขาภิบาลนครชุม ซึ่งประชากรเหล่านี้จะมีสัดส่วนสัมพันธ์กับอัตราการเกิดของประชากรด้วย

ตาราง 5.13 จำนวนประชากรแยกตามหมวดอายุและเพศ ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร พ.ศ. 2535

หมวดอายุ	จำนวนประชากร			อัตราส่วนระหว่างเพศ		อัตราส่วนระหว่างหมวดอายุรวม	อัตราส่วนระหว่างหมวดอายุ	
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง
ยอดรวม	14,196	13,511	27,705	105.06	100.00	100.00	51.23	48.77
0-4 ปี	1,157	816	1,973	141.79	100.00	7.12	4.18	2.95
5-9 ปี	1,200	981	2,181	122.32	100.00	7.87	4.33	3.54
10-14 ปี	1,652	1,038	2,690	159.15	100.00	9.71	5.96	3.75
15-19 ปี	1,682	1,120	2,802	150.18	100.00	10.11	6.07	4.04
20-24 ปี	913	1,391	2,304	137.53	100.00	8.32	3.30	5.02
25-29 ปี	1,256	1,472	2,728	85.33	100.00	9.85	4.53	5.31
30-34 ปี	1,259	1,147	2,406	109.76	100.00	8.69	4.54	4.14
35-39 ปี	1,202	1,262	2,464	95.25	100.00	8.89	4.34	4.56
40-44 ปี	744	1,041	1,785	71.47	100.00	6.44	2.69	3.76
45-49 ปี	872	721	1,593	120.94	100.00	5.75	3.15	2.60
50-54 ปี	707	702	1,409	100.71	100.00	5.09	2.55	2.53
55-59 ปี	469	513	982	91.42	100.00	3.55	1.69	1.85
60-64 ปี	402	422	824	95.26	100.00	2.97	1.45	1.52
65-69 ปี	282	401	663	65.34	100.00	2.39	0.95	1.45
70 ปีขึ้นไป	417	484	901	86.16	100.00	3.25	1.50	1.75

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตาราง 5.14 แสดงจำนวนประชากรตามหมวดอายุและเพศ สุขาภิบาลนครชุม พ.ศ. 2535

หมวดอายุ	จำนวนประชากร			อัตราส่วนระหว่างเพศ		อัตราส่วนระหว่างหมวดอายุรวม	อัตราส่วนระหว่างหมวดอายุ	
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง
ยอดรวม	3,560	3,701	7,261	96.19	100.00	100.00	49.03	50.97
0-4 ปี	375	201	576	186.57	100.00	7.93	5.16	2.77
5-9 ปี	328	251	579	130.68	100.00	7.97	4.52	3.46
10-14 ปี	349	300	649	116.33	100.00	8.94	4.81	4.13
15-19 ปี	348	338	686	50.73	100.00	9.45	4.79	4.66
20-24 ปี	386	395	781	97.72	100.00	10.76	5.32	5.44
25-29 ปี	279	482	761	57.88	100.00	10.48	3.84	6.64
30-34 ปี	227	317	544	71.61	100.00	7.49	3.13	4.37
35-39 ปี	225	244	469	92.21	100.00	6.46	3.10	3.36
40-44 ปี	148	165	313	89.70	100.00	4.31	2.04	2.27
45-49 ปี	195	182	377	107.14	100.00	5.19	2.69	2.51
50-54 ปี	222	306	528	72.55	100.00	7.27	3.06	4.21
55-59 ปี	125	176	301	71.02	100.00	4.15	1.72	2.42
60-64 ปี	153	134	287	144.18	100.00	3.95	2.10	1.84
65-69 ปี	95	105	200	90.48	100.00	2.76	1.31	1.45
70ปีขึ้นไป	105	105	210	100.00	100.00	2.89	1.44	1.44

ที่มา : การสำรวจภาคสนาม กองวิจัย สำนักผังเมือง

2.2.2 ลักษณะทางสังคมของประชากร

จากการสุ่มตัวอย่างประชากร พบว่าประชากรในเขตเทศบาลเมือง และสุขาภิบาลนครชุมส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เกิดในจังหวัดกำแพงเพชรจำนวนร้อยละ 87 เป็นคนเชื้อชาติไทย ร้อยละ 98.17 เชื้อชาติจีน ร้อยละ 1.80 และเป็นสัญชาติไทย ร้อยละ 99.9

การนับถือศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.9 และนับถือศาสนาคริสต์หรืออิสลาม รวมร้อยละ 0.1 จึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะทางสังคมส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกันมากทางด้านเชื้อชาติและศาสนา นอกจากนี้ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีการคุมกำเนิด โดยการคุมกำเนิดลักษณะเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าขนาดครอบครัวและการเกิดของประชากรจะไม่ลดลงในระยะยาวอันใกล้

ลักษณะครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ปี 2533 มีจำนวนครอบครัวทั้งสิ้น 4,810 ครอบครัว ขนาดครอบครัวเฉลี่ย 4.7 คนต่อครอบครัว ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าขนาดของครอบครัวในเขตสุขาภิบาลนครชุม ซึ่งมีขนาดครอบครัวเฉลี่ย 7.2 คนต่อครอบครัว ขนาดครอบครัวของตำบลใกล้เคียง ได้แก่ ตำบลท่าขุนราม ตำบลเทพนคร ตำบลหนองปลิง และตำบลทรงธรรม ล้วนมีขนาดครอบครัวเฉลี่ยสูงกว่าเทศบาลเมืองฯ มีขนาดครอบครัว 5.5 5.8 7.2 และ 8.0 คนต่อครอบครัว ตามลำดับ

จำนวนบ้านในเขตเทศบาลเมืองฯ ปี 2533 มีจำนวน 8,172 หลัง มากกว่าในเขตสุขาภิบาลนครชุม ซึ่งมีจำนวนบ้าน 3,600 หลัง ประมาณ 2.2 เท่า ขนาดการพักอาศัยต่อบ้านหนึ่งในเขตเทศบาลเมืองเท่ากับ 2.7 คนต่อหลัง และในเขตสุขาภิบาลนครชุมเท่ากับ 5.6 คนต่อหลัง

2.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงในขนาดประชากร

การเปลี่ยนแปลงในระดับอำเภอเมืองกำแพงเพชร ในช่วงปี 2529-2532 มีจำนวนประชากรเพิ่มทั้งสิ้น 10,742 คน ในอัตราเพิ่มร้อยละ 1.78 ต่อปีในระดับชุมชนเมืองในปี 2532 เทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีประชากรสูงสุด 24,582 คน หรือร้อยละ 11.58 ของจำนวนประชากรในอำเภอเมือง มีอัตราเพิ่มประชากรต่อปี ร้อยละ 1.62 สุขาภิบาลนครชุมมีประชากรนับเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 10.16 ของประชากรอำเภอเมือง คือมีประชากร 21,575 คน รองลงมาคือ สุขาภิบาลปากดงและสุขาภิบาลคลองแม่สาย มีประชากรคิดเป็น ร้อยละ 3.66 และ 3.14 ตามลำดับ ในช่วงปี 2529-2532 สุขาภิบาลนครชุมมีอัตราเพิ่มประชากรคิดเป็น ร้อยละ 0.99 ซึ่งจำนวนประชากรเพิ่มสูงกว่าเขต สุขาภิบาลปากดง และสุขาภิบาลคลองแม่สาย แต่มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า คือ สุขาภิบาลปากดงและสุขาภิบาลคลองแม่สาย มีอัตราเพิ่มประชากร ร้อยละ 1.22 ต่อปี และ 1.05 ต่อปี ตามลำดับ

ตาราง 5.15 แสดงอัตราการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นของประชากรเขตเทศบาลเมือง
กำแพงเพชรเปรียบเทียบกับในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร ปี 2524-2534

ปี พ.ศ.	ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร						ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร					
	อัตราเกิด	อัตราตาย	อัตราเพิ่ม โดยธรรมชาติ	อัตราย้าย เข้า	อัตราย้าย ออก	อัตราย้าย ถิ่นสุทธิ	อัตราเกิด	อัตราตาย	อัตราเพิ่ม โดยธรรมชาติ	อัตราย้าย เข้า	อัตราย้าย ออก	อัตราย้าย ถิ่นสุทธิ
	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ	พันละ
2524	105.19	4.30	100.89	57.34	128.59	-71.25	-	-	-	-	-	-
2525	110.09	3.82	106.27	58.66	137.92	-79.26	-	-	-	-	-	-
2526	108.85	3.36	105.49	67.77	142.77	-79.00	-	-	-	-	-	-
2527	96.05	4.00	92.05	111.28	183.30	-72.02	-	-	-	-	-	-
2528	103.08	3.89	99.19	135.70	208.28	-72.58	11.00	3.16	7.84	25.19	23.21	1.98
2529	102.37	3.33	99.04	97.38	185.16	-87.78	10.51	2.81	7.70	17.34	23.11	-5.77
2530	101.01	4.34	96.67	84.60	174.01	-89.41	5.89	2.00	3.89	35.44	25.43	10.01
2531	98.57	4.45	94.12	120.94	196.90	-75.96	9.42	3.72	5.70	54.73	50.83	3.90
2532	109.92	23.31	86.61	82.46	159.47	-77.01	12.95	4.14	8.81	55.86	43.62	12.24
2533	133.11	16.74	116.37	97.84	191.96	-94.12	19.77	4.24	15.53	76.95	65.97	10.98
2534	117.23	29.83	87.40	57.56	158.89	-101.33	-	-	-	-	-	-

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

การเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนสุขภาพ และตำบลใกล้เคียงเขตเทศบาลเมือง ในปี 2531-2533 พบว่าสุขภาพคลองแม่ลำย มีจำนวนประชากรเพิ่มสูงสุด 1,327 คน ในอัตราร้อยละ 3.54 ต่อปี รองลงมาคือ สุขภาพนครชุม และสุขภาพปากดง มีจำนวนประชากรเพิ่ม 1,031 คน (อัตราเพิ่มร้อยละ 2.67 ต่อปี) และ 813 คน (ในอัตราเพิ่มร้อยละ 1.92 ต่อปี) ตามลำดับ สำหรับตำบลใกล้เคียงชุมชนเทศบาลเมือง ตำบลหนองปิง มีจำนวนประชากรสูงสุด 16,953 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 7.85 ของประชากรในเขตอำเภอเมือง รองลงมาได้แก่ ตำบลนาบ่อคำ ตำบลเทพนคร และตำบลทรงธรรม ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงปี 2531-2533 ในเขตตำบลนาบ่อคำมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงสุด 1,641 คน ในอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 6.66 รองลงมา ได้แก่ ตำบลหนองปลิง มีประชากรเพิ่ม 994 คน ในอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 3.11 ต่อปี ตำบลเทพนคร มีประชากรเพิ่ม 577 คน ในอัตราเพิ่มร้อยละ 2.24 ต่อปี ตามลำดับ และตำบลทรงธรรมมีการเปลี่ยนแปลงประชากรต่ำสุด มีประชากรเพิ่มขึ้น 197 คน ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.03 ต่อปี นั่นคือ ประชากรมีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปในพื้นที่ของตำบลนาบ่อคำ ตำบลอ่างทอง หรือสุขภาพคลองแม่ลำย ตำบลหนองปลิง และตำบลไตรตรึงษ์ หรือสุขภาพปากดงตามลำดับ

2.3.2 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ในปี พ.ศ. 2528-2534 อัตราการเกิดของประชากรในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง และมีอัตราการตายที่ต่ำ คือมีอัตราการเกิด 98-133 คน ต่อพันคน และอัตราการตาย 3-30 คนต่อพันคน เป็นผลให้อัตราอัตราการเพิ่มโดยธรรมชาติสูงไปด้วย โดยในปี 2534 มีอัตราเพิ่มโดยธรรมชาติเฉลี่ยพันละ 87 คน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาลเมืองมาใช้บริการ โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองทำให้จำนวนประชากรเกิดค่อนข้างสูงกว่าปกติ เมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชรไม่รวมเทศบาลเมืองฯ พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528-2533 มีอัตราการเกิดและอัตราการตายที่ต่ำ ทำให้อัตราเพิ่มโดยธรรมชาติต่ำไปด้วย ในช่วง 6 ปี อัตราการเกิดและอัตราการตาย ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชรเฉลี่ยประมาณพันละ 5-19 คน และ 2-4 คน ตามลำดับ โดยในปี 2533 มีอัตราเพิ่มโดยธรรมชาติ 15.5 คนต่อพัน

การเปลี่ยนแปลงจากการย้ายถิ่น ในปี 2528-2534 อัตราการอพยพออกจากเทศบาลเมืองกำแพงเพชรสูงกว่าอัตราการอพยพเข้า สาเหตุมาจากการอพยพกลับภูมิลำเนา หลังจากเข้ามาใช้บริการของโรงพยาบาลในเขตเมือง การย้ายถิ่นสุทธิจึงมีค่าลบ เฉลี่ยในปี 2534 ประมาณพันละ -101 คน สาเหตุของการอพยพออกอื่นๆ ได้แก่ การอพยพออกไปเพื่อการ

ศึกษาและประกอบอาชีพ สำหรับในระดับอำเภอเมืองจำนวนประชากรอพยพเข้าและอพยพออกไม่แตกต่างกันมาก และมีอัตราค่อนข้างต่ำ ในปี 2533 มีอัตราอพยพเข้าและออกนั้นละ 77 คน และ 66 คน ตามลำดับ มีอัตราการย้ายสุทธิต่ำประมาณนั้นละ 11 คน

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองฯ และในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชรจึงเป็นผลมาจากการเพิ่มโดยธรรมชาติ ชุมชนในเมืองกำแพงเพชรเป็นชุมชนเมืองที่มีอาชีพทางการเกษตร ไม่มีแหล่งในด้านอุตสาหกรรม ทำให้การขยายตัวของประชากรเป็นไปอย่างช้าๆ ในอัตราการขยายค่อนข้างต่ำ

2.4 การคาดการณ์ประชากรในอนาคต

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประชากรในอดีต พบว่าการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรเป็นผลมาจากการเพิ่มโดยธรรมชาติ ในอนาคตบทบาทของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคงเป็นเช่นปัจจุบัน ลักษณะการขยายตัวของประชากรมีแนวโน้มในอัตราเพิ่มที่ลดลง

ในระยะเวลาที่ผ่านมา ประชากรชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีช่วงอัตราการขยายตัวในระดับต่าง ๆ คือ

1. ในระยะเวลา 20 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2514-2534 อัตราการขยายตัวประชากร ร้อยละ 4.43 ต่อปี
2. ในระยะเวลา 10 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2524-2534 อัตราการขยายตัวประชากร ร้อยละ 2.12 ต่อปี
3. ในระยะเวลา 5 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2529-2534 อัตราการขยายตัวประชากรร้อยละ 1.56 ต่อปี

หรือในระหว่างปี พ.ศ. 2514-2534 ในช่วงทุกระยะ 5 ปี ประชากรในเขตเทศบาลเมืองมีอัตราการขยายตัวดังนี้

1. ปี 2514-2519 อัตราการขยายตัวประชากรร้อยละ 6.27 ต่อปี
2. ปี 2519-2524 อัตราการขยายตัวประชากรร้อยละ 3.69 ต่อปี
3. ปี 2524-2529 อัตราการขยายตัวประชากรร้อยละ 2.48 ต่อปี
4. ปี 2529-2534 อัตราการขยายตัวประชากรร้อยละ 1.56 ต่อปี

การเปลี่ยนแปลงของอัตราการขยายตัวต่อปีทั้งสี่ช่วงเฉลี่ยลดลงเท่ากับ 0.63 คาดว่าในช่วงปี พ.ศ. 253 -2554 ชุมชนเทศบาลเมืองจะมีอัตราการขยายตัวลดลงเท่ากับร้อยละ 0.98 ต่อปี โดยจะมีจำนวนประชากรในปี 2554 เท่ากับ 30,682 คน หรือเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันร้อยละ 21.39 ถึงร้อยละ 1.56 ต่อปี หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.26 จากประชากรปัจจุบัน

จำนวนประชากรในอนาคตในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

ปี พ.ศ.	อัตราการขยายตัว	อัตราการขยายตัว
	ร้อยละ 0.98 ต่อปี	ร้อยละ 1.56 ต่อปี
2539	26,538	27,308
2544	27,832	29,504
2549	29,222	31,876
2554	30,682	34,440

ประชากรชุมชนสุขภาพบาลนครชุม มีช่วงอัตราการขยายตัวในระดับต่าง ๆ คือ

1. ในระยะเวลา 20 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2513-2533 อัตราการขยายตัวประชากร ร้อยละ 6.83 ต่อปี
2. ในระยะเวลา 10 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2523-2533 อัตราการขยายตัวประชากร ร้อยละ 1.58 ต่อปี
3. ในระยะเวลา 5 ปี ช่วงปี พ.ศ. 2528-2533 อัตราการขยายตัวประชากร ร้อยละ 0.23 ต่อปี

การขยายตัวของประชากรชุมชนสุขภาพบาลนครชุมในระหว่าง ปี พ.ศ. 2514-2534 ในช่วง 20 ปี ที่ผ่านมาไม่ค่อยแน่นอน มีทั้งช่วงที่ประชากรเพิ่ม และช่วงที่ประชากรลดลง ในปี 2518, 2520 และ 2534 แต่ในช่วงปี 2521-2533 มีอัตราเพิ่มที่สม่ำเสมอ เท่ากับร้อยละ 1.34 ต่อปี การคาดประมาณประชากรในอนาคตของชุมชนสุขภาพบาลนครชุม คาดว่าจะมีอัตราการขยายตัวระหว่างร้อยละ 0.23-1.34 ต่อปี ดังนั้นในปี 2554 ชุมชนสุขภาพบาลนครชุมจะมีจำนวนประชากรประมาณ 22,049 คน (หรือเพิ่มร้อยละ 6.39 จากประชากรปัจจุบัน) ถึง 27,848 คน (หรือเพิ่มร้อยละ 34.06 จากประชากร)

จำนวนประชากรในอนาคตในชุมชนสุขภาพบาลนครชุม

ปี พ.ศ.	อัตราการขยายตัว	อัตราการขยายตัว
	ร้อยละ 0.23 ต่อปี	ร้อยละ 1.34 ต่อปี
2539	21,353	22,811
2544	21,598	24,830
2549	21,848	25,712
2554	22,100	27,848

3. สภาพเศรษฐกิจของชุมชน

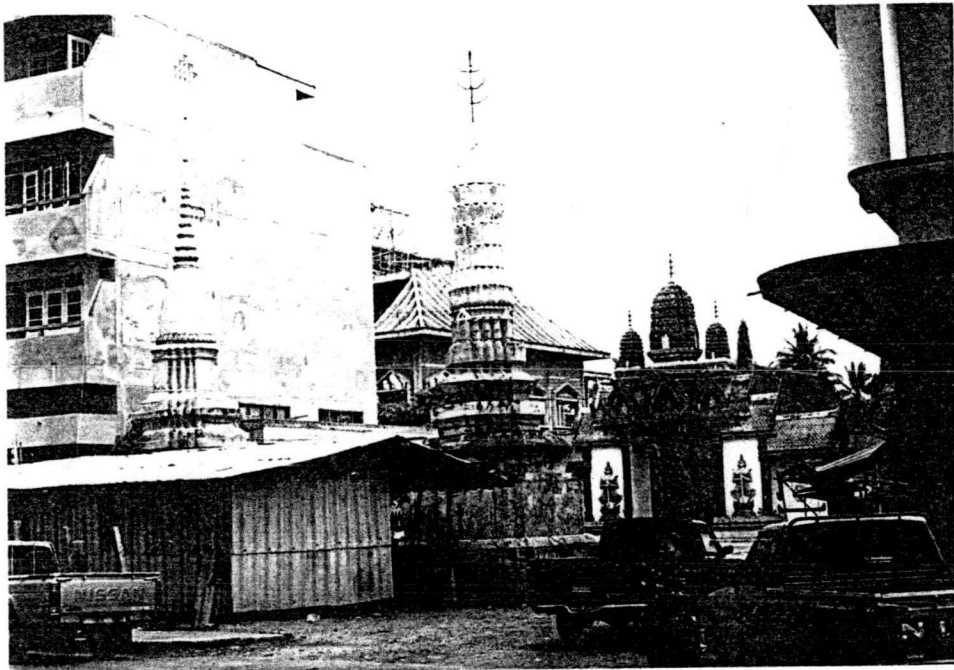
3.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

กิจการค้าและบริการ จากการสำรวจในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม มีจำนวนสถานบริการ 1,068 แห่ง อยู่ในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร 876 แห่ง หรือร้อยละ 82.1 และ ร้อยละ 17.7 ในเขตสุขาภิบาลนครชุมเป็นจำนวน 192 แห่ง กิจการค้าในเขตชุมชนเมืองฯ ส่วนใหญ่เป็นการค้าปลีก ร้อยละ 43.8 การค้าบริการร้อยละ 39.2 ที่เหลือเป็นลักษณะการค้าประเภทต่างๆ ปนกัน ประเภทของกิจการค้า ส่วนใหญ่เป็นร้านของใช้เบ็ดเตล็ด จำนวน 153 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 17.5 และร้านอาหารเครื่องดื่ม จำนวน 134 หรือร้อยละ 15.3 รองลงมาได้แก่สถานบริการ ร้านซ่อมจักรยานยนต์ - อุปกรณ์ไฟฟ้า และร้านเสริมสวย จำนวน 75 ร้าน และ 74 ร้าน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 8.6 ย่านการค้าในเขตเทศบาลเมืองแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ย่านการค้าบริเวณหลังโรงแรมชาภัทราว ซึ่งเป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมของเมืองกำแพงเพชรในอดีต และปัจจุบันได้ขยายตัวไปโดยรอบ ประกอบด้วยอาคารพาณิชย์หลายประเภท และตลาดสดอีก 3 แห่ง ส่วนย่านพาณิชย์กรรมของชุมชนเทศบาลเมืองฯ อีกแห่งคือบริเวณวงเวียนต้นโพธิ์ ซึ่งเป็นตำแหน่งของท่ารถโดยสาร ลักษณะร้านค้าเป็นลักษณะให้บริการแก่ลูกค้าต่างถิ่นและผู้เดินทาง เช่น ร้านอาหาร ร้านขายหนังสือ ร้านถ่ายรูป และร้านขายของเบ็ดเตล็ด เป็นต้น

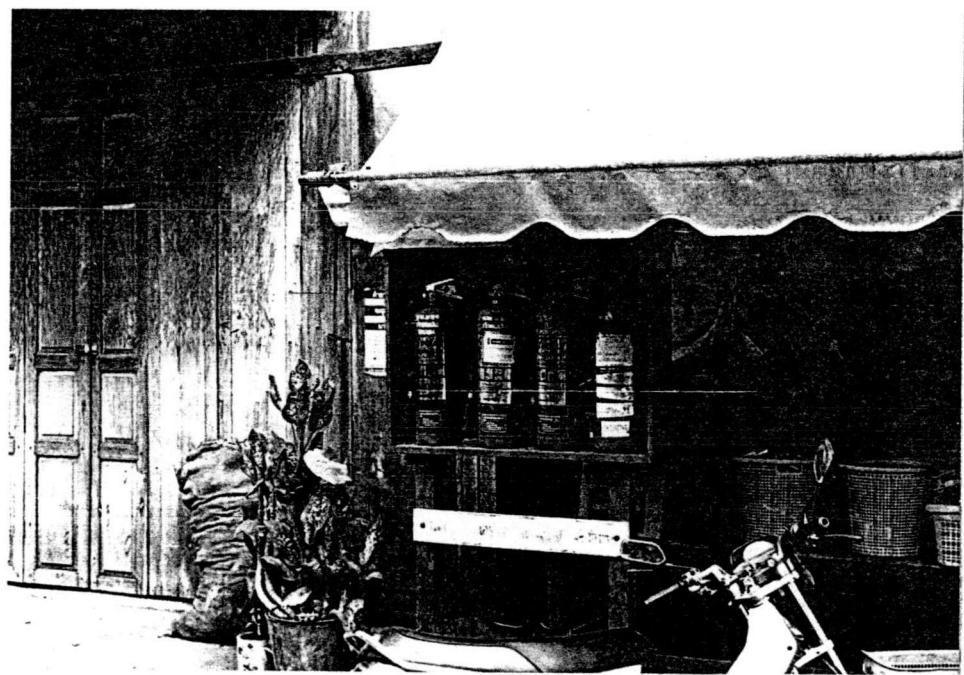
ในเขตสุขาภิบาลนครชุมมีการค้าปลีกร้อยละ 46.3 การค้าบริการร้อยละ 42.2 ลักษณะการขยายตัวของกิจการค้าส่วนใหญ่เริ่มดำเนินการในระยะ 5 ปี ประมาณร้อยละ 61.4 ส่วนกิจการค้า ที่ดำเนินการในระยะ 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.3 เมื่อเปรียบเทียบกิจการค้ากับปี 2527 พบว่ามีกิจการค้าเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.1 ต่อปี กิจการค้าที่เพิ่มขึ้นเป็นการค้าประเภทบริการ และการค้าที่มีหลายประเภทปะปนกัน ในขณะที่การค้าปลีกมีสัดส่วนลดลง เนื่องจากการเติบโตของกิจการประเภทห้างสรรพสินค้า และซูเปอร์มาเก็ตที่เกิดขึ้น

ในภาคพาณิชย์กรรม มีผู้ทำงานจำนวน 3,631 คน เป็นเจ้าของกิจการร้อยละ 62.35 และเป็นลูกจ้างร้อยละ 37.65 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25-44 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ร้อยละ 76.4

กิจการอุตสาหกรรม การอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของจังหวัดกำแพงเพชร เป็นอุตสาหกรรมการเกษตรเพื่อรองรับผลผลิตการเกษตรของจังหวัด ในเขตเทศบาลเมืองมีจำนวนอุตสาหกรรม 166 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 86 ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประเภทบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมประเภทซ่อมเครื่องมีการเกษตรและเครื่องยนต์มีมากที่สุด ในสุขาภิบาลนครชุม 27 แห่ง หรือร้อยละ 14 สำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีแห่งเดียว ได้แก่ โรงงานผลิตหม้อไม้กระป๋อง ซึ่งสามารถส่งผลผลิตออกต่างประเทศได้ และเพิ่งเริ่มดำเนินการ

ภาพที่ 5.1 ย่านพาณิชย์กรรมแนวถนนเจริญสุข และการปลูกสร้างอาคารพาณิชย์
ประชิดกับศาสนสถาน (วัดบาง) ในฝั่งเทศบาลเมืองฯ.

ภาพที่ 5.2 ย่านพาณิชย์กรรมในเขตชุมชนนครชุมน์เป็นย่านพาณิชย์กรรมรอง.

ตาราง 5.16 แสดงจำนวนกิจการค้าจำแนกตามพื้นที่

ชนิดกิจการ	เขตเทศบาลเมือง		สุขาภิบาลนครชุม		นอกเขต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ค้าส่ง	8	0.91	2	1.04	1	0.57
2. ค้าปลีก	384	43.84	89	46.35	105	59.66
3. บริการ	343	39.16	81	42.19	59	33.52
4. ส่ง-ปลีก	72	8.22	11	5.73	-	-
5. ส่ง-บริการ	16	1.83	6	3.13	-	-
6.ปลีก-บริการ	49	5.59	2	1.04	11	6.25
7. ส่ง-ปลีก-บริการ	4	0.46	1	0.52	-	-
รวม	876	100.00	192	100.00	176	100.00

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ตาราง 5.17 แสดงจำนวนกิจการค้าจำแนกตามระยะเวลาการค้าดำเนินงาน

ชนิดกิจการ	เขตเทศบาลเมือง		สุขาภิบาลนครชุม		นอกเขต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	515	58.79	115	59.90	134	76.14
6 - 10 ปี	234	26.71	54	28.13	27	15.34
11 - 15 ปี	64	7.31	9	4.69	4	2.27
16 - 20 ปี	32	3.94	11	5.73	6	3.41
21 - 25 ปี	10	1.14	1	0.52	2	1.14
25 ปีขึ้นไป	21	2.09	2	1.04	3	1.70
รวม	876	100.00	192	100.00	176	100.00

ที่มา : สำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทย

ชนิดสินค้า	เขตผังเมืองรวม	เขตเทศบาลเมือง	เขตสุขาภิบาล	นอกเขต
1. อาหาร-เครื่องดื่ม	209	134	38	37
2. ของชำ	46	20	6	20
3. ของใช้เบ็ดเตล็ด	295	153	59	83
4. เสื้อผ้าสำเร็จรูป	35	32	3	-
5. ตัดเสื้อผ้าชาย-หญิง	65	52	9	4
6. เสริมสวยชาย-หญิง	96	74	17	5
7. เครื่องแต่งกาย เครื่องกีฬา	18	16	2	-
8. รถยนต์ จักรยานยนต์ อะไหล่	47	44	3	-
9. ซ่อมจักรยานยนต์และอุปกรณ์ก่อสร้าง	97	75	13	9
10. ยาและรักษาโรค	26	18	7	1
11. วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง	29	23	3	3
12. เฟอร์นิเจอร์และรับซ่อม	22	20	2	-
13. ทอง เครื่องประดับ	23	21	2	-
14. หนังสือ เครื่องเขียนและเข้าหนังสือ	26	25	1	-
15. รับดำรูปและจำหน่ายอุปกรณ์ก่อสร้าง	16	14	2	-
16. ผลิตภัณฑ์และอุปกรณ์การเกษตร	37	28	7	2
17. สถานีบริการน้ำมันและปั๊มแก๊ส	29	16	3	10
18. สถานบริการบันเทิง ไนท์คลับ บาร์ นวด	1	1	-	-
19. ชายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	6	5	1	-
20. ข้าวสาร	22	15	7	-
21. สุรา บุหรี่	4	4	-	-
22. บริการขนส่งและการท่องเที่ยว	9	8	1	-
23. ทนายความ ตรวจบัญชี ประกันภัย	20	20	-	-
24. โรงเรือนสอนคอมพิวเตอร์	3	3	-	-
25. ชาย ซ่อมเครื่องพิมพ์ดีด แวนตา นาฬิกา	7	6	-	1
26. เครื่องสังฆภัณฑ์ พวงหรีด	9	9	-	-
27. ทำป้ายโฆษณา	8	8	-	-
28. อาวุธปืน	1	-	1	-
29. บริการล้างอัดฉีดรถยนต์	2	2	-	-
30. บริการโทรศัพท์ทางไกล	3	3	-	-
31. เครื่องใช้ในครัวเรือน	10	10	-	-
32. รับซื้อของเก่า	4	3	1	-
33. เทปคาสเซ็ท เข้าวีดีโอ	8	6	2	-
34. อื่น ๆ	20	16	4	-
รวม	1,244	876	192	176

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

กิจการอุตสาหกรรมในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร และสหภาพนครชุม ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.2 เริ่มมีการขยายตัวในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2527 ในอัตราร้อยละ 11.08 ต่อปี ส่วนอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในช่วง 6-10 ปี และมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป มีจำนวนร้อยละ 21.3 และร้อยละ 16.5 ตามลำดับ

ผู้ทำงานในภาคอุตสาหกรรม มีจำนวน 1,449 คน เป็นเจ้าของกิจการร้อยละ 28.6 ลูกจ้างร้อยละ 71.4 และมีภูมิลาเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ร้อยละ 79.9

การท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเด่นของจังหวัดกำแพงเพชร คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองกำแพงเพชร และชุมชนนครชุม เช่น อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร นิทรรศน์สถานแห่งชาติกำแพงเพชร และโบราณสถานในเขตอรัญญิก เป็นต้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่ได้มีการใช้งานในชีวิตประจำวัน เป็นลักษณะของโบราณสถานที่ได้รับการบูรณะเป็นส่วนมากและลักษณะของโบราณสถานเป็นวัดเป็นส่วนใหญ่

จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนนักท่องเที่ยวรวมทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2534 ประมาณ 320,000 คน เฉลี่ยประมาณเดือนละ 26,000 กว่าคนนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้มาเยือนชุมชนเมืองกำแพงเพชรด้วย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนเมืองกำแพงเพชรต่อเนื่องกับชุมชนนครชุม

จากลักษณะของนักท่องเที่ยวพบว่า ช่วงระยะเวลาท่องเที่ยวจะเป็นช่วงเดือน ธันวาคม ถึงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงหนาวต่อฤดูร้อน อากาศร้อนจะร้อนจัด ซึ่งอาจจะมีผลต่อการท่องเที่ยวตามแหล่งโบราณสถานนอกสถานที่ และเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในช่วงฤดูนี้ด้วย สำหรับวันนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว มักมีจำนวนน้อยคือ เฉลี่ยประมาณหนึ่งวันกว่า ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนเมืองเป็นทางผ่านระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ในด้านอายุของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 20-34 ปี และมีอาชีพรับราชการเป็นส่วนใหญ่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีอาชีพเป็นนักธุรกิจเป็นส่วนใหญ่

โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว อันได้แก่ สาธารณูปโภค สาธารณูปการของรัฐ ตลอดจนบริการต่าง ๆ ของเอกชน เช่น โรงแรม ร้านค้า ร้านอาหาร ฯลฯ แม้ว่าโครงสร้างต่าง ๆ เหล่านี้ในชุมชนเมืองจะมีจำนวนในการให้บริการมากกว่าพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องโครงสร้างต่าง ๆ เหล่านี้ ยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร และที่สำคัญก็คือ การบริการทางด้านขนส่งนักท่องเที่ยวเข้ามายังตัวชุมชนเมือง ยังขาดการเดินทางเข้าถึงโดยรถไฟ และเครื่องบิน ทำให้ขาดความสะดวกลงไป

ตาราง 5.19 แสดงกิจการอุตสาหกรรมจำแนกตามประเภท

ประเภทอุตสาหกรรม	เทศบาลเมือง		สุขาภิบาลนครชุม		นอกเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1. อุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหาร	16	9.64	4	14.81	7	18.92
2. ผลิตภัณฑ์จากไม้	6	3.61	-	-	3	8.11
3. ผลิตภัณฑ์จากโลหะ	16	9.64	1	3.70	8	21.62
4. ผลิตภัณฑ์จากโลหะ	26	15.66	9	33.33	-	-
5. ซ่อมเครื่องมือเกษตร เครื่องยนต์	76	45.78	8	29.63	9	24.32
6. กลึง เชื่อม อัด	5	3.01	-	-	1	2.70
7. สิ่งพิมพ์	10	6.02	2	7.41	-	-
8. โกดัง	3	1.81	-	-	1	2.70
9. หล่อข่างรถยนต์	2	1.20	1	3.70	-	-
10. อุตสาหกรรมการเกษตร	5	3.01	1	3.70	4	10.81
11. บริการก่อสร้าง	1	0.60	1	3.70	-	-
12. ทำทราย	-	-	-	-	4	10.81
รวม	166	100.00	27	100.00	37	100.00

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ตาราง 5.20 แสดงระยะเวลาดำเนินงานกิจการอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	เขตเทศบาลเมือง		สุขาภิบาลนครชุม		นอกเขต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0 - 5 ปี	110	66.27	13	48.15	20	54.05
6 - 10 ปี	34	20.48	5	18.52	10	27.03
11 - 15 ปี	9	5.42	4	14.81	4	10.81
16 - 20 ปี	9	5.42	2	7.41	1	2.70
21 ปีขึ้นไป	4	2.41	3	11.11	2	5.41
รวม	166	100.00	27	100.00	37	100.00

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

3.2 ประชากรวัยแรงงาน

ประชากรวัยแรงงานในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม มีจำนวน 28,872 คน อยู่ในเขตเทศบาลเมือง จำนวน 22,853 คน คิดเป็นร้อยละ 79.15 และร้อยละ 20.85 หรือ 6,019 คน ในเขตสุขาภิบาลนครชุมประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25-44 ปี และ 11-24 ปี

ประชากรวัยแรงงานในเขตเทศบาลเมืองฯ แยกออกเป็นประชากรผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 14,462 คิดเป็นร้อยละ 63.3 ของประชากรวัยแรงงาน หรือร้อยละ 52.2 ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองฯ ในจำนวนนี้เป็นผู้มีงานทำร้อยละ 94.6 และประชากรผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 8,391 ร้อยละ 36.7 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมาเป็นแม่บ้านและผู้ที่ไม่สามารถทำงานได้คิดเป็นร้อยละ 33.6 และ 17.5 ตามลำดับ ในเขตสุขาภิบาลนครชุมมีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 4,130 คน คิดเป็นร้อยละ 68.6 ของประชากรวัยแรงงานในเขตสุขาภิบาลฯ หรือร้อยละ 56.9 ของประชากรรวมในเขตสุขาภิบาลฯ ในจำนวนนี้เป็นผู้มีงานทำร้อยละ 91.9 และร้อยละ 8.1 เป็นประชากรผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 53.8 เป็นนักเรียน รองลงมาเป็นแม่บ้าน และผู้ที่ไม่สามารถทำงานได้ เท่ากับร้อยละ 31.5 และ 14.7 ตามลำดับ

ตาราง 5.21 แสดงประชากรวัยแรงงาน

ประชากร	เขตเทศบาล		สุขาภิบาลนครชุม		นอกเขตเทศบาล	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประชากรทั้งหมด	27,705	100.00	7,261	100.00	12,423	100.00
1. ประชากรวัยแรงงาน	22,853	82.49	6,019	82.89	10,197	82.08
1.1 ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน	14,462	52.20	4,130	56.88	7,169	57.71
-ผู้มีงานทำ	13,677	49.37	3,795	52.27	6,804	54.77
-ผู้ว่างงาน	785	2.83	335	4.61	365	2.94
1.2 ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	8,391	30.29	1,889	26.02	3,028	24.37
-แม่บ้าน	2,823	10.19	595	8.19	806	6.49
-นักเรียน	4,093	14.77	1,017	14.01	1,678	13.51
-ผู้ไม่สามารถทำงานได้	1,472	5.31	277	3.81	524	4.22
-อื่น ๆ	3	0.01	-	-	20	0.16
2. ประชากรนอกวัยแรงงาน	4,848	17.51	1,242	17.11	2,226	17.92

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองฯ มีสัดส่วนของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานต่อประชากรรวม น้อยกว่าในเขตสุขาภิบาลนครชุม อาจมีสาเหตุมาจากมีผู้ที่อยู่ในช่วงกำลังศึกษาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองฯ มากกว่า ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลฯ และเขตนอกเมืองเข้าสู่กำลังแรงงานตั้งแต่วัยต่ำกว่า คือ ในเขตเทศบาลเมืองมีผู้ที่กำลังแรงงานคิดเป็นร้อยละ 52.2 ของประชากรรวม ส่วนเขตสุขาภิบาลเมืองและนอกเขตเมืองมีสัดส่วนร้อยละ 56.8 และ 57.7 ของประชากรรวมในแต่ละเขต ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบประชากรวัยแรงงาน ในระยะ 8 ปี ที่ผ่านมา(ปี 2527-2535) พบว่าสัดส่วนประชากรวัยแรงงานต่อประชากรรวมไม่เปลี่ยนแปลง สัดส่วนของผู้มีงานทำเพิ่มขึ้น ผู้ว่างงานลดลง ในขณะที่ผู้ประกอบการค้า และผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.8 และ 7.3 ตามลำดับ ส่วนผู้ประกอบการใช้แรงงานลดลงร้อยละ 11.2 แสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจของเมืองกำแพงเพชรในช่วงที่ผ่านมาค่อนข้างดี

ตาราง 5.22 แสดงจำนวนประชากรวัยแรงงาน แยกตามหมวดอายุและเพศ

อายุ - เพศ	เขตเทศบาลเมือง		เขตสุขาภิบาลนครชุม		นอกเขต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11 - 24 ปี	7,098	31.06	2,029	33.71	3,555	34.86
24 - 44 ปี	9,383	41.06	2,087	34.67	3,906	38.31
45 - 59 ปี	3,984	17.43	1,206	20.04	1,620	15.89
60 ปีขึ้นไป	2,388	10.45	697	11.58	1,116	10.94
ชาย	11,387	49.83	2,780	46.19	4,827	47.34
หญิง	11,466	50.17	3,239	53.81	5,370	52.66
รวม	22,853	100.00	6,019	100.00	10,197	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตาราง 5.23 แสดงจำนวนของผู้จ้างและผู้ว่างงานตามหมวดอายุและเพศ

เพศ-อายุ	เขตเทศบาลเมือง				เขตสุขาภิบาลนครชุม				นอกเขตเทศบาล			
	ผู้จ้างทำ ร้อยละ	ผู้ว่างงาน ร้อยละ	ผู้จ้างทำ ร้อยละ	ผู้ว่างงาน ร้อยละ	ผู้จ้างทำ ร้อยละ	ผู้ว่างงาน ร้อยละ	ผู้จ้างทำ ร้อยละ	ผู้ว่างงาน ร้อยละ	ผู้จ้างทำ ร้อยละ	ผู้ว่างงาน ร้อยละ	ผู้จ้างทำ ร้อยละ	ผู้ว่างงาน ร้อยละ
11-24 ปี	2,153	15.76	423	53.89	761	20.05	230	68.36	1,492	21.93	229	67.74
24-44 ปี	7,465	54.58	310	39.49	1,638	43.16	85	25.37	3,396	49.91	117	32.05
45-59 ปี	3,034	22.18	52	6.62	1,004	26.46	0	2.99	1,305	19.18	19	5.21
60 ปีขึ้นไป	1,022	7.47	-	-	392	0.33	0	2.99	611	6.98	-	-
ชาย	7,957	58.18	408	52.10	2,055	54.15	125	37.32	3,607	53.01	152	41.64
หญิง	5,720	41.82	373	47.90	1,740	45.85	210	62.39	3,197	46.99	213	58.36
รวม	13,677	100.00	785	100.00	3,795	100.00	335	100.00	6,804	100.00	365	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตาราง 5.24 แสดงจำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน

ประเภท	เขตเทศบาลเมือง		เขตสุขาภิบาลนครชุม		นอกเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1. แม่บ้าน	2,823	33.64	595	31.50	806	26.62
2. นักเรียน	4,093	48.78	1,017	53.84	1,678	55.42
3. ผู้ไม่สามารถทำงานได้	1,472	17.54	277	14.66	524	17.31
4. ผู้ไม่สมัครใจทำงาน	-	-	-	-	-	-
5. อื่น ๆ	3	0.04	-	-	20	0.66
รวม	8,391	100.00	1,889	100.00	3,028	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ กองวิจัย สำนักผังเมือง

3.3 ลักษณะการจ้างงาน

ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสหภาพนิคมนครชุม มีจำนวนผู้มีงานทำรวม 17,672 คน อยู่ในเขตเทศบาลเมืองฯ ร้อยละ 78.5 และร้อยละ 21.5 อยู่ในเขตสหภาพนิคม ในเขตเทศบาลเมืองฯ มีผู้มีงานทำ จำนวน 13,677 คน คิดเป็นร้อยละ 99.4 ของประชากรรวม หรือร้อยละ 59.8 ของประชากรวัยแรงงาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.6 ประกอบอาชีพการค้า รองลงมาประกอบอาชีพบริการร้อยละ 15.2 อาชีพใช้แรงงานร้อยละ 14.8 และอาชีพเกษตรกรรม-ประมง มีจำนวนร้อยละ 9.3 ส่วนการศึกษาของผู้มีงานทำในเขตเทศบาลเมืองฯ ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตสหภาพนิคมหรือพื้นที่รอบนอกเขตเทศบาลเมืองฯ คือมีผู้จบการศึกษาเป็นสัดส่วนน้อยกว่าประมาณร้อยละ 54 และมีผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 19 ในขณะที่ผู้ที่ทำงานในเขตสหภาพนิคมนครชุม และผู้ที่อยู่นอกเขตเมือง มีผู้จบการศึกษา ประถมศึกษา ร้อยละ 16.2 และ 7.9 ตามลำดับ

ในเขตสหภาพนิคมนครชุมมีผู้มีงานทำ จำนวน 3,795 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 ของประชากรรวม หรือร้อยละ 63.1 ของประชากรวัยแรงงาน โดยมีผู้ประกอบอาชีพการค้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.5 รองลงมาเป็นผู้ประกอบอาชีพใช้แรงงานในการผลิต อาชีพบริการและอาชีพเกษตรกรรม-ประมง คิดเป็นร้อยละ 19.3 12.5 และ 11.3 ตามลำดับ เนื่องจากสหภาพนิคมนครชุมยังมีลักษณะความเป็นเมืองน้อยกว่าเขตเทศบาลเมืองฯ จึงมีผู้ประกอบอาชีพบริการกับอาชีพเกษตร-ประมง ในอัตราใกล้เคียงกัน

ตาราง 5.25 แสดงการประกอบอาชีพของผู้มีงานทำ

หมวดอาชีพ	เขตเทศบาลเมือง		เขตสหภาพนิคมนครชุม		นอกเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1. ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชั้น	1,290	9.43	366	9.64	245	3.60
2. ผู้ปฏิบัติงานบริหาร	168	1.23	15	0.40	50	0.73
3. ผู้ปฏิบัติงานเสมียน	954	6.98	173	4.56	122	1.79
4. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	4,727	34.56	1,234	32.52	806	11.85
5. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกษตร-ประมง	1,276	9.33	429	11.30	3,605	52.98
6. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพขนส่ง	498	3.64	281	5.74	137	2.01
7. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพใช้แรงงาน	2,026	14.81	734	19.34	1,142	16.78
8. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพบริการ	2,082	15.22	474	12.49	492	7.23
9. จำแนกเข้าประเภทไม่ได้	656	4.80	152	4.01	205	3.01
รวม	13,677	100.00	3,795	100.00	6,804	100.00

เมื่อนำจำนวนผู้ปฏิบัติงานที่นำมาจำแนกตามสาขาการผลิต ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงสาขาการผลิตที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชน พบว่าในเขตเทศบาลเมืองฯ และสหภาพนิคมฯ มีผู้ปฏิบัติงานทำอยู่ในสาขาพาณิชย์กรรม ร้อยละ 35.5 และ 34.0 ตามลำดับ ในขณะที่สาขาเกษตรกรรมของทั้งสองพื้นที่มีส่วนเพียงร้อยละ 11.1 และ 12.3 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เขตนอกเมือง จะมีผู้ทำงานอยู่ในสาขาการเกษตรร้อยละ 57.0 เนื่องมาจากในเขตเทศบาลเมืองฯ และสหภาพนิคมฯ เป็นย่านใจกลางชุมชนจึงมีกิจกรรมทางด้านพาณิชย์กรรม การบริการ สถาบันราชการ และการคมนาคมขนส่ง ซึ่งมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจแตกต่างไปจากพื้นที่นอกเขต ในขณะที่พื้นที่นอกเขตเมืองยังมีลักษณะเป็นชนบท และส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ตาราง 5.26 แสดงสาขาการผลิตของผู้ปฏิบัติงาน

สาขาการผลิต	เขตเทศบาลเมือง		เขตสหภาพนิคมฯ		นอกเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ปฐมภูมิ						
- เกษตรกรรม	1,519	11.11	468	12.33	3,882	57.05
ทุติยภูมิ						
- การขุดแร่	-	-	-	-	-	-
- อุตสาหกรรม	887	6.49	269	7.09	248	3.64
- การก่อสร้าง	707	5.17	313	8.25	681	10.01
- ไฟฟ้า-ประปา	201	1.47	9	0.24	19	0.28
ตติยภูมิ						
- พาณิชยกรรม	4,858	35.52	1,290	33.99	827	12.15
- การคมนาคมขนส่ง	739	5.40	227	5.98	129	1.90
- การบริการ	1,706	12.47	414	10.91	435	6.39
- การธนาคารการเงิน	208	1.52	50	1.32	-	-
- ราชการ	2,302	16.83	556	14.65	379	5.57
- อื่น ๆ	550	4.02	199	5.24	204	3.00
รวม	13,677	100.00	3,795	100.00	6,804	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตาราง 5.27 แสดงจำนวนแรงงานในภาคพาณิชย์กรรม

ประเภท บุคคล ทำงาน	จำนวนคนทำงาน				ระดับการศึกษา			ที่พักอาศัย		ภูมิลำเนาเดิม	
	รวม	ชาย	หญิง	ไม่มี	ประถม	มัธยม	สูงกว่ามัธยม	ในทำงาน	นอกพื้นที่	ในพื้นที่	นอกพื้นที่
เจ้าของ	2,264	920	1,335	89	1,163	634	378	725	1,539	1,595	669
ลูกจ้าง	1,367	749	616	22	906	260	179	421	946	1,180	187
รวม	3,631	1,678	1,953	111	2,069	894	557	1,146	2,485	2,775	856

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตาราง 5.28 แสดงหมวดอายุของบุคคลทำงานในพาณิชย์กรรม

หมวดอายุ	จำนวนบุคคลทำงาน			
	รวม	ร้อยละ	เจ้าของ	ลูกจ้าง
11 - 24 ปี	1,085	29.88	326	759
25 - 44 ปี	1,942	53.48	1,340	593
45 - 60 ปี	500	13.77	486	14
60 ปีขึ้นไป	104	2.86	103	1
รวม	3,631	100.00	2,264	1,367

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตาราง 5.29 แสดงจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

ประเภท บุคคล ทำงาน	จำนวนคนทำงาน				ระดับการศึกษา			ที่พักอาศัย		ภูมิลำเนาเดิม	
	รวม	ชาย	หญิง	ไม่มี	ประถม	มัธยม	สูงกว่ามัธยม	ในทำงาน	นอกพื้นที่	ในพื้นที่	นอกพื้นที่
เจ้าของ	414	288	126	11	228	98	77	13	401	288	126
ลูกจ้าง	1,035	710	325	27	700	195	113	36	999	870	165
รวม	1,449	998	451	38	928	293	190	49	1,400	1,158	291

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ตาราง 5.30 แสดงหมวดอายุของบุคคลทำงานในอุตสาหกรรม

หมวดอายุ	จำนวนบุคคลทำงาน			
	รวม	ร้อยละ	เจ้าของ	ลูกจ้าง
11 - 24 ปี	507	34.99	68	439
25 - 44 ปี	792	54.66	257	535
45 - 60 ปี	135	9.32	80	55
60 ปีขึ้นไป	15	1.04	9	6
รวม	1,449	100.00	414	1,035

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตาราง 5.31 แสดงระดับการศึกษาของกำลังแรงงาน

เขต	เทศบาลเมือง				เขตสุขาภิบาลนครชุม				นอกเขตเทศบาล			
	ผู้มั่งงานทำ		ผู้ว่างงาน		ผู้มั่งงานทำ		ผู้ว่างงาน		ผู้มั่งงานทำ		ผู้ว่างงาน	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1. ประถมศึกษา	7,392	54.05	418	53.25	2,283	60.16	154	45.37	5,303	77.94	200	54.79
2. มัธยมศึกษา	2,579	18.99	278	35.41	647	17.05	124	37.01	618	9.08	81	22.19
3. อาชีวศึกษา	1,405	10.27	29	3.69	323	8.51	31	9.25	200	2.94	12	3.29
4. วิชาครู	480	3.51	24	3.06	145	3.82	-	-	40	0.59	18	4.93
5. มหาวิทยาลัย	1,068	7.81	12	1.53	185	4.87	28	8.36	205	3.01	44	12.05
6. อื่น ๆ	157	1.15	-	-	48	1.26	-	-	-	-	-	-
7. ไม่มีการศึกษา	578	4.23	24	3.06	164	4.32	-	-	438	6.44	10	2.74
รวม	13,677	100.00	785	100.00	3,795	100.00	335	100.00	6,804	100.00	365	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ กองวิจัย สำนักผังเมือง

3.4 รายได้ของผู้มีงานทำ

จากการสำรวจรายได้ของผู้มีงานทำในเขตเทศบาลเมืองฯ และสุขาภิบาลนครชุมน์ ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 1,000-3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.5 ในเขตเทศบาลเมืองฯ และเขตสุขาภิบาลนครชุมน์ร้อยละ 53.4 ในช่วงรายได้ระดับสูงขึ้นไปมีอัตราส่วนน้อย รายได้เฉลี่ยต่อหัวของชุมชน เท่ากับ 3,922 โดยผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้ามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างสูง คือ 7,483 บาทต่อคน ในขณะที่ผู้ใช้แรงงานมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,650 บาท

ตาราง 5.32 แสดงระดับรายได้ของผู้มีงานทำ

ระดับรายได้ (บาท)	เขตเทศบาลเมือง		เขตสุขาภิบาลนครชุมน์		นอกเขต	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
0 - 1000	105	9.63	49	13.10	39	8.94
1001 - 2000	247	22.66	121	32.35	130	29.82
2001 - 3000	228	20.92	79	21.12	128	29.36
3001 - 4000	94	8.62	45	12.03	32	7.34
4001 - 5000	93	8.99	24	6.42	19	4.36
5001 - 6000	54	4.95	12	3.21	20	4.59
6001 - 7000	42	3.85	10	2.67	3	0.69
7001 - 8000	40	3.67	6	1.60	7	1.61
8001 - 9000	19	1.74	7	1.87	6	1.38
9001 - 10,000	53	4.86	7	1.87	16	3.67
10,001 ขึ้นไป	110	10.09	14	3.74	36	8.26
รวม	1,090	100.00	374	100.00	436	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ กองวิจัย สำนักผังเมือง

3.5 การคลังท้องถิ่น

เทศบาลเมืองกำแพงเพชร

ก. รายรับ แหล่งที่มาของรายรับเทศบาลเมืองกำแพงเพชร จำแนกได้เป็น 6 หมวด ได้แก่ หมวดภาษีอากร หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ หมวดทรัพย์สิน หมวดสาธารณูปโภค หมวดเบ็ดเตล็ด และหมวดเงินอุดหนุน

ปี 2530-2534 รายรับของเทศบาลเมืองกำแพงเพชรส่วนใหญ่มาจากหมวดภาษีอากร รองลงมาเป็นหมวดเงินอุดหนุน รายได้จากภาษีอากรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2534 เทศบาลเมืองฯ มีรายรับทั้งสิ้น 48.88 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นรายได้จากหมวดภาษีอากร คิดเป็นร้อยละ 60.24 ของรายรับทั้งหมด และรายได้จากหมวดเงินอุดหนุนร้อยละ 31.14 ของรายได้ทั้งหมด เมื่อพิจารณาสัดส่วนรายได้จากหมวดภาษีอากรพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่สัดส่วนการพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มลดลง แสดงว่าเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอากร

รายรับของเทศบาลเมืองกำแพงเพชรในช่วง 5 ปีนี้โดยเฉลี่ยมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 11.35 ต่อปี หมวดเงินอุดหนุนมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยสูงสุด ประมาณร้อยละ 23.3 ต่อปี รองลงมาเป็นหมวดภาษีอากรมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 14.97 ต่อปี

ข. รายจ่าย การใช้จ่ายของเทศบาลเมืองฯ จะนำมาใช้จ่ายตามประเภทของรายจ่ายที่จำแนกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ รายจ่ายงบกลาง ซึ่งจะใช้ไปเพื่อชำระหนี้สินเงินกู้ จ่ายตามข้อผูกพัน รายจ่ายประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง รายจ่ายประเภทค่าตอบแทน ค่าใช้สอยและค่าวัสดุ รายจ่ายประเภทค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง รายจ่ายประเภทเงินอุดหนุนและรายจ่ายพิเศษ

ในช่วงปี 2530-2534 รายจ่ายของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายในหมวดรายจ่ายพิเศษ และรายจ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าจ้างมากกว่ารายจ่ายหมวดรายจ่ายพิเศษ ในปี พ.ศ. 2534 เทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีรายจ่ายทั้งสิ้นประมาณ 46.64 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นรายจ่ายจากหมวดเงินเดือน ค่าจ้าง คิดเป็นร้อยละ 30.44 ของรายจ่ายทั้งหมด รายจ่ายจากหมวดรายจ่ายพิเศษร้อยละ 27.76 ของรายจ่ายทั้งหมด

รายจ่ายของเทศบาลเมืองกำแพงเพชรในช่วง 5 ปีนี้ โดยเฉลี่ยมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 15.31 ต่อปี หมวดเงินอุดหนุนมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากในช่วงปี 2531-2532 รายจ่ายพิเศษเพิ่มสูงมาก จึงทำให้อัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยสูงกว่าปกติ รองลงมาเป็นหมวดเงินเดือน ค่าจ้างมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ร้อยละ 22.98

ค. สถานะการคลัง เมื่อเปรียบเทียบรายรับจริงและรายจ่ายจริงในแต่ละปี เทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีรายรับสูงกว่ารายจ่ายทุกปี แต่ไม่ค่อยสม่ำเสมอ บางปีสูงกว่ากันมาก บางปีสูงกว่าเพียงเล็กน้อย จากการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้ทราบว่ารัฐบาลสามารถเก็บภาษีอากรได้เพิ่มขึ้น และพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาลลดลง แสดงว่าประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีสถานะการคลังดี แต่อย่างไรก็ตาม อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของรายได้ยัง

ตาราง 5.33 รายรับประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ 2530-2534

เทศบาลเมืองกำแพงเพชร

(หน่วย : บาท)

ประเภทรายรับ	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.				
	2530	2531	2532	2533	2534
1.ภาษีอากร	16,530,141.84	17,072,536.51	20,330,258.25	21,188,379.55	28,243,916.97
2.ค่าธรรมเนียม,ค่าปรับ	1,612,115.50	1,211,480.50	1,102,610.00	1,269,580.50	1,544,057.00
3.ทรัพย์สิน	1,747,220.75	1,649,766.79	1,834,394.01	1,564,344.88	1,597,192.46
4.สาธารณูปโภค	427,678.36	475,794.64	481,133.37	920,589.53	369,854.97
5.เบ็ดเตล็ด	686,282.53	324,544.50	492,042.50	283,159.37	530,458.50
6.เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	11,980,346.23	5,709,806.55	13,072,804.00	17,258,642.90	14,598,393.80
6.1 อุดหนุนทั่วไป	1,505,664.00	1,168,849.00	1,540,321.00	1,575,553.00	1,647,386.00
6.2 อุดหนุนเฉพาะกิจ	7,168,682.23	4,540,957.55	6,267,767.00	7,021,189.90	10,637,807.80
6.3 เงินสะสม	3,306,000.00	0.00	5,264,716.00	5,062,000.00	2,313,200.00
6.4 เงินกู้	0.00	0.00	0.00	3,600,000.00	0.00
รวมทั้งสิ้น	32,987,785.21	26,488,929.69	37,313,242.13	42,484,696.73	46,883,873.70

ที่มา : กองคลังส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง
สำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

5.34 สัดส่วนและอัตราเพิ่มของรายรับประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2530-2534

(หน่วย : %)

ประเภทรายรับ	สัดส่วน					อัตราเพิ่ม				อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (%)
	2530	2531	2532	2533	2534	2530-31	2531-32	2532-33	2533-34	
1. ภาษีอากร	50.12	64.45	54.49	49.87	60.24	3.28	19.08	4.22	33.30	14.97
2. ค่าธรรมเนียม, ค่าปรับ	4.89	4.57	2.96	2.99	3.29	-24.85	-8.99	15.14	21.62	0.73
3. ทรัพย์สิน	5.30	6.40	4.92	3.68	3.41	-3.00	8.24	-14.72	2.10	-1.85
4. สาธารณูปโภค	1.30	1.80	1.29	2.17	0.79	11.25	1.12	91.34	-59.82	10.97
5. เบ็ดเตล็ด	2.08	1.23	1.32	0.67	1.13	-52.71	51.61	-42.45	87.34	10.95
6. เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	36.32	21.56	35.04	40.62	31.14	-52.34	128.95	32.02	-15.41	23.3
6.1 อุดหนุนทั่วไป	4.56	4.41	4.13	3.71	3.51	-22.37	31.78	2.29	4.56	4.07
6.2 อุดหนุนเฉพาะกิจ	21.73	17.14	16.80	16.53	22.69	-36.66	38.03	12.02	51.51	16.23
6.3 เงินสะสม	10.02	0.00	14.11	11.91	4.93	0.00	0.00	-3.85	-54.30	-14.54
6.4 เงินกู้	0.00	0.00	0.00	8.47	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวม (%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-19.69	40.86	13.86	10.35	11.35

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

5.35 รายจ่ายประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ
2530-2534 เทศบาลเมืองกำแพงเพชร

(หน่วย : บาท)

ประเภทรายจ่าย	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.				
	2530	2531	2532	2533	2534
1. รายจ่ายงบกลาง	1,164,899.09	1,158,583.15	1,432,076.99	1,460,277.70	1,630,459.58
2. เงินเดือน ค่าจ้าง- ประจำ และค่าจ้างชั่วคราว	6,315,447.70	7,012,337.08	7,862,290.92	10,509,292.26	14,197,292.43
3. ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ	6,010,367.59	5,690,603.61	5,992,111.79	7,436,590.06	9,788,747.45
4. ค่าลงทุนที่ที่ดินและ สิ่งก่อสร้าง	3,940,450.00	5,099,585.00	7,391,461.00	4,043,170.00	5,880,460.00
5. เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	1,248,906.74	283,956.97	2,277,068.60	1,866,086.56	2,198,745.04
6. รายจ่ายพิเศษ	10,436,160.23	4,541,657.55	11,532,483.00	15,683,089.90	12,949,251.80
6.1 อุดหนุนเฉพาะกิจ	7,130,160.23	4,541,657.55	6,267,767.00	7,021,089.90	10,637,801.80
6.2 เงินสะสม	3,306,000.00	0.00	5,264,716.00	5,062,000.00	2,311,450.00
6.3 เงินกู้		0.00	0.00	3,600,000.00	0.00
6.4 อื่น ๆ		0.00	0.00	0.00	0.00
รวมทั้งสิ้น	29,116,231.35	23,786,723.36	36,487,492.30	40,798,506.43	46,644,956.30

ที่มา : กองคลังสำนักงาน กทม. กรมการปกครอง,
สำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

5.36 สัดส่วนและอัตราเพิ่มของรายจ่ายประเภทต่าง ๆ
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2534 เทศบาลเมืองกำแพงเพชร

(หน่วย : %)

ประเภทรายจ่าย	สัดส่วน					อัตราเพิ่ม				อัตราเพิ่ม
	2530	2531	2532	2533	2534	2530-31	2531-32	2532-33	2533-34	เฉลี่ยต่อปี (%)
1. รายจ่ายงบกลาง	4.00	4.87	3.92	3.56	3.50	-0.54	23.61	1.97	11.65	9.17
2. เงินเดือน ค่าจ้าง- ประจำ และค่าจ้างชั่วคราว	21.69	29.48	21.55	25.63	30.44	11.03	12.12	33.67	35.09	22.98
3. ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ	20.64	23.92	16.42	18.14	20.99	-5.32	5.30	24.11	31.63	13.93
4. ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและ สิ่งก่อสร้าง	13.53	21.44	20.26	9.86	12.61	29.42	44.94	-45.30	45.44	18.63
5. เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	4.29	1.19	6.24	4.55	4.71	-77.26	701.91	-18.05	17.83	156.11
6. รายจ่ายพิเศษ	35.84	19.09	31.61	38.25	27.76	-56.48	153.93	35.99	-17.43	29
6.1 อุดหนุนเฉพาะกิจ	24.49	19.09	17.18	17.13	22.81	-36.30	38.01	12.02	51.51	16.31
6.2 เงินสะสม	11.35	0.00	14.43	12.35	4.96	0.00	0.00	-3.85	-54.34	-14.55
6.3 เงินกู้	0.00	0.00	0.00	8.78	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6.4 อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวม (%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-18.3	53.39	12.36	13.77	15.31

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

5.37 เปรียบเทียบรายรับและรายจ่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2534

(หน่วย : บาท)

ประเภท	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.					อัตราเพิ่ม
	2530	2531	2532	2533	2534	เฉลี่ยต่อปี (%)
รายรับ	32,983,785.21	26,488,929.69	37,313,242.13	42,484,696.73	46,883,873.70	11.35
รายจ่าย	29,116,231.35	23,786,723.36	36,487,492.30	40,998,506.48	46,644,956.30	15.31
รายรับ > รายจ่าย	3,867,553.86	2,702,206.33	825,749.83	1,486,190.25	238,917.40	(3.96)

ที่มา : กองคลังส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง,
สำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

5.38 รายรับประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ
2530-2534 สหภาพนิคมนครชุม

(หน่วย : บาท)

ประเภทรายรับ	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.				
	2530	2531	2532	2533	2534
1. ภาษีอากร	1,479,311.75	1,562,681.21	1,901,462.44	2,243,233.59	2,788,597.68
2. ค่าธรรมเนียม, ค่าปรับ	135,521.55	124,795.75	138,580.25	149,909.25	180,330.75
3. ทรัพย์สิน	52,239.59	66,618.64	105,095.47	175,845.61	239,516.65
4. สำราญูปโภค	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
5. เบ็ดเตล็ด	12,100.00	10,060.00	12,497.00	9,170.00	17,550.00
6. เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	1,030,800.00	805,200.00	843,500.00	1,219,443.00	1,077,000.00
6.1 อุดหนุนเฉพาะกิจ	832,000.00	805,200.00	843,500.00	853,000.00	1,077,000.00
6.2 เงินสะสม	198,800.00	0.00	0.00	366,443.00	0.00
6.3 เงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6.4 อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวมทั้งสิ้น	2,709,972.89	2,569,355.60	3,001,135.16	3,797,601.45	4,302,995.08

ที่มา : กองคลังส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง
สำนักงานสหภาพนิคมนครชุม

5.39 สัดส่วนและอัตราเพิ่มของรายรับประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่
ปี พ.ศ 2528-2532 สหภาพนิคมนครชุม

(หน่วย : %)

ประเภทรายรับ	สัดส่วน					อัตราเพิ่ม				อัตราเพิ่ม
	2530	2531	2532	2533	2534	2528-29	2529-30	2530-31	2531-32	เฉลี่ย 5 ปี (%)
1. ภาษีอากร	54.59	60.82	63.36	59.07	64.81	5.64	21.68	17.97	24.31	17.40
2. ค่าธรรมเนียม, ค่าปรับ	5.00	4.86	4.62	3.95	4.19	-7.91	11.05	8.18	20.29	7.90
3. ทรัพย์สิน	1.93	2.59	3.50	4.63	5.57	27.53	57.76	67.32	36.21	47.21
4. สำราญูปโภค	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
5. เบ็ดเตล็ด	0.45	0.39	0.42	0.24	0.41	-16.86	24.22	-26.62	91.38	18.03
6. เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	38.04	31.34	28.11	32.11	25.03	-21.89	4.76	44.57	-11.69	3.94
6.1 อุดหนุนเฉพาะกิจ	30.70	31.34	28.11	22.46	25.03	-3.22	4.76	1.13	26.26	7.23
6.2 เงินสะสม	7.34	0.00	0.00	9.65	0.00	0.00	0.00	0.00	-100.00	-25.00
6.3 เงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6.4 อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวม (%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-5.19	16.8	26.54	13.31	12.87

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

5.40 ราชจ่ายประเภทต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติประจำปีงบประมาณ
2530-2534 สหชาภิบาลนครชุม

(หน่วย : บาท)

ประเภทราชจ่าย	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.				
	2530	2531	2532	2533	2534
1. ราชจ่ายงบกลาง	8,220.00	17,940.00	21,018.00	28,563.00	31,500.00
2. ค่าจ้างประจำ และ ค่าจ้างชั่วคราว	259,279.02	307,441.96	370,421.00	474,394.84	445,544.66
3. ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ	385,212.21	416,144.21	439,231.28	481,442.52	506,737.47
4. ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและ สิ่งก่อสร้าง	474,643.00	525,031.00	455,100.00	612,700.00	1,032,261.48
5. เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	22,971.64	20,093.00	29,744.40	136,160.76	80,813.63
6. ราชจ่ายพิเศษ	1,030,800.00	805,200.00	843,500.00	1,219,443.00	1,077,000.00
6.1 อุดหนุนเฉพาะกิจ	832,000.00	805,200.00	843,500.00	853,000.00	1,077,000.00
6.2 เงินสะสม	198,800.00	0.00	0.00	366,443.00	0.00
6.3 เงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6.4 อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวมทั้งสิ้น	2,181,125.87	2,091,850.17	2,159,014.68	2,952,704.12	3,173,857.24

ที่มา : กองคลังส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
สำนักงานสหชาภิบาลนครชุม

5.41 สัดส่วนและอัตราเพิ่มของรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2528-2532 สหชาติบาลนครชุม

(หน่วย : %)

ประเภทรายจ่าย	สัดส่วน					อัตราเพิ่ม				อัตราเพิ่ม เฉลี่ยต่อปี (%)
	2530	2531	2532	2533	2534	2528-29	2529-30	2530-31	2531-32	
1. รายจ่ายงบกลาง	0.38	0.86	0.97	0.97	0.99	118.25	17.16	35.90	10.28	45.4
2. ค่าจ้างประจำ และ ค่าจ้างชั่วคราว	11.89	14.70	17.16	16.07	14.04	18.58	20.48	28.07	-6.08	15.26
3. ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ	17.66	19.89	20.34	16.31	15.97	8.03	5.55	9.61	5.25	7.11
4. ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและ สิ่งก่อสร้าง	21.76	25.10	21.08	20.75	32.52	10.62	-13.32	34.63	68.48	25.1
5. เงินอุดหนุนและอื่น ๆ	1.05	0.96	1.38	4.61	2.55	-12.53	48.03	357.77	-40.65	88.16
6. รายจ่ายพิเศษ	47.26	38.49	39.07	41.30	33.93	-21.89	4.76	44.57	-11.68	3.94
6.1 อุดหนุนเฉพาะกิจ	38.15	38.49	39.07	28.89	33.93	-3.22	4.76	1.13	26.26	7.23
6.2 เงินสะสม	9.11	0.00	0.00	12.41	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0
6.3 เงินกู้	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6.4 อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวม (%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-4.09	3.21	36.75	7.49	10.84

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

5.42 เปรียบเทียบรายรับและรายจ่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528-2532
สหชาติบาลนครชุม.

(หน่วย : บาท)

ประเภท	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.					อัตราเพิ่ม เฉลี่ย ต่อปี (%)
	2530	2531	2532	2533	2534	
รายรับ	2,709,972.89	2,569,355.60	3,001,135.16	3,797,601.45	4,302,995.08	12.87
รายจ่าย	2,181,125.87	2,091,850.17	2,159,014.68	2,952,704.12	3,173,857.24	10.84
รายรับ > รายจ่าย	528,847.02	477,505.43	842,120.48	844,897.33	1,129,137.84	2.03

ที่มา: กองคลังส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
สำนักงานสหชาติบาลนครชุม

สหภาพบาลนครชุม

ก. รายรับ แหล่งที่มาของรายรับสหภาพบาลนครชุม จำแนกได้เป็น 6 หมวด ได้แก่ หมวดภาษีอากร หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ หมวดทรัพย์สิน หมวดสาธารณูปโภค หมวดเบ็ดเตล็ด และหมวดเงินอุดหนุน

ในระหว่างปี 2530-2534 รายรับของสหภาพบาลนครชุม ส่วนใหญ่มาจาก หมวดภาษีอากร รองลงมาเป็นหมวดเงินอุดหนุน รายได้จากภาษีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2534 สหภาพบาลฯ มีรายรับทั้งสิ้นประมาณ 4.30 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นรายได้จากหมวดภาษีอากรคิดเป็นร้อยละ 64.81 ของรายรับทั้งหมด รายได้จากหมวดเงินอุดหนุนมีประมาณ 1.08 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 25.03 ของรายรับทั้งหมด

รายรับของสหภาพบาลนครชุมในช่วง 5 ปีนี้ โดยเฉลี่ยมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 12.87 ต่อปี หมวดทรัพย์สินมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยสูงที่สุดประมาณร้อยละ 47.21 ต่อปี รองลงมา เป็นหมวดเบ็ดเตล็ดมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 18.03 ต่อปี

ข. รายจ่าย การใช้จ่ายของสหภาพบาลฯ จะนำมาใช้จ่ายตามประเภทของ รายจ่ายที่จำแนกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ รายจ่ายงบกลาง ซึ่งจะใช้ไปเพื่อชำระหนี้เงินกู้ ใช้จ่ายตามข้อผูกพัน รายจ่ายประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง รายจ่ายประเภทค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าวัสดุ รายจ่ายประเภทค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างรายจ่ายประเภทเงินอุดหนุนและรายจ่ายพิเศษ

ในช่วงปี 2530-2534 รายจ่ายของสหภาพบาลนครชุม ส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายในหมวดรายจ่ายพิเศษรองลงมาเป็นหมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ในปี พ.ศ. 2534 สหภาพบาลนครชุม มีรายจ่ายทั้งสิ้นประมาณ 3.17 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นรายจ่ายในหมวดรายจ่ายพิเศษคิดเป็นร้อยละ 33.93 ของรายจ่ายทั้งหมด รายจ่ายจากหมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างร้อยละ 32.52 ของรายจ่ายทั้งหมด

รายจ่ายของสหภาพบาลนครชุมในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยเฉลี่ยมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 10.84 ต่อปี หมวดเงินอุดหนุนมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยที่สูงที่สุดร้อยละ 88.16 ต่อปี รองลงมาเป็นหมวดรายจ่ายงบกลางมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย 45.4 ต่อปี

ค. สถานะการคลัง เมื่อเปรียบเทียบรายรับจริงและรายจ่ายจริงในแต่ละปี พบว่าสหภาพบาลนครชุม มีรายรับสูงกว่ารายจ่ายทุกปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของรายรับสูงกว่าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของรายจ่าย เนื่องมาจากสหภาพบาลฯ สามารถเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นแต่ก็ยังมี ความจำเป็นต้องพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อมาพัฒนา ชุมชนอยู่

ทิศทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจระดับจังหวัดและชุมชนเมือง

จังหวัดกำแพงเพชรตั้งอยู่ระหว่างเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนล่างสองเมือง ได้แก่ ชุมชนเมืองพิษณุโลก และชุมชนเมืองนครสวรรค์ การติดต่อคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงกันภายในภูมิภาคและภูมิภาคอื่น ๆ โดยผ่านเมืองศูนย์กลางความเจริญทั้งสองดังกล่าว ทำให้ชุมชนเมืองกำแพงเพชรไม่ได้ดำรงฐานะความเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งของภูมิภาค ส่งผลถึงความเจริญเติบโตทางด้านธุรกิจการค้า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้กำหนดให้เมืองกำแพงเพชรมีลำดับการพัฒนาในลำดับที่ 4 มีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งผลิต และให้บริการที่เชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียงโดยรอบเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ชนบท

ย่านธุรกิจการค้าและบริการที่สำคัญของจังหวัดอยู่ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าที่เกี่ยวเนื่องกับการเกษตร การอุปโภคบริโภคของเกษตรกรรอบนอก การประกอบธุรกิจการค้าในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองมีรายได้ดีพอสมควร โดยพิจารณาการเสียภาษีต่อรายบุคคลในเขตเทศบาลให้แก่ส่วนการปกครองท้องถิ่นเทศบาลสูงกว่าการเลือกภาษีรายบุคคลของเทศบาลอื่นในภูมิภาคเหนือตอนบนด้วยกัน อย่างไรก็ตามประชากรที่ประกอบธุรกิจการค้า และบริการในเขตเทศบาลมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบประชากรทั้งจังหวัด

การพัฒนาทางเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชร ควรมุ่งเน้นการปรับปรุงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นกิจกรรมที่ต้องพึ่งพาอาศัยวัตถุดิบในพื้นที่ ดังเช่น อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งในจังหวัดกำแพงเพชรมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนานั้นที่ก้าวหน้ามากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้มีการขยายตัวการผลิตสินค้าท้องถิ่น การจ้างงานและการเพิ่มรายได้ให้ท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้นทิศทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจระดับจังหวัดและชุมชนเมืองของจังหวัดกำแพงเพชร จึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรควบคู่กับการแปรรูปสินค้าเกษตรเป็นสินค้าสำเร็จรูป จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางและหลักปฏิบัติให้ชัดเจนต่อไป

4. การใช้ที่ดินชุมชนเมืองกำแพงเพชร

4.1 วิวัฒนาการการใช้ที่ดิน

4.1.1 ลักษณะการใช้ที่ดิน ปี 2534

ลักษณะชุมชนเมืองกำแพงเพชร ประกอบด้วยชุมชนฝั่งตะวันออก และชุมชนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ชุมชนเมืองกำแพงเพชร ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางบริการราชการระดับจังหวัด ศูนย์กลางการค้าธุรกิจพาณิชย์กรรมและย่านที่นักอาศัย ประกอบด้วยบริเวณกิจกรรม และบริการทางสังคม รวมทั้งบริเวณโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งบริเวณหลักอยู่ภายในคูน้ำและกำแพงเมือง และบริเวณเขตอรัญญิกด้านทิศเหนือ นอกเขตกำแพงเมือง ลักษณะที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนมีลักษณะต่อเนื่องกันทั้งสองทิศทาง คือบริเวณฝั่งแม่น้ำปิงทั้งทางเหนือและทิศใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณตอนใต้ของเมืองโบราณ และทางทิศตะวันออกตามบริเวณถนนสายกำแพงเพชร-นิจิตร

ชุมชนเมืองฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง คือบริเวณชุมชนสุขาภิบาลนครชุม มีการพัฒนาเป็นชุมชนอยู่อาศัยมาโดยตลอด การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการพักอาศัย การเกษตรกรรม และพาณิชย์กรรม มีศูนย์กลางการค้าและบริการอื่นเป็นที่ตั้งของตลาดสดอยู่ในบริเวณสุขาภิบาลนครชุมติดกับคลองสวนหมาก บริเวณรอบ ๆ ศูนย์กลางเป็นที่อยู่อาศัย และไกลออกไปเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทางตอนใต้ของชุมชนเป็นเขตอรัญญิกโบราณของเมืองมีโบราณสถานและพื้นที่โศรรอบโบราณสถานเป็นแห่ง ๆ

ลักษณะการใช้ที่ดินชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชรและสุขาภิบาลนครชุม

การใช้ที่ดินในปัจจุบันปี 2534 ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพื้นที่พักอาศัยมากที่สุด และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมกระจายตัวในบริเวณถนนราชดำเนินและถนนเจริญสุข มีอาคารพาณิชย์ที่สร้างขึ้นใหม่ และสร้างขึ้นแทนอาคารที่พักอาศัยเดิม ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อบริการสาธารณะ และบริการสังคมมีรายละเอียดดังนี้

ก) สถาบันราชการ สถานที่ราชการส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางเหนือของตัวเมือง มีหน่วยราชการตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองฯ และพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งหมด 41 แห่ง เป็นสถานที่ราชการที่มีที่ตั้งเป็นเอกเทศจำนวน 16 แห่ง (เช่น สำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร สำนักงานประถมศึกษา เป็นต้น) หน่วยงานต่าง ๆ ส่วนมากเป็นหน่วยงานประจำจังหวัด อาคารราชการ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่รวมกันในบริเวณกำแพงเมืองเป็นพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ และต่อเนื่องกันในบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะอาคารศาลากลางจังหวัด มีความสง่างามด้วยตั้งอยู่ในแนวขนานของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ซึ่งเป็นถนนเข้าสู่ตัวเมืองพื้นที่ดังกล่าวเป็นบริเวณที่ประชาชนในชุมชนสามารถติดต่อได้โดยสะดวกทั้งยังต่อเนื่องกับกิจกรรมด้านประเพณี วัฒนธรรม และพื้นที่

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ปัญหาการใช้ที่ดินสถาบันราชการในส่วนนี้ก็คือ การขยายตัวจะทำได้ยาก เนื่องจากขนาดพื้นที่จำกัดประกอบกับการขยายพื้นที่ในทางสูงก็ไม่เหมาะสมเพราะอาจทำลายสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ในบริเวณโบราณสถาน

ข) สถาบันการศึกษา สถานศึกษาซึ่งให้บริการแก่ประชาชนในชุมชน และพื้นที่โดยรอบประกอบด้วยการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่อนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ มีลักษณะการกระจายตัว ซึ่งสามารถให้บริการ (0.5-1.0 กิโลเมตร) ได้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งชุมชน การใช้ที่ดินประเภทสถานศึกษามีพื้นที่ประมาณ 672 ไร่

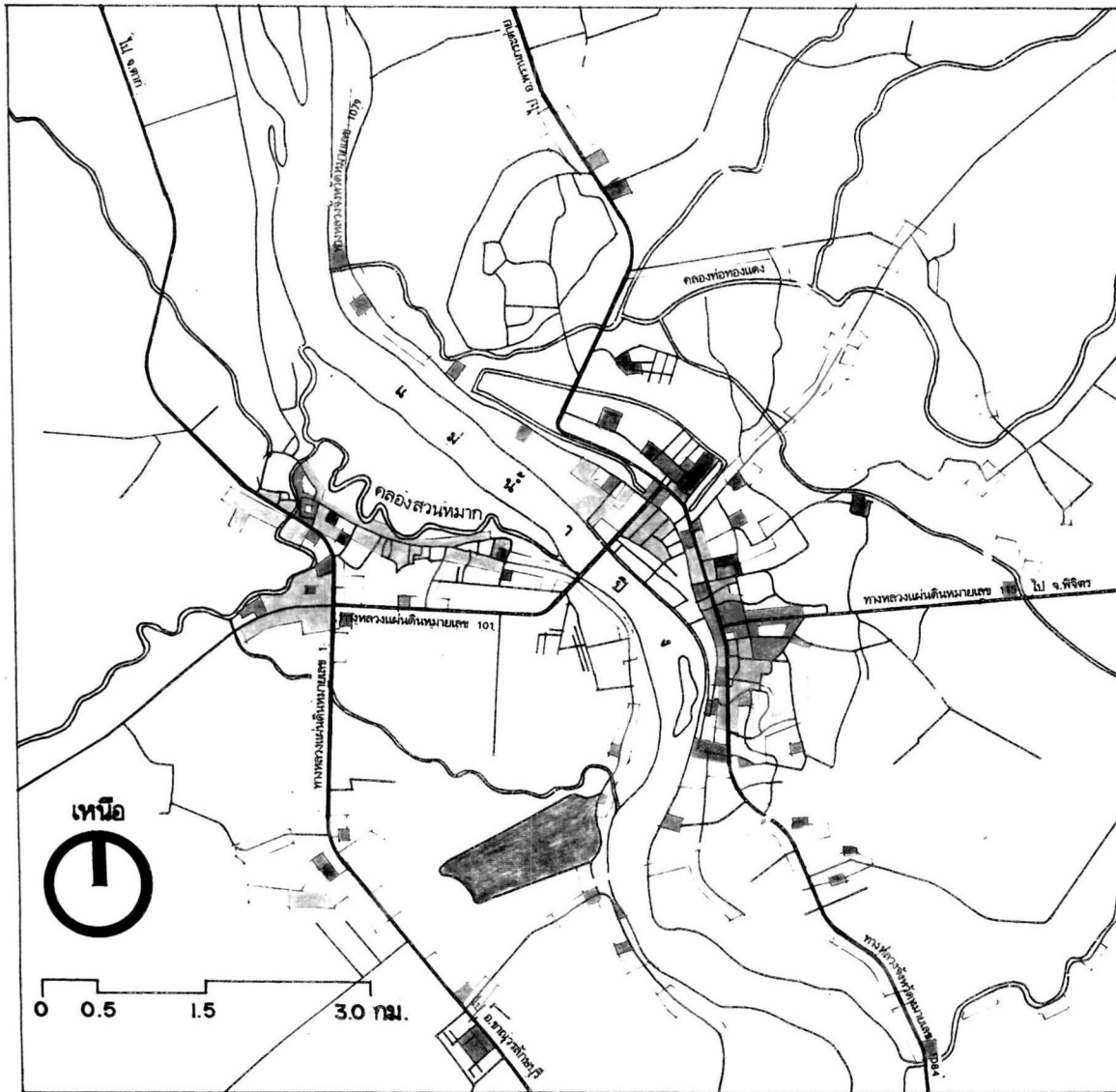
ค) สถาบันศาสนา มีจำนวน 24 แห่ง เป็นวัดในพระพุทธศาสนา 22 แห่ง วัดในคริสต์ศาสนา 1 แห่ง และศาลเจ้า 1 แห่ง คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ ไร่ หรือร้อยละ ของพื้นที่ในเขตเทศบาล ศาสนสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนมีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี ประชาชนนิยมประกอบศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา ปัญหา คือ ศาสนสถานโดยเฉพาะที่ตั้งอยู่ในชุมชนมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด

ง) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สันทนาการ เป็นส่วนสาธารณะ พื้นที่ 165 ไร่ ริมฝั่งแม่น้ำปิง ต่อเนื่องกับบริเวณพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่น อันเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากนั้นยังมีสนามเด็กเล่น และสนามกีฬาหน้าศาลากลางจังหวัดอันเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

จ) สาธารณูปโภค และสาธารณสุข ได้แก่ การประปา การไฟฟ้า สถานพยาบาล สถานีขนส่ง กระจายอยู่ในตำแหน่งที่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึงทั้งชุมชน

ฉ) การอุตสาหกรรม และก่อดังเก็บสินค้า ไม่มีอุตสาหกรรมสำคัญตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร อุตสาหกรรมที่มีอยู่ในเมืองส่วนใหญ่เป็นประเภทอุตสาหกรรมบริการ ขนาดเล็กที่ให้บริการแก่ชุมชน ซึ่งมีการกระจายตัวอยู่ตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1079 (กำแพงเพชร-หนองปลิง) ช่วงเลขเขตพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานไปทางเหนือเล็กน้อย และบริเวณริมถนนเลียบเมืองติดกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1084 (กำแพงเพชร-ชาลวาลักษณ์บุรี) ในเขตฝั่งสุขาภิบาลนครชุม การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อภาคอุตสาหกรรม จะมีการกระจายตัวบริเวณทางหลวงจังหวัดหมายเลข 101 ติดกับถนนพหลโยธิน ส่วนอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น โรงงานน้ำตาล ตั้งอยู่บริเวณรอบนอกเขตเทศบาลออกไปทางตำบลโนนศิลา เจริมิตร หรือทางไปตำบลคณฑี

ช) พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม ได้แก่ พื้นที่โดยรอบชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ในพื้นที่ฝั่งตะวันออกด้านนอกถนนเลียบเมือง และบริเวณโดยรอบสุขาภิบาลนครชุมตอนใต้ของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 และด้านตะวันตกของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1

สัญลักษณ์

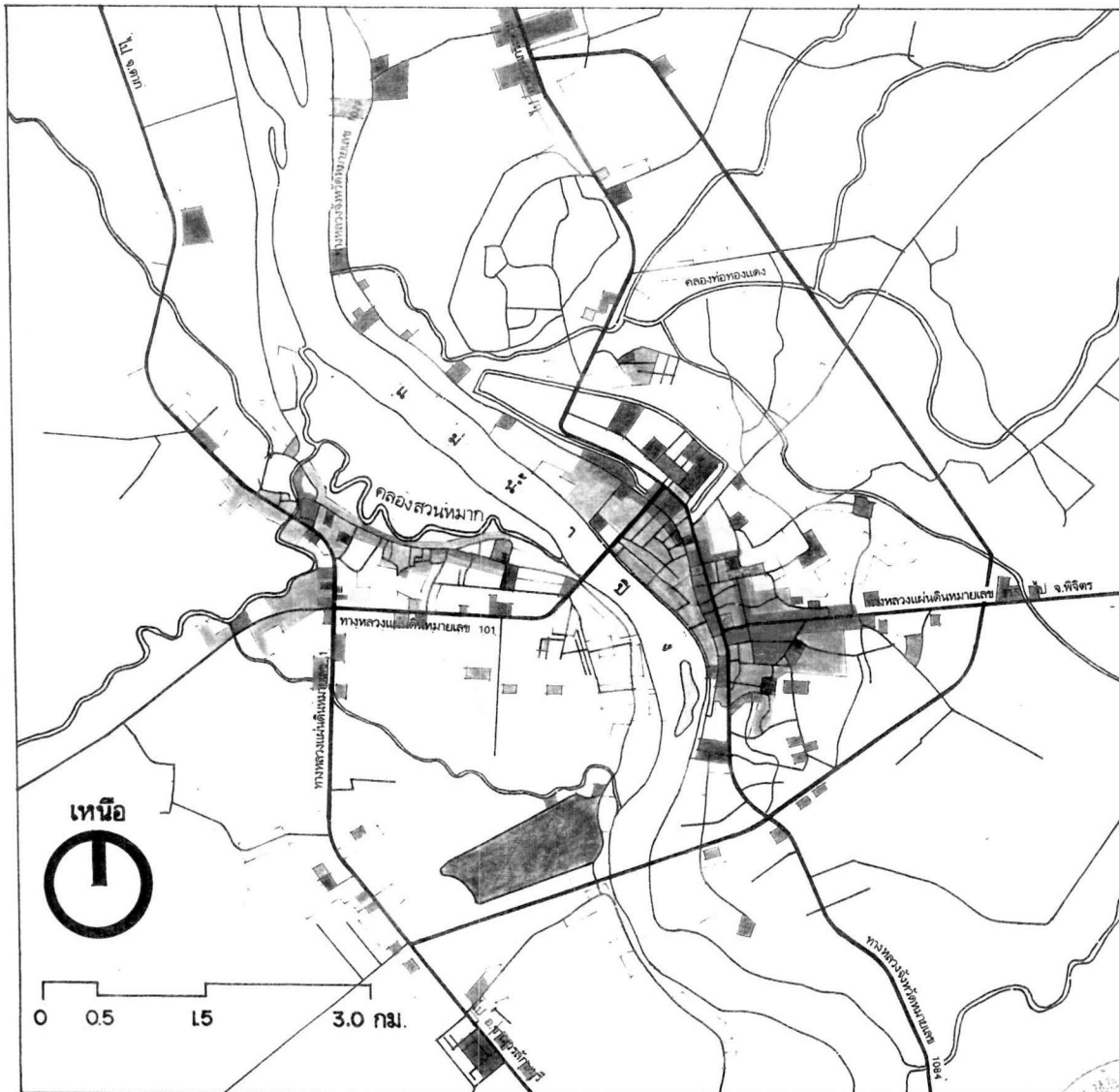
	1	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
	2	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
	3	พาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
	4	สถาบันราชการ
	5	อนุรักษ์โบราณสถาน/ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
	6	สถานศึกษา
	7	ที่ตั้งเพื่อันทนาการ
	8	พื้นที่เกษตรกรรมและรักษาสิ่งแวดล้อม
	9	สถาบันศาสนา
	10	อุตสาหกรรม

แสดง

การใช้ที่ดินชุมชนเมืองกำแพงเพชร ปี 2526-2527

ที่มา :

แผนที่
5.6

สัญลักษณ์

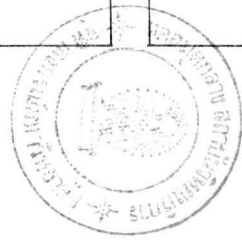
1	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
2	ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
3	พาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
4	สถาบันราชการ
5	อนุรักษ์โบราณสถาน/ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
6	สถาบันการศึกษา
7	ที่โล่งเพื่อันทนาการ
8	พื้นที่เกษตรกรรมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม
9	สถาบันศาสนา
10	อุตสาหกรรม

แสดง

การใช้ที่ดินชุมชนเมืองกำแพงเพชร ปี 2534

ที่มา :

แผนที่
5.7

ช) พื้นที่อนุรักษ์ เพื่อโบราณสถาน ได้แก่ พื้นที่อนุรักษ์ที่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน รวมพื้นที่ประมาณ 2,868 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่โบราณสถานภายในกำแพงเมือง พื้นที่ 207 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53 ของพื้นที่ในเขตกำแพงเมือง โบราณสถานในกลุ่มมอริญญิก และบริเวณวัดอวาสน้อย คิดเป็นพื้นที่ 1,831 ไร่ และกลุ่มโบราณสถานนอกเขตกำแพงเมืองด้านตะวันออกเป็นจำนวน 35.8 ไร่ โบราณสถานในบริเวณทุ่งเศรษฐี ในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ด้านทิศใต้ของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 มีเขตโบราณสถานจำนวน 28 ไร่

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ปี 2527-ปัจจุบัน

ก. ลักษณะการเปลี่ยนแปลง

ชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

การใช้ที่ดินในปัจจุบันยังคงเป็นไปในแนวเดิม คือส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย รองลงมาเป็นกลุ่มโบราณสถาน โดยเฉพาะทางด้านทิศเหนือของตัวเมือง การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม มีการขยายตัวสูงขึ้น แต่ยังคงอยู่ในแนวเดิม คือ เต็มโตบริเวณถนนเจริญสุข และถนนราชดำเนิน มีห้างสรรพสินค้า และอาคารพาณิชย์สร้างใหม่แทนอาคารพักอาศัยเดิม

การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษาและสถานที่ราชการ สถานศึกษาในระดับต่าง ๆ มีจำนวนและการกระจายตัวพอเพียงที่จะให้บริการแก่ชุมชนเมือง การขยายตัวของการใช้ที่ดินประเภทนี้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ส่วนการใช้ที่ดินสถานที่ราชการ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ภายในบริเวณเมืองเก่ารวมทั้งศาลากลางจังหวัด นอกจากนั้นยังมีสถานที่ราชการบางส่วนกระจายออกมาในระยะไม่ห่างมากโดยเฉพาะตามแถวถนนเทศบาล การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อสถานที่ราชการนี้ในอนาคตอาจมีผลเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามโครงการย้ายสถานที่ราชการส่วนต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดให้อยู่ในบริเวณถนนกำแพงเพชร ตำบลหนองปลิง

การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม กิจกรรมอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรส่วนใหญ่ร้อยละ 68 เป็นอุตสาหกรรมประเภทบริการที่ใช้บริการภายในชุมชน รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมการผลิต คิดเป็นร้อยละ 27 และอุตสาหกรรมโกดังอีก 7 แห่ง กิจกรรมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เพิ่งเริ่มขยายตัวในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากในเขตเทศบาลมีจำนวนอุตสาหกรรมที่เพิ่งดำเนินการในระยะไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 62 โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 11 ต่อปี

ส่วนพื้นที่นอกเขตเทศบาลเมืองด้านฝั่งตะวันออกยังคงเป็นอาคารพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ โดยเพิ่มจำนวนออกไปตามแนวถนนเจริญสุข

ชุมชนนครชุม

ลักษณะชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงจากปี 2527 ไม่มากนักคือลักษณะชุมชนจับกลุ่มหนาแน่นบริเวณฝั่งใต้ของคลองสวนหมาก ลักษณะการใช้ที่ดินเป็นการใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมพาณิชย์กรรมหนาแน่นมากในหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดสดและศูนย์กลางการค้า และการบริการในชุมชน

ช) พื้นที่อนุรักษ์ เพื่อโบราณสถาน ได้แก่ พื้นที่อนุรักษ์ที่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน รวมพื้นที่ประมาณ 2,868 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่โบราณสถานภายในกำแพงเมือง พื้นที่ 207 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53 ของพื้นที่ในเขตกำแพงเมือง โบราณสถานในกลุ่มมรดกภูมิปัญญาและบริเวณวัดอวสาน้อย คิดเป็นพื้นที่ 1,831 ไร่ และกลุ่มโบราณสถานนอกเขตกำแพงเมืองด้านตะวันออกเป็นจำนวน 35.8 ไร่ โบราณสถานในบริเวณทุ่งเศรษฐี ในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงด้านทิศใต้ของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 มีเขตโบราณสถานจำนวน 28 ไร่

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ปี 2527-ปัจจุบัน

ก. ลักษณะการเปลี่ยนแปลง

ชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

การใช้ที่ดินในปัจจุบันยังคงเป็นไปในแนวเดิม คือส่วนใหญ่เป็นที่นาก่ออาศัย รองลงมาเป็นกลุ่มโบราณสถาน โดยเฉพาะทางด้านทิศเหนือของตัวเมือง การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม มีการขยายตัวสูงขึ้น แต่ยังคงอยู่ในแนวเดิม คือ เต็มโตบริเวณถนนเจริญสุขและถนนราชดำเนิน มีห้างสรรพสินค้า และอาคารพาณิชย์สร้างใหม่แทนอาคารนาก่ออาศัยเดิม

การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันการศึกษาและสถานที่ราชการ สถานศึกษาในระดับต่าง ๆ มีจำนวนและการกระจายตัวพอเพียงที่จะให้บริการแก่ชุมชนเมือง การขยายตัวของการใช้ที่ดินประเภทนี้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ส่วนการใช้ที่ดินสถานที่ราชการ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ภายในบริเวณเมืองเก่ารวมทั้งศาลากลางจังหวัด นอกจากนั้นยังมีสถานที่ราชการบางส่วนกระจายออกมาในระยะไม่ห่างมากโดยเฉพาะตามแถวถนนเทศบาล การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อสถานที่ราชการนี้ในอนาคตอาจมีผลเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามโครงการย้ายสถานที่ราชการส่วนต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดให้อยู่ในบริเวณถนนกำแพงเพชร ตำบลหนองปลิง

การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม กิจกรรมอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรส่วนใหญ่ร้อยละ 68 เป็นอุตสาหกรรมประเภทบริการที่ใช้บริการภายในชุมชน รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมการผลิต คิดเป็นร้อยละ 27 และอุตสาหกรรมโกดังอีก 7 แห่ง กิจกรรมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เพิ่งเริ่มขยายตัวในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากในเขตเทศบาลมีจำนวนอุตสาหกรรมที่เพิ่งดำเนินการในระยะไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 62 โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 11 ต่อปี

ส่วนพื้นที่นอกเขตเทศบาลเมืองด้านฝั่งตะวันออกยังคงเป็นอาคารนาก่ออาศัยเป็นส่วนใหญ่ โดยเพิ่มจำนวนออกไปตามแนวถนนเจริญสุข

ชุมชนนครชุม

ลักษณะชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงจากปี 2527 ไม่มากนักคือลักษณะชุมชนจับกลุ่มหนาแน่นบริเวณฝั่งใต้ของคลองสวนหมาก ลักษณะการใช้ที่ดินเป็นการใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารนาก่ออาศัยเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมพาณิชย์กรรมหนาแน่นมากในหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดสดและศูนย์กลางการค้า และการบริการในชุมชน

ภาพที่ 5.3 ภาพถ่ายทางอากาศเมืองท่าแพงเพชร ปี 2517

ภาพที่ 5.4 ภาพถ่ายทางอากาศเมืองท่าแพงเพร ปี 2527

ส่วนพื้นที่ต่อเนื่องสหภาพปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นันทนาการ สลับกับพื้นที่ทำการเกษตรกรรม โดยเกาะกลุ่มเรียงไปตามถนนสายต่าง ๆ แต่ไม่หนาแน่นนัก

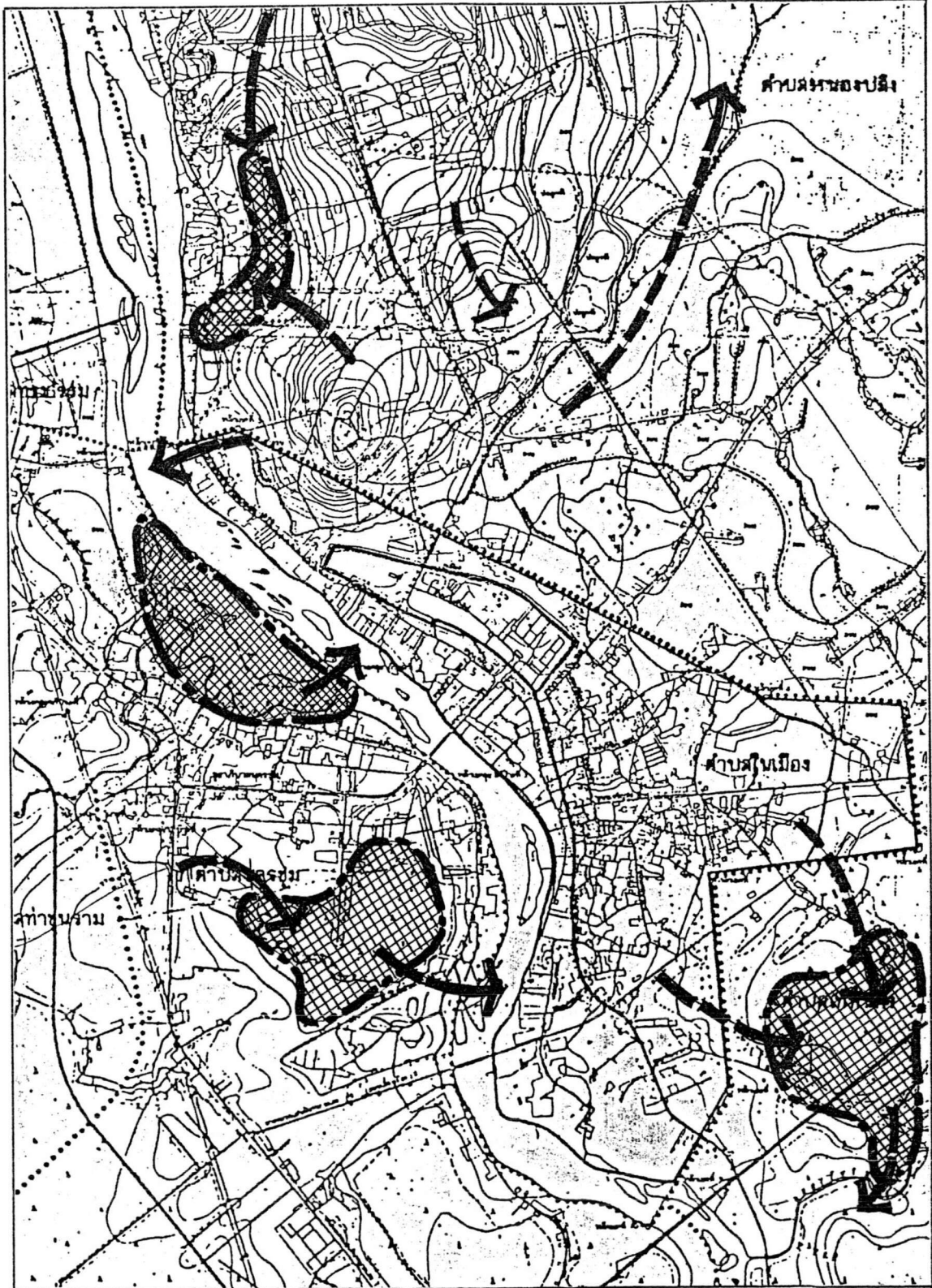
ข. ปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลง

1) ปัจจัยส่งเสริม

การขยายตัวของประชากร จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และความหนาแน่นของประชากรเป็นผลทำให้เกิดความต้องการของกิจกรรมอื่น ๆ และเป็นผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทั้งปริมาณพื้นที่และขนาดของเมืองในช่วงปี 2529-2532 ประชากรในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสหภาพปกครองส่วนท้องถิ่น มีอัตราเพิ่มประชากรต่อปีเฉลี่ย ร้อยละ 1.62 และ 0.99 ตามลำดับ

2) ปัจจัยขัดขวาง

ลักษณะภูมิประเทศ เทศบาลเมืองกำแพงเพชรถูกจำกัดการขยายตัวด้วยแนวลำน้ำปิงทางด้านตะวันตกและเขตโบราณสถาน โครงการอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จึงสามารถกระทำได้เฉพาะทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ สำหรับพื้นที่สหภาพปกครองส่วนท้องถิ่นถูกจำกัดด้วยคลองสวนหมากทางด้านเหนือ ซึ่งปิดกั้นการพัฒนาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการขยายตัวของชุมชน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีระดับสูงน้ำไม่ท่วมและเป็นบริเวณที่ต่อเนื่องกับด้านนาฬิกาของชุมชน ส่วนทางทิศตะวันออกถูกจำกัดการขยายตัวด้วยลำน้ำปิงและพื้นที่โบราณสถานทุ่งเศรษฐี พื้นที่ลุ่มทางทิศใต้ ตลอดจนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ทางทิศตะวันตก

แผนที่ 5.8 พื้นที่ลุ่มและทิศทางการไหลของน้ำในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร

3) ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดิน กับอาคารและที่ดิน

3.1) ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคาร

การศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับอาคารและที่ดิน เกี่ยวกับจำนวนและประเภทอาคาร การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร และสภาพทางกายภาพของสิ่งปลูกสร้างทั้งในเขตเทศบาลเมืองฯ และพื้นที่ต่อเนื่อง แบ่งพื้นที่สำรวจออกเป็นดังนี้ คือ

ก) เขตโบราณสถาน สถานที่ราชการภายใน
กำแพงเมือง

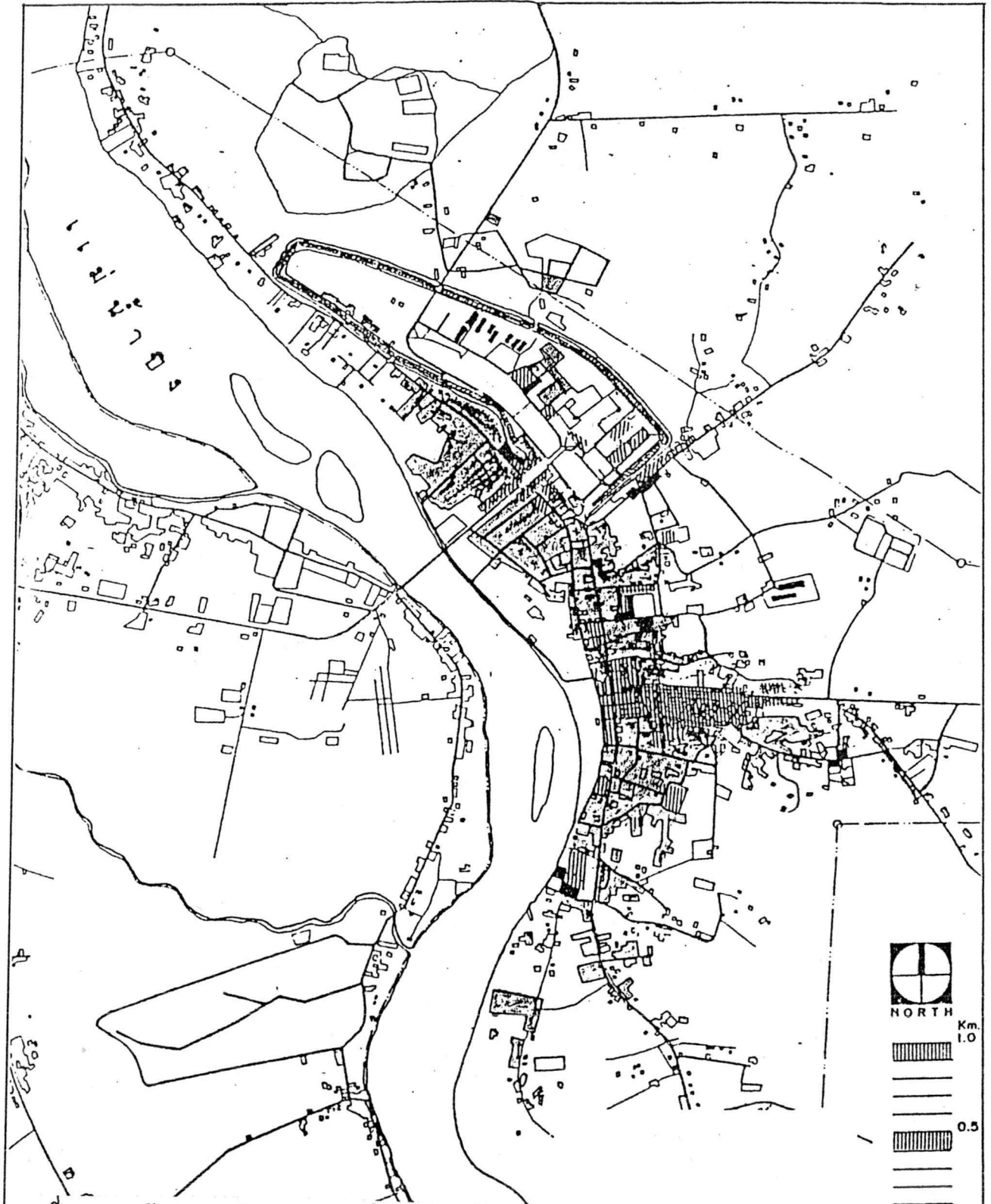
เป็นเขตโบราณสถาน และเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด โรงเรียนประจำจังหวัด และโรงเรียนเทคนิคกำแพงเพชร ภายในเขตมีอาคาร 143 หลัง แยกเป็นอาคารพักอาศัย 140 หลัง อาคารพาณิชย์ 3 หลัง สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ และอาคารคอนกรีต อายุอาคารส่วนใหญ่ไม่เกิน 5 ปี และถือครองส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน

ข) พื้นที่ฝั่งตะวันตกของเขตกำแพงเมืองโบราณ
และฝั่งตะวันตกของถนนราชดำเนิน จรดแม่น้ำ
ปิง เรือขลงมาถึงถนนเลี้ยวเมือง

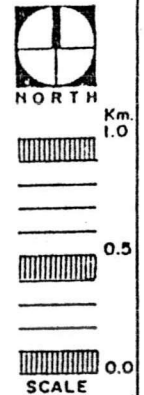
เป็นเขตพักอาศัยค่อนข้างหนาแน่นโดยเฉพาะถนนเทศบาลซอย 2 ถนนเทศบาลซอย 3-ซอย 8 ซึ่งในเขตนี้จะมีสถานที่ราชการปะปนอยู่ด้วย โดยเฉพาะตั้งแต่แยกคันโพธิ์ไปจนถึงถนนเทศบาลซอย 1 ในเขตนี้มีอาคารทุกชนิด 2,822 หลัง แยกเป็นอาคารพักอาศัย 2,493 หลัง หรือร้อยละ 88.3 อาคารพาณิชย์ 267 หลังหรือร้อยละ 9.4 และอาคารอุตสาหกรรม 62 หลัง หรือร้อยละ 2.2 สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว เป็นอาคารเดี่ยว อายุอาคารอยู่ในระหว่าง 11-20 ปี ตัวอาคารอยู่ติดถนนใหญ่ การถือครองส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน

ค) พื้นที่ฝั่งตะวันออกของถนนราชดำเนินทางด้าน
ใต้กำแพงเมืองลงมาถึงบริเวณถนนราชดำเนิน
ซอย 10

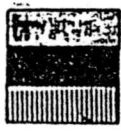
เป็นย่านพักอาศัยหนาแน่น และเป็นย่านธุรกิจการค้า โดยเฉพาะตามแถวถนนเจริญสุข และถนนราชดำเนินซอย 7 ภายในเขตนี้มีอาคารทุกชนิด 4,283 หลัง แยกเป็นอาคารพักอาศัย 3,573 หลัง หรือร้อยละ 83.4 อาคารพาณิชย์ 606 หลัง หรือร้อยละ 14.2 และอาคารอุตสาหกรรม 104 หลัง หรือร้อยละ 2.4 สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวมีอายุอาคารอยู่ระหว่าง 11-20 ปี การถือครองส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน

แผนที่ 5.9 วิสตุอาคารในเขตชุมชนเมืองเก่าบางเพชร

สัญลักษณ์

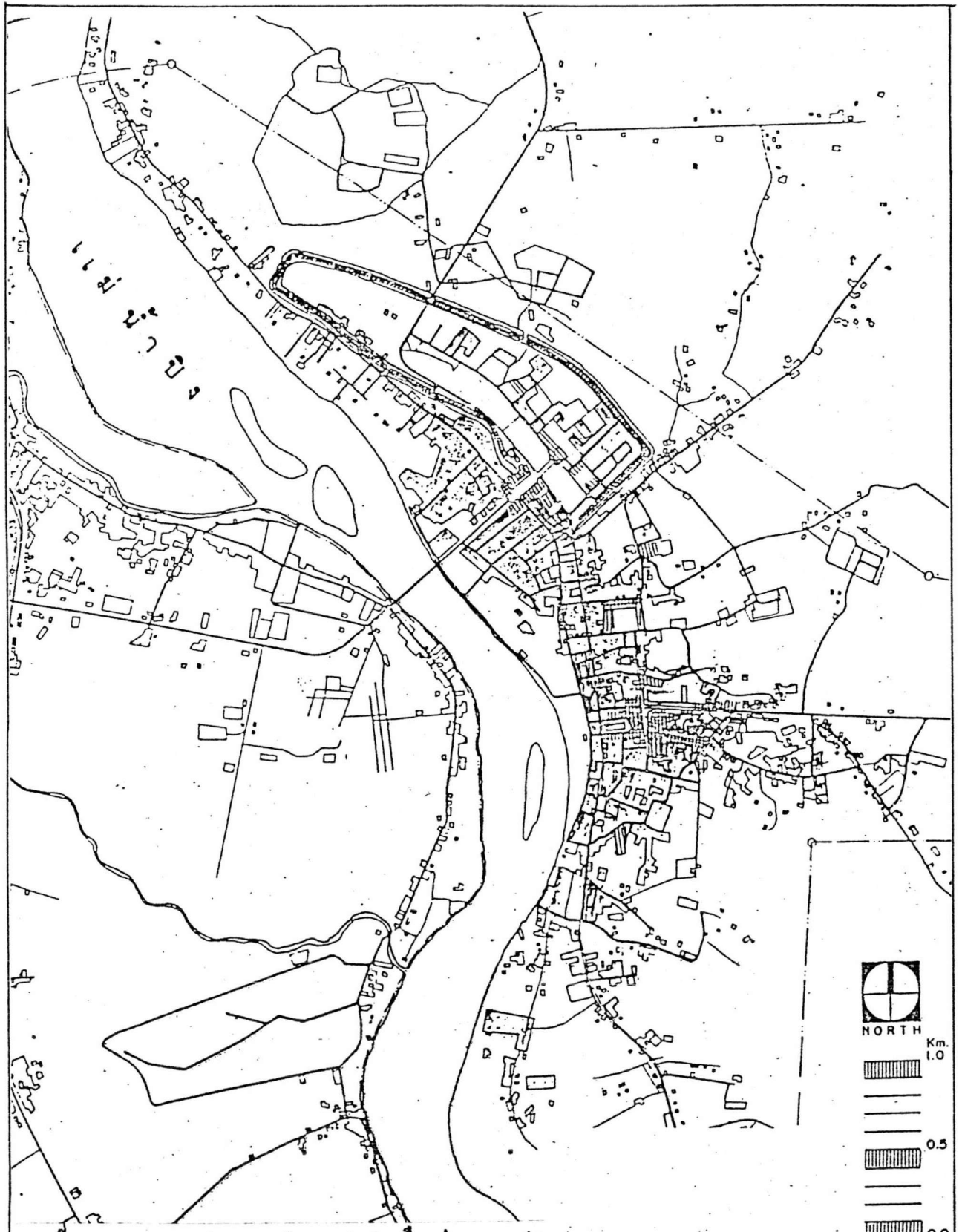

อาคารไม้
 อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
 อาคารตึก

แสดง

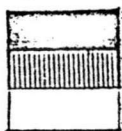
วัดคูอาคาร

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

แผนที่ 5.10 ความสูงอาคารในเขตชุมชนเมืองท่าแพงเพชร

สัญลักษณ์

สูง 5-7 ชั้น
 สูง 3-4 ชั้น
 สูง 1-2 ชั้น

แสดง

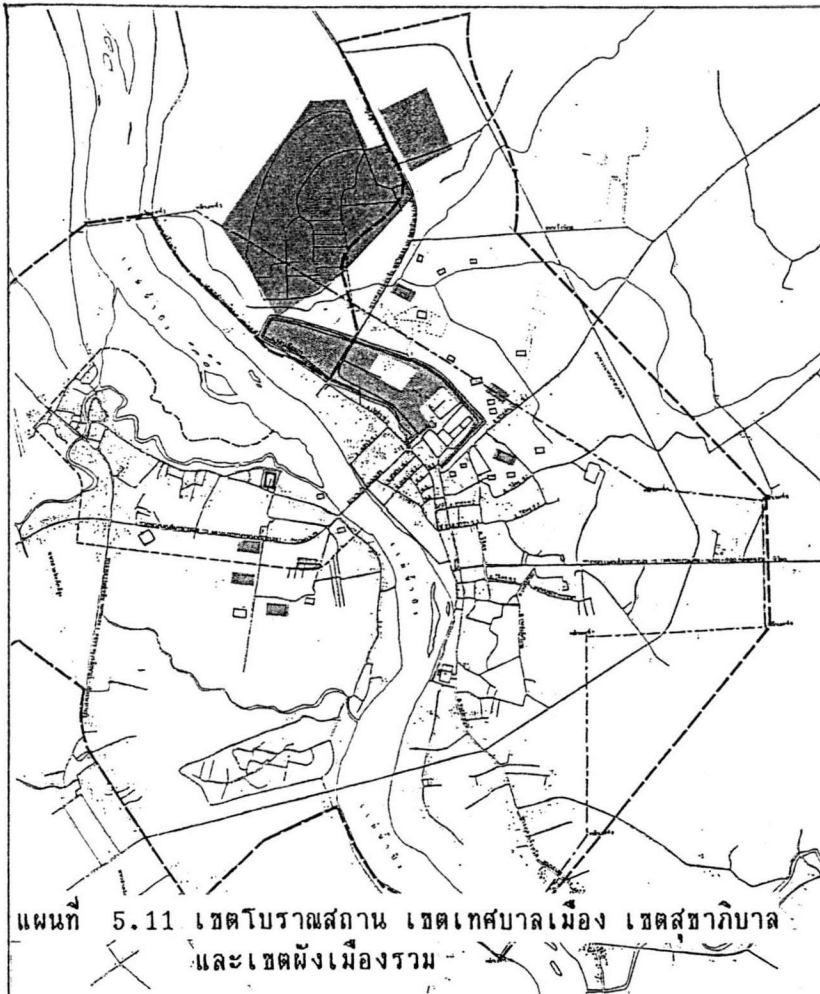
ความสูงอาคาร

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตาราง 5.43 อาคารและสถานแวดล้อมในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร

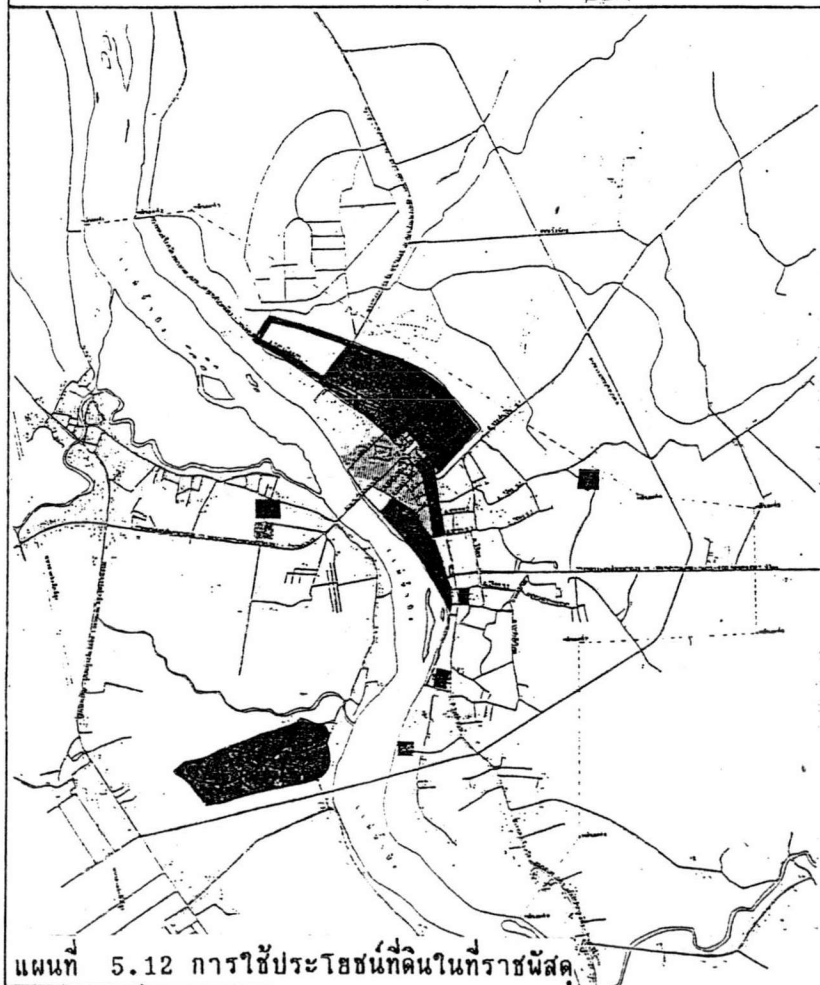
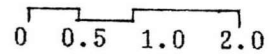
ลักษณะอาคารและสิ่งแวดลอม	รายละเอียด	ชนิดอาคาร									การเปลี่ยนแปลง					
		พ.ศ. 2526				พ.ศ. 2534					เขตเทศบาลเมืองฯ			เขตสุขาภิบาลนครชุม		
		เทศบาลเมือง	ร้อยละในเทศบาลฯ	ส.นครชุม	ร้อยละในเขตสุขาฯ	เทศบาลเมือง	ส.นครชุม	พ.ท.นอกเขต	รวมเขตชุมชนเมือง	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	อัตราต่อปี	จำนวน	ร้อยละ	อัตราต่อปี
1. ลักษณะอาคารสิ่งแวดลอม	อาคารเดี่ยว	3566	82.5	1553	92.9	5487	1339	935	7761	79.7	1921	53.9	6.7	-214	-13.8	-1.7
	บ้านแฝด	-	-	-	-	45	28	12	85	0.9	-	-	-	28	-	-
	ตึกแถว เรือนแถวอื่น ๆ	755	17.5	118	7.1	1623	108	44	1775	18.2	868	115	14.4	10	-8.5	-1.1
2. วัสดุก่อสร้าง	ไม้	2858	66.1	1432	85.7	3300	1073	675	5048	5.9	442	15.5	1.9	-359	-25.1	3.1
	ครึ่งตึกครึ่งไม้	847	19.6	170	10.2	2179	294	236	2709	27.8	1332	157.3	19.7	124	72.9	9.1
	คอนกรีต	606	14.0	69	4.1	1710	122	83	1915	19.7	1104	182.2	22.8	53	76.8	9.6
	อื่น ๆ	10	0.23	-	-	59	-	2	61	0.6	-	-	-	-	-	-
3. จำนวนชั้นอาคาร	ชั้นเดียว	2808	65.0	1293	77.4	4255	1048	725	6028	61.9	1447	51.5	6.4	-245	-18.9	-2.4
	สองชั้น	1393	32.2	308	18.4	2774	416	271	3461	35.6	1381	99.1	12.4	108	35.1	4.4
	สามชั้น	120	2.8	69	4.1	211	16	-	227	2.3	91	75.8	9.5	-53	-76.8	-9.6
	มากกว่า 3 ชั้น	-	-	1	0.01	8	9	-	17	0.2	-	-	-	-	-	-
4. จำนวนคูหาเฉพาะอาคารอยู่อาศัยรวม	หนึ่งห้อง	387	72.1	107	-	670	139	90	899	65.6	283	73.1	9.1	32	29.9	3.7
	สองถึงสามห้องมากกว่า 2 ห้อง	146	27.2	42	-	352	77	19	448	32.7	206	141.1	17.1	35	83.3	10.4
5. อายุอาคาร	ต่ำกว่า 5 ปี	1232	28.5	301	18.0	1938	281	386	2605	26.8	-	-	-	-	-	-
	6-10 ปี	1370	31.7	459	27.5	1475	316	131	1922	19.7	-	-	-	-	-	-
	10-20 ปี	900	20.8	320	19.2	2913	402	274	3291	33.8	-	-	-	-	-	-
	มากกว่า 20 ปี	819	18.9	591	35.4	1220	490	205	1915	19.7	-	-	-	-	-	-
6. การครอบครองที่อยู่อาศัย	เจ้าของ + เช่าซื้อ	2837	65.6	1246	74.6	4923	1260	893	7076	72.7	2086	73.5	9.2	14	1.1	0.1
	เช่า	1784	41.2	425	25.4	1909	200	23	2132	21.9	125	7.0	0.8	-225	52.9	6.6
	อยู่เปล่า	-	-	-	-	340	29	61	430	4.4	-	-	-	-	-	-
	อื่น ๆ	-	-	-	-	76	-	19	95	1.0	-	-	-	-	-	-
7. การครอบครองที่ดิน	เจ้าของ + เช่าซื้อ	2537	58.7	1246	74.6	4834	1268	882	6984	71.8	2297	90.5	11.3	22	1.8	0.2
	เช่าที่ดิน	1784	41.3	425	25.4	1738	189	21	1948	20.0	-50	-2.8	-0.4	-236	55.5	6.9
	ไม่เสียดำเช่า	-	-	-	-	610	32	73	715	7.3	-	-	-	-	-	-
	อื่น ๆ	-	-	-	-	66	-	20	86	0.9	-	-	-	-	-	-

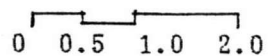
แผนที่ 5.11 เขตโบราณสถาน เขตเทศบาลเมือง เขตสุขาภิบาล และเขตผังเมืองรวม

- สัญลักษณ์ :
- พื้นที่ราชการเมืองรวม
  - พื้นที่เทศบาล
  - พื้นที่สุขาภิบาล
  - พื้นที่โบราณสถานพิพิธเขมรเขมร
  - พื้นที่โบราณสถานอื่นที่ไม่ใช่เขมรเขมร

แผนที่ 5.12 การใช้ประโยชน์ที่ดินในที่ราชพัสดุ

- สัญลักษณ์ :
- พื้นที่ราชการ
  - พื้นที่ราชการเพื่ออยู่อาศัย
  - พื้นที่ราชการเพื่อพาณิชย์
  - การใช้ที่ดินประเภทอนุรักษ์

ง) เขตสหภาพบาลนครชุม

เป็นชุมชนพักอาศัยค่อนข้างหนาแน่น การก่อสร้างอาคารจะเกาะกลุ่มไปตามแนวถนนนครชุม-กำแพงเพชร ย่านพาณิชย์กรรมอยู่ทางด้านตะวันออกของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 บริเวณที่ติดกับคลองสวนหมาก ในเขตสหภาพบาลนครชุมมีอาคารทุกชนิด 1,489 หลัง แยกเป็นอาคารพักอาศัย 1,270 หลัง หรือ ร้อยละ 85.3 อาคารพาณิชย์ 192 หลัง หรือร้อยละ 12.9 และอาคารอุตสาหกรรม 27 หลัง หรือร้อยละ 1.8 สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว เป็นอาคารเดี่ยว มีอายุอาคารอยู่ในระหว่าง 20 ปี ขึ้นไปการถือครองส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน

จ) พื้นที่ต่อเนื่องเขตเทศบาลเมืองฯ และสหภาพบาลนครชุม

ได้แก่ ตำบลหนองปลิง เทพนคร ทรงธรรม นครชุม และนาบ่อคำ เป็นพื้นที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย และพื้นที่เกษตรกรรม ในพื้นที่มีอาคารทุกชนิด 2,665 หลัง แยกเป็นอาคารพักอาศัย 2,452 หลัง หรือร้อยละ 92 อาคารพาณิชย์ 176 หลัง หรือร้อยละ 6.6 และอาคารอุตสาหกรรม 37 หลัง หรือร้อยละ 1.4 สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว เป็นอาคารเดี่ยว มีอายุอาคารไม่เกิน 5 ปี การถือครองส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน ในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในเขตนี้ ในด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ ใช้ น้ำบาดาล คิดเป็นร้อยละ 53 มีไฟฟ้าใช้ทุกอาคาร การกำจัดขยะใช้การเผาร้อยละ 86.5 ไม่มีปัญหาน้ำท่วม

3.2) ความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดินกับที่ดิน

3.2.1 กรรมสิทธิ์ที่ดิน

ในพื้นที่เขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร และสหภาพบาลนครชุม ซึ่งอยู่ในความครอบครองของที่ราชพัสดุ ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการใช้งานออกได้เป็น 8 ประเภทใหญ่ ๆ คือสถานที่ราชการ ศาสนสถาน โบราณสถาน สถานศึกษา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนโดยกรมศิลปากรเป็นพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 2,868 ไร่ ลักษณะการกระจายตัวของที่ราชพัสดุส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตกำแพงเมืองและพื้นที่ต่อเนื่องคือ บริเวณเขตอรัญญิกทางตอนเหนือและบริเวณพื้นที่ส่วนสถาบันราชการทางตะวันตกเฉียงใต้ระหว่างแนวถนนเทศบาลและถนนราชดำเนิน ส่วนพื้นที่ราชพัสดุอื่น ๆ จะกระจายตัวอยู่ทั่วไปในรูปของศาสนสถาน สถาบันการศึกษา และองค์กรในส่วนของหน่วยงานราชการต่าง ๆ

3.2.2 ราคาที่ดิน

ที่ดินบริเวณภายในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรทั่วไปมีราคาอยู่ระหว่าง 300 บาทต่อตารางวา ถึง 25,000 บาทต่อตารางวา ปัจจัยที่มีผลต่อราคาที่ดินได้แก่ ย่านของที่ตั้งและระยะห่างจากถนน รายละเอียดของราคาที่ดินพอสังเขปมีดังนี้คือ ที่ดินราคาสูงสุดจะอยู่ในย่านการค้าพาณิชย์กรรมตามแนวถนนเจริญสุข (กำแพงเพชร-นิจิตร) มีราคาที่ดินระหว่าง 15,000-25,000 บาทต่อตารางวาสำหรับที่ดินที่อยู่ติดกับถนนในระยะ

20 เมตร สำหรับราคาที่ดินโดยทั่วไปมีราคาประมาณเท่ากับตารางวาละ 2,000-5,000 บาท ที่ดินติดถนนเทศามีราคาอยู่ระหว่าง 5,000-12,000 บาทต่อตารางวา ถนนราชดำเนินมีราคาพื้นที่ในระยะ 20 เมตรอยู่ระหว่าง 5,000-25,000 บาทต่อตารางวา ในเขตสุขาภิบาลนครชุม ราคาที่ดินสูงสุดอยู่ในย่านพาณิชย์กรรม ในราคาไร่ละ 600,000 บาท

4.2 การขยายตัวของชุมชน

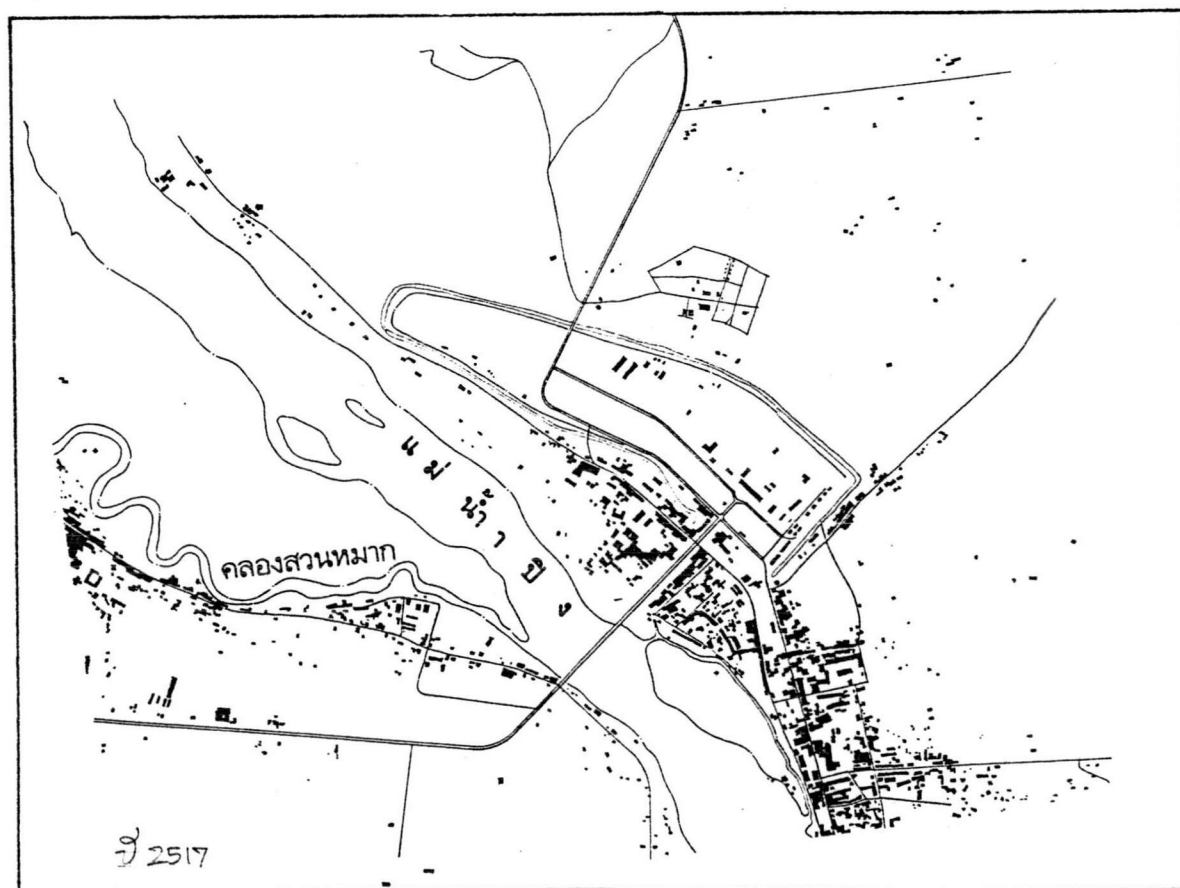
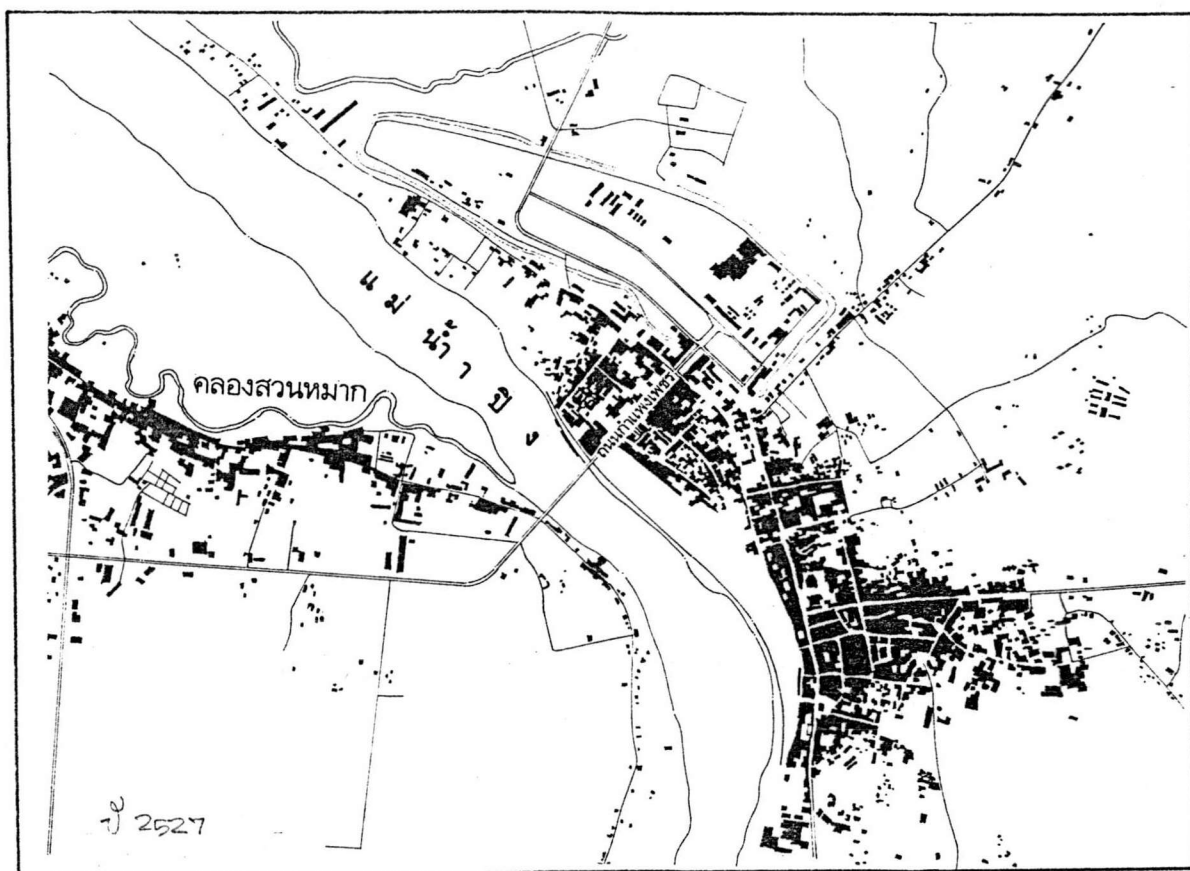
4.2.1 ลักษณะการขยายตัว

พิจารณาจากการขยายตัวของพื้นที่ก่อสร้าง ในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชร ปัจจุบันการขยายตัวของชุมชนเป็นไปโดยปราศจากการควบคุมไปในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศการใช้ประโยชน์ที่ดินและระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการในปัจจุบัน อันก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างสับสนและเกิดความขัดแย้งรบกวนซึ่งกันและกัน ทั้งยังมีผลทำลายสภาวะแวดล้อมและสภาพทางธรรมชาติและเป็นผลต่อความสิ้นเปลืองในการจัดสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการและเกิดสภาพความขาดแคลนรัฐบริการในพื้นที่ขยายตัวของชุมชน

การพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชรและสุขาภิบาลนครชุม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นลักษณะสิ่งก่อสร้างที่ปลูกเรียงกันไปตามแนวถนน หรือในลักษณะการพัฒนาตามแนวขาว (Ribbon Development) ซึ่งจะเป็นการปิดกั้นพื้นที่ภายในจากการปิดกั้นพื้นที่ภายในจากการพัฒนา และการใช้ประโยชน์ การเจริญเติบโตของชุมชนเมืองเป็นไปอย่างช้า ๆ ในส่วนภาคเอกชนไม่มีการลงทุนขนาดใหญ่ นอกจากบ้านจัดสรรโครงการเล็ก ๆ และกิจกรรมท่องเที่ยวไม่ส่งผลต่อการขยายตัวของชุมชนมากนัก

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน ยังมีพื้นที่ว่างในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางทิศตะวันออก และทิศใต้ของชุมชน บริเวณดังกล่าวขาดการคมนาคมที่ดี พื้นที่ว่างเกือบทั้งหมดจึงเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก ได้แก่ การทำนาและปลูกพืชไร่ การขยายตัวของเทศบาลเมืองกำแพงเพชรจึงมีทิศทางเฉพาะทางด้านตะวันออกและทิศใต้ อย่างไรก็ตามทางเลียงเมืองที่มีอยู่ซึ่งมีผลต่อชุมชนในปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้ก็ช่วยแก้ไขปัญหาการจราจร ซึ่งมีผลรบกวนต่อชุมชนและโบราณสถาน แต่ในระยะต่อไปแล้วทางเลียงเมืองดังกล่าว อาจจะเป็นสิ่งปิดกั้นการขยายตัวของชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชรได้

สำหรับการขยายตัวของชุมชนสุขาภิบาลนครชุม มีทิศทางไปทางตะวันตกและทิศใต้ ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณพื้นที่ลุ่มมีสภาพน้ำท่วมขัง และมีปัญหาการระบายน้ำ นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังเป็นโบราณสถานทุ่งเศรษฐี และพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์

แผนที่ 5.13 พื้นที่ปลูกสร้างอาคารในเขตชุมชนในเมืองท่าแพงเพชร ปี 2517 และปี 2527

4.2.2 แนวโน้มการขยายตัวของชุมชน

การเจริญเติบโตของชุมชนเมืองกำแพงเพชรมีลักษณะเป็นไปอย่างช้าๆ ในส่วนภาคเอกชนไม่มีการลงทุนขนาดใหญ่ นอกจากโครงการบ้านจัดสรรที่เป็นโครงการขนาดเล็ก กิจกรรมท่องเที่ยวยังไม่ส่งผลต่อการขยายตัวของชุมชน สภาพการขยายตัวในชุมชนเป็นไปแบบธรรมชาติ โดยมีการขยายตัวออกไป ดังนี้ คือ

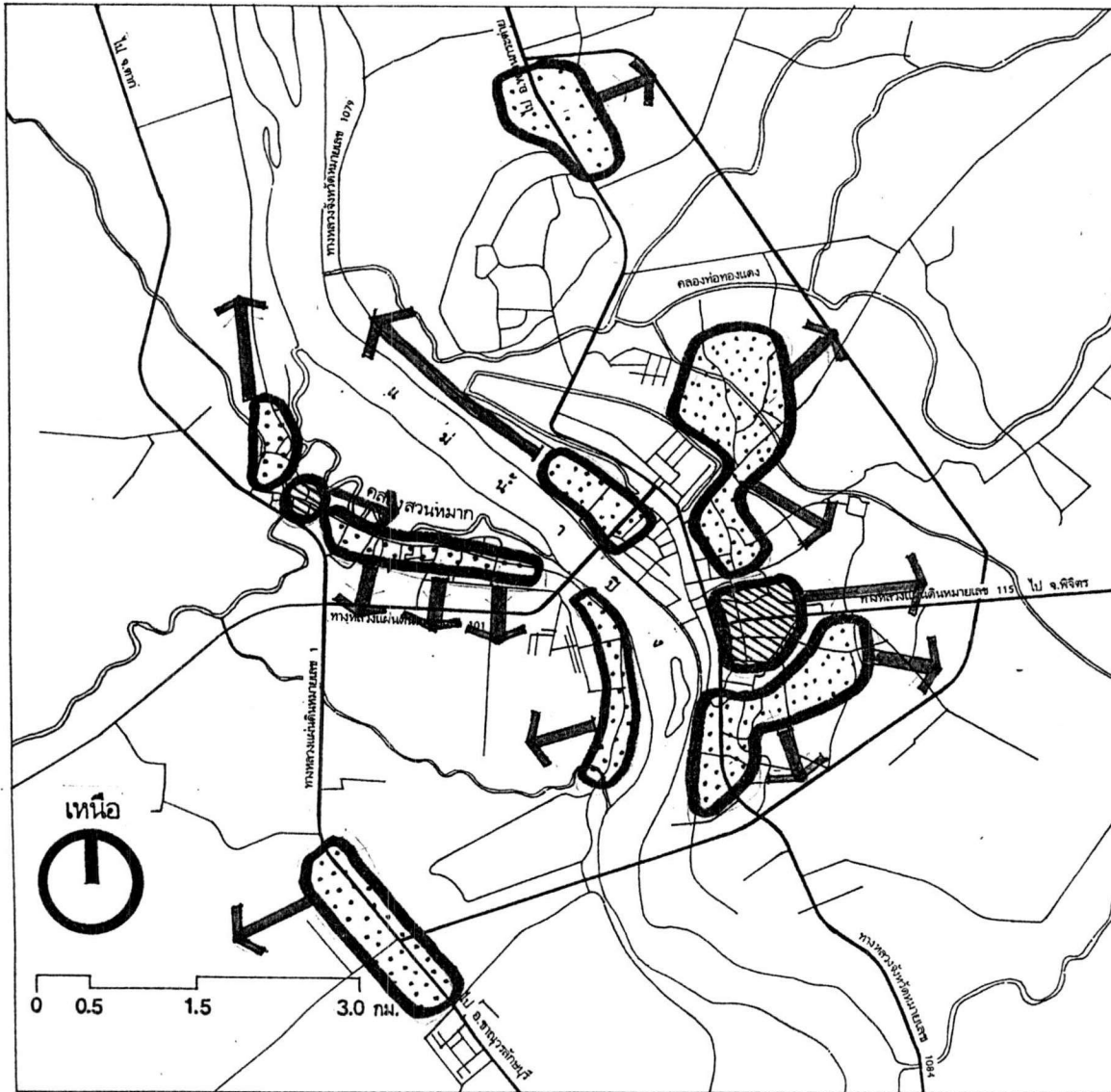
พื้นที่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำปิงซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีศูนย์กลางที่ประกอบด้วย บริเวณสถาบันราชการในพื้นที่กำแพงเพชรและบริเวณพาณิชย์กรรมในพื้นที่ต่อเนื่องทางด้านใต้การขยายตัวของชุมชนจะกระจายตัวจากศูนย์กลางชุมชนไปทางทิศตะวันออกจนถึงทางเลียงเมือง

บริเวณพาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ได้แก่ พื้นที่บริเวณถนนเทศบาล ถนนราชดำเนิน ถนนเจริญสุข ถนนวิจิตรชอช 3 ถนนบำรุงราษฎร์ และเทศา 1 ชอช 13 กิจกรรมพาณิชย์ ที่มีแนวโน้มจะขยายตัวไปตามแนวถนนเจริญสุข ในลักษณะของการพัฒนาตามแนวฮาว (Ribbon Development) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณด้านพาณิชย์กรรมด้านทิศใต้ของถนนเจริญสุข ซึ่งในปัจจุบันมีอุปสรรคการขยายตัวด้วยขนาดที่คับแคบของถนนที่ต่อเนื่องกับบริเวณดังกล่าว บริเวณพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นนี้มีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปในบริเวณสองฟากของถนนวิจิตรจนถึงถนนราชดำเนิน ชอช 3

สำหรับพื้นที่ทางด้านตะวันตกของแม่น้ำปิงซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริเวณชนบทและเกษตรกรรม มีชุมชนสุขาภิบาลนครชุมตั้งอยู่ทางด้านเหนือของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 บริเวณพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากของชุมชนสุขาภิบาลนครชุม ได้แก่ พื้นที่บริเวณชอชศรีวิรัฐ ชอชชาญตราภิรักษ์ และถนนนครชุมกิจกรรมพาณิชย์ถูกจำกัดด้วยคลองส่วนมากทางด้านเหนือและทิศตะวันออก และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ทางทิศตะวันตก แนวโน้มการขยายตัวไปในพื้นที่สองฟากถนนนครชุม ซึ่งในสภาพปัจจุบันเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยต่อเนื่องกับบริเวณพาณิชย์กรรมของชุมชน

แนวโน้มการใช้ที่ดินในอนาคต ศูนย์กลางธุรกิจการค้า และการบริการของชุมชนเมืองกำแพงเพชร ตั้งอยู่ริมถนนเจริญสุข ถนนวิจิตร ถนนราชดำเนิน ถนนเทศบาล ถนนบำรุงราษฎร์ และชอชวิจิตร 3 พื้นที่ส่วนหนึ่งถูกใช้เป็นที่ราชการ สถานศึกษาและเป็นที่ตั้งของวัด การใช้ที่ดินดังกล่าวนี้กีดขวางการขยายตัวของย่านธุรกิจการค้า ดังนั้นแนวโน้มการขยายตัวของย่านธุรกิจการค้าจึงมีโอกาขยายตัวมาทางด้านใต้มากกว่าทางด้านเหนือ

ส่วนการใช้ที่ดินในบริเวณรอบนอก มีการใช้ประโยชน์ผสมระหว่างเป็นที่อยู่อาศัยและทำเกษตรกรรม โดยปลูกกล้วยและข้าวโพดเป็นส่วนใหญ่พื้นที่ที่อยู่ใกล้กับเนินทางด้านเหนือของกำแพงเมืองโบราณ เป็นพื้นที่ที่เป็นดินลูกรังไม่เหมาะในการทำเกษตร จึงมีการขุดเอาดินลูกรังไปทำประโยชน์ทางธุรกิจการค้า ในบริเวณนี้จึงกลายเป็นหลุมขนาดใหญ่ มีน้ำขังกลายเป็นที่ดินที่ไม่เหมาะกับการใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย

สัญลักษณ์	
	ย่านนาปลีชยกรรม
	ย่านปลูกอาศัย
	ทิศทางการขยายตัว
แสดง	แนวโน้มนการขยายตัว การใช้ที่ดิน
ที่มา :	แผนที่ 5.14

ชุมชนเดิม ที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูง ได้แก่ ชุมชนรอบบริเวณ โรงเรียนเทศบาล 1 ซึ่งมีเส้นทางสัญจร คือถนนวิจิตร ซอย 2 และซอย 3 จนถึงบริเวณด้านหลังสำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ชุมชนในเมือง ชุมชนบ้านหัวข่าง ชุมชนนครชุม ชุมชนริมถนนราชดำเนินซอย 1

บริเวณที่มีการใช้ที่ดินในปัจจุบัน เป็นประเภทเกษตรกรรม แต่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นย่านพักอาศัยใหม่ ได้แก่ ตอนใต้ของป้อมทุ่งเศรษฐี ซึ่งเป็นพื้นที่ของโครงการเคหะชุมชนของกรมการเคหะแห่งชาติ ส่วนบริเวณที่อยู่ถัดจากบริเวณที่มีแนวโน้มการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยก็มีแนวโน้ม เป็นย่านที่พักอาศัยความหนาแน่นน้อย

5. การบริหาร การปกครอง และโครงการพัฒนา

5.1 การบริหาร การปกครอง

5.1.1 การบริหารการปกครองเทศบาล เทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีพื้นที่ดำเนินการอยู่ในเขตท้องที่อื่นเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2479 โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พุทธศักราช 2479 มีคณะเทศมนตรีชุดแรกเมื่อ 1 พฤษภาคม 2480 แรกเริ่มจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองนั้นมีพื้นที่ดำเนินการ 4.5 ตารางกิโลเมตร ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลโดยขยายอาณาเขตการดำเนินงานออกไปอีกเป็น 14.9 ตารางกิโลเมตร โดยมีพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในท้องที่ตำบลในเมืองอำเภอเมืองกำแพงเพชร

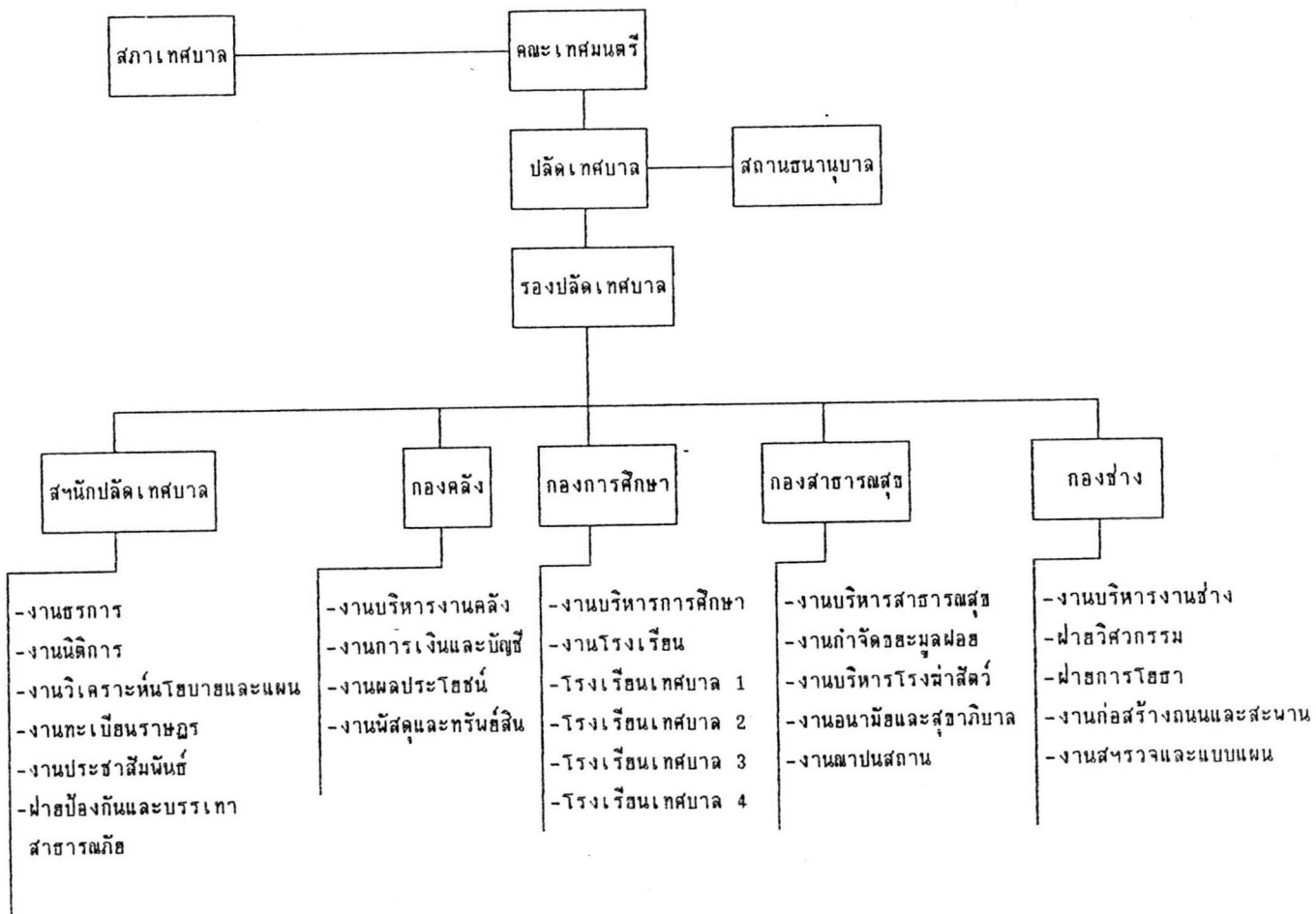
สำนักงานเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ระยะเวลาเริ่มใช้เรือนรับรองของจังหวัดเป็นอาคารสำนักงาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 จังหวัดได้สร้างศาลากลางหลังใหม่ เทศบาลจึงขอใช้อาคารศาลากลางจังหวัด (เป็นเรือนไม้) หลังเดิมเป็นสำนักงานจนถึงปี 2521 เทศบาลจึงได้ก่อสร้างอาคารสำนักงานขึ้นใหม่บนที่ดินที่มีผู้ทักให้ ตั้งอยู่เลขที่ 1 ถนนวิจิตร ตำบลในเมืองอำเภอเมืองกำแพงเพชรโดยใช้เงินทุนที่กู้จากกองทุนส่งเสริมกิจการเทศบาล (ก.ส.ท.) และเปิดใช้ทำการเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2523

การบริหารและการจัดรูปส่วนการบริหารของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

เทศบาลเมืองกำแพงเพชรเป็นเทศบาลชั้นสอง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดขึ้นของเทศบาล องค์การเทศบาลเมืองกำแพงเพชรประกอบด้วยสภา 2 ส่วน คือ สภาเทศบาลหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกเทศบาลซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนจำนวน 18 คน ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และควบคุมการบริหารของคณะเทศมนตรี สมาชิกจะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 5 ปี อีกส่วนหนึ่งได้แก่ ฝ่ายบริหาร คือคณะเทศมนตรีจำนวน 3 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากสมาชิกสภาเทศบาลเมืองกำแพงเพชร โดยความ

เห็นชอบของสภาเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ทำหน้าที่เป็นคณะผู้บริหารงานเทศบาล ตามนโยบาย และโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาเทศบาล และตามระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้ โดยมีปลัดเทศบาลทำหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบและบริหารงานประจำทั้งหมดของเทศบาล ให้เป็นไปตามนโยบายที่สภาเทศบาลหรือคณะเทศมนตรีเป็นผู้กำหนด โดยสอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบข้อ บังคับ และนโยบายของรัฐบาลการจ้ดรูปแบบและแบ่งส่วนบริหารราชการของเทศบาลเมืองกำแพง เพชร เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ. 2529 ดังนี้

แผนภูมิ 5.1 แสดงส่วนบริหารงานของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

1) สำนักปลัดเทศบาล มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบ และบริการงานประจำทั้งหมดของเทศบาล ให้เป็นไปตามนโยบายของแผนงานที่สภาเทศบาลหรือคณะเทศมนตรีเป็นผู้กำหนดให้สอดคล้องกับกฎหมาย นโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปกครองบังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างในเทศบาลมีจำนวนพนักงานเทศบาลสามัญ 35 อัตรา ทำหน้าที่เป็นเลขานุการสภาและปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวข้องกับสำนักปลัดเทศบาล แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 งาน 1 ฝ่าย ประกอบด้วยงานธุรการ งานนิติการ งานวิเคราะห์นโยบายและแผน งานทะเบียนราษฎร งานประชาสัมพันธ์และฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2) กองคลัง มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการคลัง งานการเงินและบัญชี งานการจัดเก็บรายได้ งานรวบรวมข้อมูลสถิติและวิเคราะห์งบประมาณ งานพัสดุ งานการจัดการเงินกู้ งานตรวจสอบเกี่ยวกับการเบิกจ่าย ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุญาตที่เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานคลัง มีพนักงานเทศบาลสามัญ 17 อัตรา แบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 งาน ประกอบด้วยงานบริหารงานคลัง งานการเงินและบัญชี งานจัดเก็บรายได้และงานพัสดุและทรัพย์สิน

3) กองช่าง มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานบริหารด้านสาธารณูปการ ได้แก่ การก่อสร้าง ทำนุบำรุงถนนทางสะพาน ส่วนสาธารณะ สถานพักผ่อนหย่อนใจ จัดให้มีไฟฟ้าสาธารณะ ควบคุมการผังเมือง และการก่อสร้างอาคารให้เป็นไปตามกฎหมาย มีพนักงานเทศบาลสามัญ 18 อัตรา และพนักงานเทศบาลสามัญ 2 อัตรา แบ่งส่วนการบริหารออกเป็น 3 งาน 2 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารการช่าง ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายการโยธา งานก่อสร้างถนนและสะพาน และงานสำรวจและแบบแผน

4) กองสาธารณสุข มีหน้าที่ให้บริการด้านการสาธารณสุขแก่ประชาชน เช่น การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมโรค การสุขาภิบาล การดูแลรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง มีพนักงานเทศบาลสามัญ 13 อัตราแบ่งส่วนบริหารออกเป็น 5 งาน ประกอบด้วย งานบริหารงานสาธารณสุข งานกำจัดขยะมูลฝอย งานบริหารโรงฆ่าสัตว์ งานอนามัยอื่น และสุขาภิบาล และงานฌาปนสถาน

5) กองการศึกษา ปฏิบัติงานทางการบริหารการศึกษา และวิชาการ ในงานที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาของเทศบาล การศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การบริหารการศึกษามีพนักงานเทศบาลสามัญ 10 อัตรา อาจารย์และครูในสังกัดเทศบาล 75 คน แบ่งรูปส่วนการบริหารออกเป็น 2 งาน ประกอบด้วยงานบริหารการศึกษา และงานโรงเรียน

6) สถานชนานุบาลเทศบาลเมืองกำแพงเพชร จัดตั้งขึ้นโดยได้รับนโยบายจากกระทรวงมหาดไทย เพื่อช่วยเหลือและสงเคราะห์ประชาชนผู้มีรายได้น้อยให้สามารถแก้ไขปัญหาทางการเงินในระยะสั้น ๆ ได้ โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง และผลกำไรจากการดำเนินการส่วนหนึ่งจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้แก่เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เพื่อเป็นรายได้เทศบาลอีกร้อยละ 30 ของกำไรสุทธิ ปัจจุบันสถานชนานุบาลของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีพนักงานสถานานุบาล 5 คน มีเงินทุนหมุนเวียนต่อปีไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท

อัตรากำลัง ปัจจุบันเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสิ้น 265 คน ดังนี้

พนักงานเทศบาลสามัญระดับ 1-7	จำนวน	90	คน
พนักงานเทศบาลวิสามัญ	จำนวน	2	คน
ลูกจ้างประจำ	จำนวน	40	คน
ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	135	คน

ตาราง 5.44 อัตรากำลังพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

หน่วยงาน	จำนวนพนักงานเทศบาลตามระดับ						รวม	ลูกจ้างและพนักงานวิสามัญ			รวม
	1	2	3	4	5	6		ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราว	วิสามัญ	
สำนักปลัดเทศบาล	8	2	7	3	-	1	21	9	1	-	31
กองคลัง	4	7	2	1	1	1	16	-	-	-	16
กองการศึกษา	-	2	1	1	1	1	6	-	-	-	6
กองสาธารณสุข	2	4	1	1	1	1	10	11	70	-	91
กองช่าง	5	3	3	3	3	1	18	12	42	2	74
รวม	19	18	14	9	6	5	71	32	113	2	218
พนักงานครูเทศบาล	2	12	25	17	18	1	75	5	-	1	81
สถานานุบาล	1	3	-	-	-	1	5	-	-	-	5
รวมทั้งสิ้น	22	33	39	26	24	7	151	37	113	3	304

ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

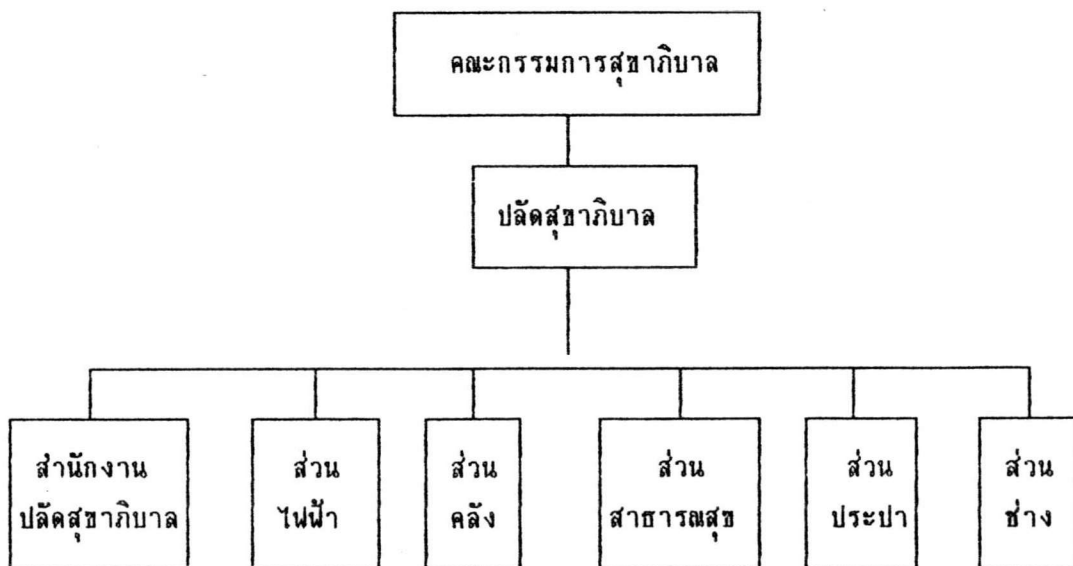
นอกจากนี้มีโรงเรียนสังกัดเทศบาลรวม 4 โรงเรียนและกิจการสถานชานบาล 1 แห่ง มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

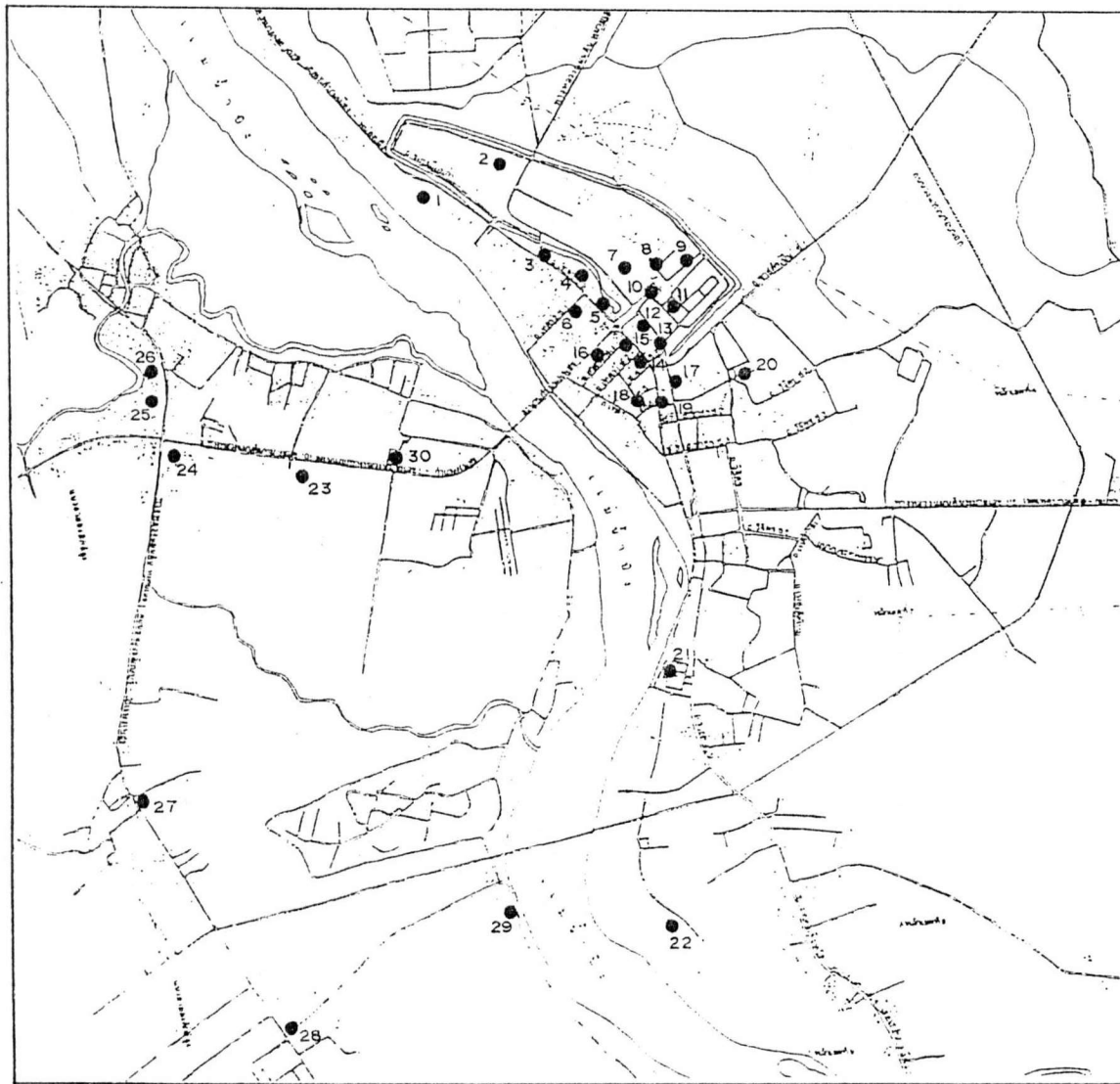
อาจารย์ ครู	จำนวน	65	คน
ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	11	คน
พนักงานสถานชานบาล	จำนวน	5	คน
รวมทั้งสิ้น		81	คน

5.1.2 การบริหารการปกครองสุขาภิบาล สุขาภิบาลนครชุมตั้งเป็นเขตสุขาภิบาลเมื่อ พ.ศ. 2499 แรกตั้งมีพื้นที่ 1.5 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการ 3.5 ตารางกิโลเมตร การบริหารและการจัดรูปส่วนการบริหารของสุขาภิบาล ไม่มีสภาทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติ เช่น เทศบาล มีคณะกรรมการสุขาภิบาลทำหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการบริหารกิจการของสุขาภิบาลตามกฎหมาย และมีอำนาจตามข้อบังคับสุขาภิบาลออกใช้บังคับ คณะกรรมการสุขาภิบาล ประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรง กรรมการโดยตำแหน่งประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอหนึ่งคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง ผู้บังคับกองตำรวจภูธร อนามัยอำเภอ สมุหบัญชีอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านทุกคนในเขตท้องที่ที่สุขาภิบาลตั้งอยู่ ส่วนกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน โดยตรง ได้แก่ ราษฎรที่มีคุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องที่รวมทั้งสิ้น 4 คน กรรมการสุขาภิบาลที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

นายอำเภอเป็นประธานกรรมการสุขาภิบาลโดยตรง ส่วนรองประธานกรรมการสุขาภิบาลนั้นกรรมการเป็นผู้เลือกกันเอง และดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี ผู้ว่าราชการจังหวัดมีหน้าที่ควบคุมดูแลสุขาภิบาลในจังหวัด โดยมีนายอำเภอและผู้ตรวจราชการเป็นผู้ช่วยในทางปฏิบัติองค์การบริหารส่วนตำบล

แผนภูมิ 5.2 การจัดองค์การสุขาภิบาล

สัญลักษณ์

1. การไฟฟ้ากำแพงเพชร	19. ห้องสมุดประชาชน
2. หน่วยงานกรมศิลปากร	20. เทศบาลเมืองกำแพงเพชร
3. ป่าไม้จังหวัด	21. โรงพยาบาลจังหวัด
4. สถานีตำรวจภูธร	22. โรงฆ่าสัตว์
5. ทัณฑสถานหนุ่ม	23. สถานีถ่ายทอดวิทยุ
6. ที่ทำการอำเภอเมืองกำแพงเพชร	24. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร
7. ศาลจังหวัด	25. สำนักงานป่าไม้
8. โยธาธิการจังหวัด	26. แขวงการทางกำแพงเพชร
9. องค์การบริหารส่วนจังหวัด	27. สำนักงานการทางชั่วคราวหมวดการทางนครชุม
10. ศาลากลางจังหวัด	28. แขวงการทาง
11. ที่ดินจังหวัด	29. โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าสำนักงานพลังงานแห่งชาติ
12. สถานีดับเพลิง	30. สถานีขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร
13. พาณิชยจังหวัด	
14. สาธารณสุขจังหวัด	
15. อีสจังหวัด	
16. อุศนากรรมและคมนาคมจังหวัด	
17. สหกรณ์และธนาคารเพื่อการเกษตร	
18. การประปา	

แสดง

ตำแหน่งสถานที่ราชการ

ที่มา :

แผนที่
5.15

5.2 สถาบันทางราชการ

ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร สาขาภิบาลนครชุม และบริเวณพื้นที่รอบนอกเทศบาลเมืองฯ เป็นที่ตั้งของหน่วยงานระดับจังหวัด ซึ่งมีหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจทั้งสิ้น 41 แห่ง ลักษณะอาคารของสถานที่ราชการและรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่เป็นอาคารคอนกรีตสูง 2 ชั้น โดยทั่วไปอยู่ในสภาพดี สถานที่ราชการจะมีบ้านพักสำหรับข้าราชการ คิดเป็นจำนวนข้าราชการที่พักในบ้านพักของทางราชการ ร้อยละ 29 ส่วนที่เหลือเป็นข้าราชการที่พักในบ้านเช่า ร้อยละ 35.7 และพักบ้านส่วนตัวหรือนักกักขังในพื้นที่ชุมชน ร้อยละ 35.3

5.3 โครงการพัฒนา

โครงการพัฒนาจากส่วนกลาง

ก. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้กำหนดให้เมืองกำแพงเพชรเป็นชุมชนศูนย์กลาง ที่มีระดับการพัฒนายู่ในลำดับที่ 4 ของลำดับการพัฒนาเมืองและเป็นศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคระดับ 4 ด้วยเช่นกัน

การพัฒนาเมืองกำแพงเพชร กำหนดให้มีบทบาทเป็นฐานการผลิต และการบริการของภาคที่เชื่อมโยงกับชุมชนโดยรอบ เพื่อกระจายความเจริญสู่ชนบท

ข. โครงการอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

เมืองกำแพงเพชรเป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญ ประกอบด้วยโบราณสถาน 82 แห่ง กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานเพื่อสงวนรักษาโบราณสถานที่มีความสำคัญและมีโครงการอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรเพื่อพัฒนาแหล่งโบราณสถานดังกล่าวในพื้นที่ มีขอบเขตการดำเนินงาน 2,372 ไร่ ประกอบด้วยกลุ่มโบราณสถานที่สำคัญ 4 กลุ่ม คือ

บริเวณโบราณสถานภายในกำแพงเมือง ประกอบด้วยโบราณสถาน 15 แห่ง พท. 530 ไร่

บริเวณเขตโบราณสถานอรัญญิก ประกอบด้วยโบราณสถาน 37 แห่ง พท. 1831 ไร่

บริเวณโบราณสถานนอกกำแพงเมือง ประกอบด้วยโบราณสถาน 8 แห่ง พท. 6.75 ไร่
ด้านตะวันออก

บริเวณโบราณสถานทุ่งเศรษฐี ประกอบด้วยโบราณสถาน 12 แห่ง พท. 31.25 ไร่

ชุมชนเมืองกำแพงเพชรมีเนื้อที่โบราณสถาน ประมาณ 1 ใน 3 ของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการดังกล่าว จึงจำเป็นต้องการควบคุมความหนาแน่นและสภาพของอาคารเพื่อผลทางภูมิทัศน์

ค. โครงการพลิกจังหวัดกำแพงเพชรให้เป็นเมืองท่องเที่ยว

เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทั้งแหล่งโบราณสถานและสภาพทางธรรมชาติ ที่สามารถจูงใจนักท่องเที่ยวและมีโอกาสที่จะพัฒนาให้การท่องเที่ยวขยายตัวไปได้ คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดให้จังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดหนึ่งในเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว หลักการพัฒนาประกอบด้วย การกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การวางโครงการท่องเที่ยวโดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ง. โครงการผังเมืองรวมจังหวัดกำแพงเพชร ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 63 (พ.ศ. 2532)

มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการอนุรักษ์บริเวณเมืองและชนบท ทางด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณสุข บริการสาธารณะและสถานแวดล้อม ให้สอดคล้องกับภาพพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ โดยมีนโยบายให้ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลาง การบริหารและการปกครองศูนย์กลางทางการค้า การบริการและการเกษตรของจังหวัด พัฒนาและส่งเสริมชุมชนเมืองให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญ รวมทั้งกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินครอบคลุมทั้งสองฝั่งลำน้ำปิง (ในเขตตำบลในเมือง ตำบลนครชุม ตำบลหนองปลิง ตำบลนาบ่อคำ และตำบลเทพนคร ในอำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร) โดยส่วนใหญ่ศูนย์กลางของทั้งสองฝั่งเทศบาลเมืองกำแพงเพชรและสหภาพนิคมนครชุม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และล้อมรอบด้วยที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย และที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมตามลำดับ ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นๆ มีการใช้แทรกอยู่เล็กน้อย

จ. แผนพัฒนาชนบทจังหวัดกำแพงเพชร ประจำปี พ.ศ. 2535

มีโครงการพัฒนาชนบทที่ห่างไกลและใกล้ชุมชนเมืองหลายโครงการ เช่น โครงการสร้างถนนในหมู่บ้านวังยาว ตำบลนครชุม โครงการซ่อมแซมระบบชลประทาน โครงการท่อทองแดง เป็นต้น

โครงการพัฒนาท้องถิ่น

ก. แผนพัฒนาเทศบาล

แผนพัฒนาเทศบาลจัดทำเป็นแผนระยะ 5 ปี และจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของเทศบาลปีต่อปี โดยยึดแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี ของเทศบาลเป็นหลัก โดยทั่วไปได้กำหนดแผนพัฒนาเทศบาลออกเป็น 4 สาขาใหญ่ ๆ คือ

- 1) แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
  - ประกอบด้วย แผนงานพัฒนาการใช้ที่ดิน และสิ่งแวดล้อม
  - แผนงานสร้างบูรณะสาธารณูปการและไฟฟ้า
- 2) แผนสาขานโยบายเศรษฐกิจ
  - ประกอบด้วย แผนงานส่งเสริมอาชีพ และรายได้แก่ประชาชน
  - แผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) แผนสาขานโยบายสังคม
  - ประกอบด้วย แผนงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
  - แผนงานพัฒนาเด็กและเยาวชน
  - แผนงานส่งเสริมสวัสดิการสังคม และนันทนาการ

4) แผนสำาชาพัฒนาการเมือง การบริหาร

ประกอบด้วย แผนงานพัฒนาการบริหาร และการบริการ

แผนงานพัฒนาบุคลากร

แผนงานพัฒนาการคลัง

แผนงานพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

แผนงานรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

แผนงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

แผนงานส่งเสริมการบริหารทั่วไป

ข. โครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

พื้นที่ประมาณ 6,000 ไร่ บริเวณฝั่งซ้ายของถนนสายเอเชีย

ค. โครงการชลประทาน

ประกอบด้วย โครงการฝายท่ากระดาน โครงการพระราชดำริคลองท่อทองแดง และโครงการคลองบัว

ง. โครงการสร้างสำนักงานใหม่ หรือย้ายสถานที่ตั้งหน่วยงานราชการ

โครงการจัดสร้างสำนักงานใหม่ในบริเวณเขตชุมชนเมือง และบริเวณใกล้เคียง ตำแหน่งที่ตั้งโครงการส่วนใหญ่ จะย้ายไปอยู่ที่ตำบลหนองปลิง บริเวณถนนกำแพงเพชร-สุโขทัย เช่น ทิศสถานวิทยาคม พื้นที่ 50-100 ไร่ สำนักงานปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ 27.5 ไร่ โครงการชลประทานกำแพงเพชร พื้นที่ 72 ไร่ เรือนจำกลางจังหวัดกำแพงเพชร พื้นที่ 120 ไร่ และศูนย์ปฏิบัติการเร่งรัดพัฒนาชนบทกำแพงเพชร ใช้พื้นที่ 231 ไร่ ส่วนราชการบางส่วน มีโครงการย้ายสถานที่ตั้งแต่ยังคงอยู่ในเขตเทศบาลเมืองฯ เช่น สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ โทรศันท์ จังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานสรรพากรจังหวัด และที่ทำการอัยการจังหวัด

6. บทบาทและสภาพชุมชนเมืองกำแพงเพชร

6.1 สารูปและโครงสร้างของเมือง

เมืองที่มีความงาม จะต้องมียอดประกอบหลักที่สำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลักที่ประสานกันเป็นโครงสร้างที่ชัดเจน ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจในโครงสร้างของเมืองโดยรวมและส่วนต่าง ๆ ของเมืองได้ง่ายและรวดเร็ว ลักษณะกายภาพของเมืองโดยรวมทำให้เกิดความประทับใจ

โดยทั่วไปแล้วโครงสร้างสารูปของชุมชนเมืองกำแพงเพชรมีความชัดเจนพอสมควร ลักษณะของเมืองเป็นเมืองออกแต่ด้วยลำน้ำปิงผ่านใจกลางเมือง ประกอบด้วยชุมชนตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำปิงมีการตั้งถิ่นฐานซ้อนทับอยู่บนเมืองโบราณ ซึ่งเดิมในประวัติศาสตร์เป็นเมืองยุทธศาสตร์และเป็นเมืองหน้าด่านรับศึกสงครามอยู่เสมอ เมืองซากังราวเป็นเมืองที่สร้างขึ้นก่อนอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง และต่อมาจึงได้สร้างเมืองขึ้นใหม่ทางฝั่งตะวันตกของลำน้ำปิงคือนครชุมเมืองทั้งสองมีพัฒนาการเรื่อยมาครอบคลุมทั้งสองฝั่งแม่น้ำปิง แต่ความสำคัญของเมืองจะสลับกันไปมาตามสมัยและพัฒนาการตามกาลเวลา

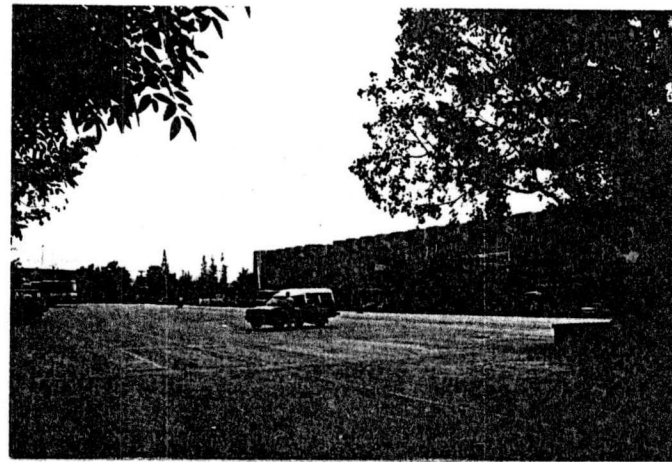
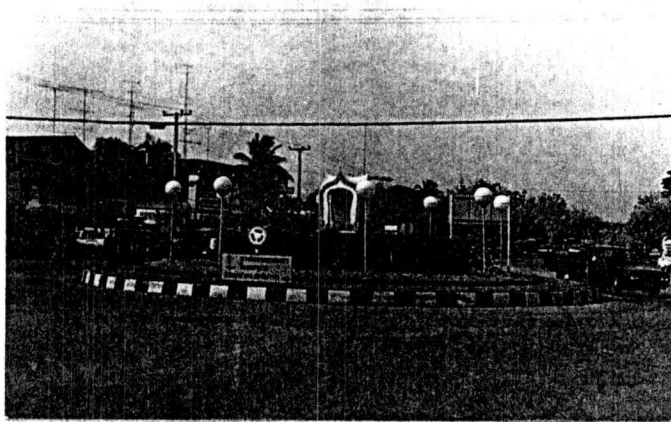
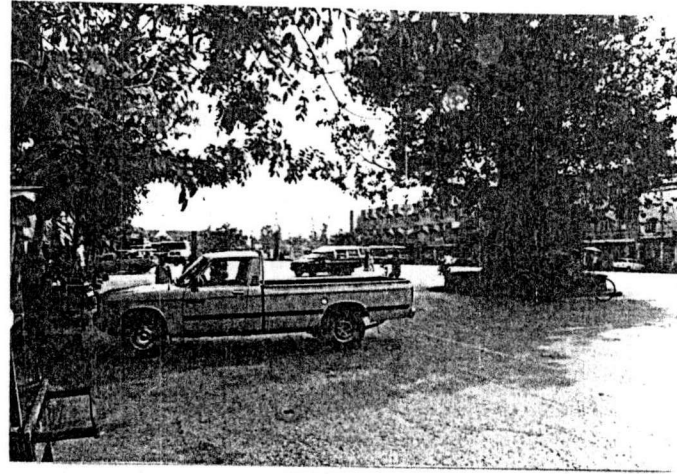
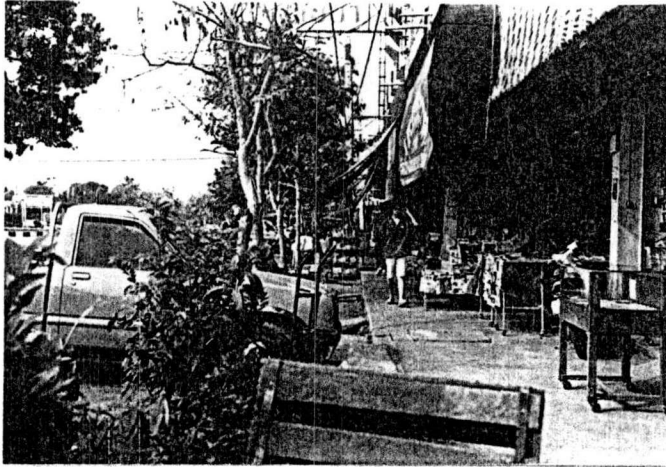
จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนเมืองกำแพงเพชร สามารถสรุปเป็นสารูปของเมืองที่มีองค์ประกอบพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1) ทางสัญจร คือ ทางสัญจรหลักและรองที่ผู้คนใช้สัญจรไปมา โครงข่ายของถนนหลักในเมืองเป็นโครงข่ายของการสัญจรส่วนรวมของเมือง ถนนหลักที่มีขนาดกว้าง มีการจราจรหนาแน่นมีกิจกรรมที่สำคัญ หรือมุ่งไปสู่จุดสำคัญของเมือง ก็จะเป็นเส้นทางสำคัญที่ผู้คนจะรับรู้และจดจำได้ง่าย

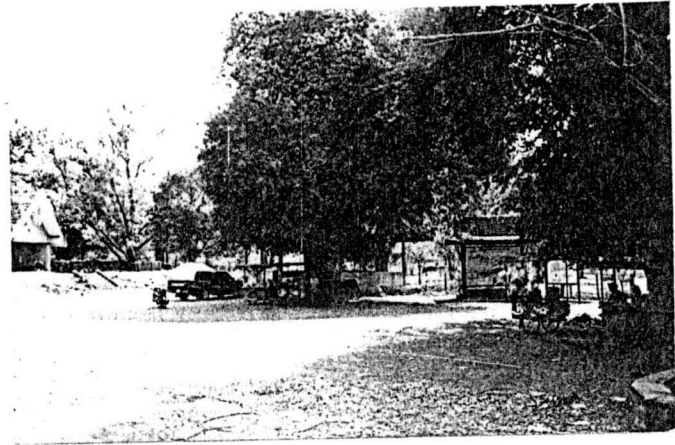
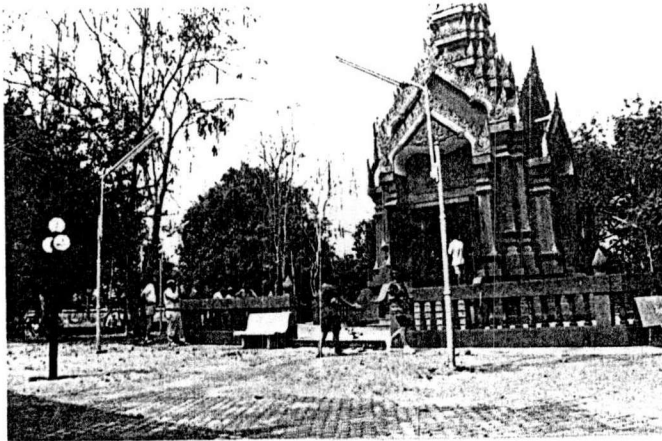
เส้นทางหลักของชุมชนเมือง ถนนสายสำคัญที่ใช้ในการติดต่อระหว่างภาค และจังหวัด และระหว่างชุมชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำปิง คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ทางตะวันตกของชุมชนนครชุม ซึ่งติดต่อกับชุมชนฝั่งเทศบาลเมืองฯ ด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ที่แยกออกมาทางทิศตะวันตกวันออกผ่านชุมชนฝั่งตะวันตก โดยทางทิศเหนือเป็นชุมชนสุขาภิบาลนครชุม ทางตอนใต้เป็นพื้นที่โบราณสถานเขตรัตติก และพื้นที่เกษตรกรรม ถนนนี้ผ่านข้ามแม่น้ำปิง โดยสะพานกำแพงเพชรตรงไปยังศาลากลางจังหวัด และแยกซ้ายขวา แยกซ้ายเข้าบริเวณเมืองเก่าผ่านบริเวณเมืองเก่าและย่านบริเวณรติก ทางตอนเหนือของชุมชนแล้วเลขไปจังหวัดสุโขทัย ส่วนแยกขวาไปตามถนนเทศา และถนนราชดำเนิน เข้าสู่บริเวณศูนย์กลางการค้าและธุรกิจของชุมชนเมือง แล้วผ่านออกไปทางถนนเจริญสุขออกไปทางทิศตะวันตกติดกับถนนเลียบเมืองเป็นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 มุ่งสู่จังหวัดนิจิตร และจังหวัดพิษณุโลก

ถนนสายรอง สำหรับชุมชนกำแพงเพชรฝั่งตะวันตก การติดต่อกับชุมชนอื่น ทางเหนือขึ้นไป นอกจากจะมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 แล้วยังมีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1079 ที่วิ่งขนานไปกับลำน้ำปิงสู่ตำบลหนองปลิงและทางตอนใต้มีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1084 ใช้ติดต่อกับชุมชนอื่นทางตอนใต้

ภาพที่ 5.5 พื้นที่โล่งหน้าศาลากลางจังหวัดและย่านพาณิชย์กรรมต้นโพธิ์..

ภาพที่ 5.11 บริเวณศาลเจ้าพ่อหลักเมืองในเขตอุทยานประวัติศาสตร์.

เส้นทางรองของชุมชนเมือง ทางสัญจรสำคัญในฝั่งเทศบาลเมืองฯ คือ ถนนเทศา และถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นถนนสายหลักในแนวเหนือใต้และทำหน้าที่เป็นถนนสายประธานในชุมชน ถนนทั้งสองจะเชื่อมต่อกันจากทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัด และมีถนนเจริญสุขเป็นถนนหลักตัดผ่านไปทางทิศตะวันออก ส่วนทางสัญจรในระดับรองลงมาเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างถนนเทศา และถนนราชดำเนิน ได้แก่ ซอยต่างๆ ของถนนเทศา และถนนราชดำเนิน รวมไปถึงทางแยกจากถนนหลักหรือถนนรอง เป็นถนนหรือซอยเข้าพื้นที่ของชุมชน

ทางฝั่งนครชุม มีถนนนครชุมเป็นถนนเลียบแม่น้ำปิงทำหน้าที่เป็นถนนสายประธานและถนนรอง คือ ถนนซอยที่แยกออกไปทางตะวันตก บางสายเชื่อมกับถนนพหลโยธินหรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101

2) ย่าน จากสภาพชุมชนเมืองและกิจกรรมภายในชุมชนเมืองที่ผู้คนสามารถรับรู้ได้ว่าเป็นบริเวณเดียวกัน อาจแบ่งเป็นย่านต่าง ๆ ได้ดังนี้

ก) ย่านพาณิชย์กรรม

ย่านหลักของชุมชนเมืองกำแพงเพชร ได้แก่ ย่านพาณิชย์กรรมศาลากลาง ย่านศูนย์กลางการค้า และธุรกิจบริเวณเจริญสุข และถนนราชดำเนิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่เป็นจุดตัดกันของถนนทั้งสอง ส่วนย่านพาณิชย์กรรมระดับรองลงมาเป็นย่านพาณิชย์กรรมและตลาดสดของชุมชนนครชุม ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนเหนือของสุขาภิบาลนครชุมติดกับคลองสวนหมาก ระหว่างซอยศรีรัฐ และซอยชาณุวรารักษ์

ข) ย่านสถาบันราชการ

ย่านศูนย์ราชการหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในกำแพงเมืองโบราณมีศาลากลางจังหวัดล้อมรอบด้วยหน่วยราชการต่าง ๆ และบางส่วนของที่ตั้งอยู่นอกคูเมืองมีการกระจายตัวอยู่ในบริเวณใกล้เคียงตาม แนวถนนเทศา ซอย 1 ถึงถนนเทศาซอย 7 เป็นย่านสถานที่ราชการนอกกำแพงเมือง

ค) ย่านโบราณสถาน

ได้แก่ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถานในกำแพงเมืองเก่า (ซากังราว) และย่านอรัญญิกทั้งเมืองซากังราว และนครชุม

ง) ย่านนักอาศัย

ย่านนักอาศัยนับเป็นย่านรองของชุมชน มีการกระจายตัวออกไปในส่วนต่างๆ ของเมือง ได้แก่ ย่านที่อยู่อาศัยหลังที่ว่าการอำเภอ ย่านที่อยู่อาศัยหน้าเทศบาลฯ ย่านที่อยู่อาศัยถนนเทศา 1-10 ย่านที่อยู่อาศัยบริเวณโรงพยาบาล ทางฝั่งนครชุมได้แก่ย่านที่อยู่อาศัย ถนนนครชุม-กำแพงเพชร ย่านที่กล่าวมานี้เป็นย่านนักอาศัยที่มีความหนาแน่นปานกลาง

ส่วนย่านนักอาศัยอีกสองกลุ่มได้แก่ กลุ่มที่มีความหนาแน่นสูงเป็นกลุ่มที่อยู่รวมกลุ่มพาณิชย์โดยใช้อาคารเป็นสถานบริการและที่อยู่อาศัยกับอีกกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความหนาแน่นน้อยจะอยู่ในบริเวณโคตรรอบเขตเทศบาลเมือง ทั้งทางเหนือ ทางตะวันออกและทางใต้ ส่วนฝั่งนครชุมได้แก่ บริเวณตอนใต้ของถนนกำแพงเพชร

จ) ย่านพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ

ได้แก่ บริเวณที่โล่งว่าง และพื้นที่สีเขียวของเมือง ย่านพักผ่อนหย่อนใจหลัก คือ บริเวณสวนสาธารณะสิริจิตอุทยานริมฝั่งแม่น้ำปิงอยู่ตรงข้ามกับย่านการค้าของชุมชนและบริเวณสนามกีฬาและลานโล่งหน้าศาลากลางจังหวัด ส่วนพักผ่อนหย่อนใจในระดับรองลงมา ได้แก่ สนามเด็กเล่น และที่ว่างตามสถาบันการศึกษาและศาสนสถาน

3) ขอบเขต คือ จุดสิ้นสุดของย่าน ย่านบางแห่งไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนแต่ขยายตัวออกจากศูนย์กลางออกไปเรื่อย ๆ จนผสมผสานเข้ากับย่านอื่น นอกจากนี้ขอบเขตยังหมายถึง เส้นทางที่การคมนาคมจะข้ามแนวนี้ได้ยาก ขอบเขตหลักของชุมชนในเมืองที่ชัดเจน คือ ชายฝั่งแม่น้ำปิงที่วางตัวในแนวเหนือใต้แบ่งแยกระหว่างสองชุมชน ชุมชนนครชุมมีคลองส่วนมากเป็นขอบเขตทางเหนือและทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 และ 101 เป็นขอบเขตทางฝั่งตะวันตกและทางตอนใต้ของชุมชนตามลำดับ

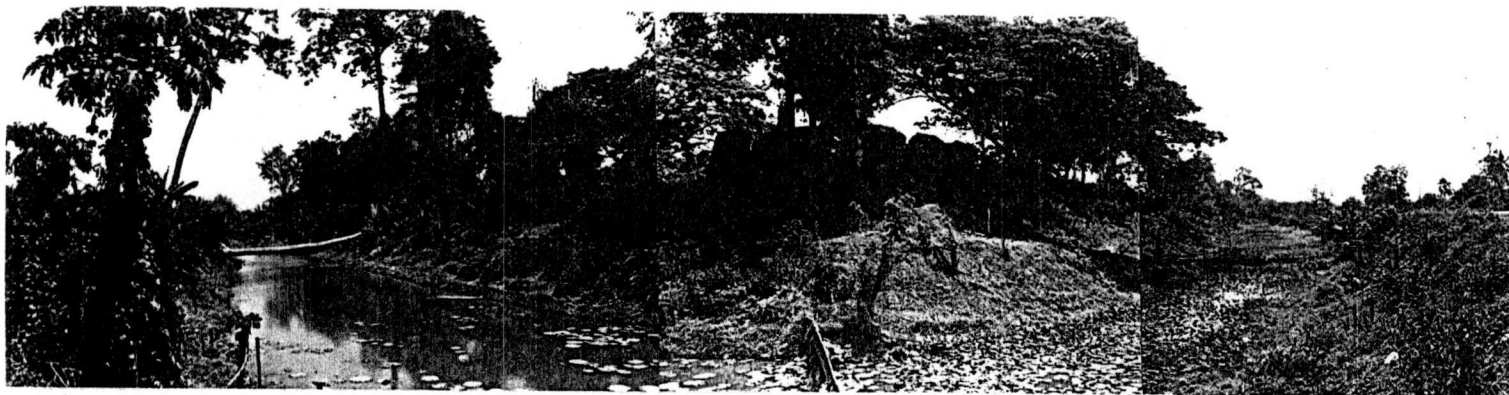
สำหรับชุมชนเทศบาลเมืองฯ ย่านที่มีขอบเขตค่อนข้างชัดเจน ได้แก่ ย่านโบราณสถานสถานและย่านสถาบันราชการ ซึ่งอยู่ในเขตเมืองเก่าที่มีกำแพงเมืองและคูเมืองเป็นขอบเขต โบราณสถานเขตอรัญญิกมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเนินเขาสูง แตกต่างจากพื้นที่ข้างเคียงช่วยกำหนดขอบเขตส่วนย่านสถาบันราชการที่มีศูนย์กลางหลักอยู่ในส่วนกำแพงเมืองเก่า มีศาลากลางจังหวัด โรงเรียนประจำจังหวัด และโรงเรียนเทคนิคอยู่ในบริเวณเดียวกัน พื้นที่ส่วนนี้จะถูกถนนปิ่นดำริห์ตัดผ่านเป็นแนวกั้นขอบเขตออกจากส่วนโบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์

ขอบเขตของย่านพักอาศัยส่วนใหญ่จะปะปนอยู่กับการพาณิชย์และบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม สถาบันการศึกษาและศาสนสถานมีการกระจายตัวอยู่ที่พื้นที่ชุมชน ยกเว้นวิทยาลัยครูกำแพงเพชรที่มีขนาดพื้นที่และที่ตั้งที่มีขอบเขตของตัวเองที่ชัดเจน ซึ่งอาจกำหนดเป็นย่านสถาบันการศึกษา ระดับสูงของชุมชนได้

4) จุดหมายตา หรือจุดสังเกต คือ จุดที่มีลักษณะเด่นภายในเมืองที่ปรากฏแก่สายตาใช้เป็นจุดอ้างอิงได้ บางแห่งอาจมีขนาดใหญ่มาก และมองเห็นได้จากระยะไกล ในขณะที่บางแห่งก็มีขนาดเล็กและมองเห็นได้ในระยะใกล้

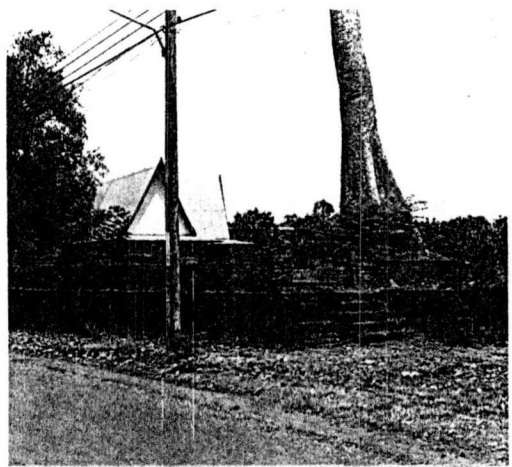
จุดหมายตาหลักที่สำคัญ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด บริเวณต้นโพธิ์และวงเวียนน้ำพุ ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางเข้าหลักของเมือง คือ ถนนกำแพงเพชร ส่วนฝั่งนครชุมมีระบมชาตุนครชุม ซึ่งอยู่ในเขตเมืองเก่านครชุม จุดหมายตารองของบริเวณ ได้แก่ โบราณสถานที่ตั้งอยู่กลางทุ่งนา และพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณอรัญญิกนครชุม ที่สามารถมองเห็นได้ชัดจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ในช่วงที่ยังไม่มีอาคารริมถนนบังสายตา

5) จุดศูนย์กลางรวม คือ ศูนย์กลางของกิจกรรมในเมืองที่มีการเคลื่อนไหวของกิจกรรมมักเกิดขึ้นในบริเวณที่ทางสัญจรตัดกัน เป็นที่รวมกิจกรรมมักมีคนพลุกพล่าน กิจกรรม และการจราจรหนาแน่น

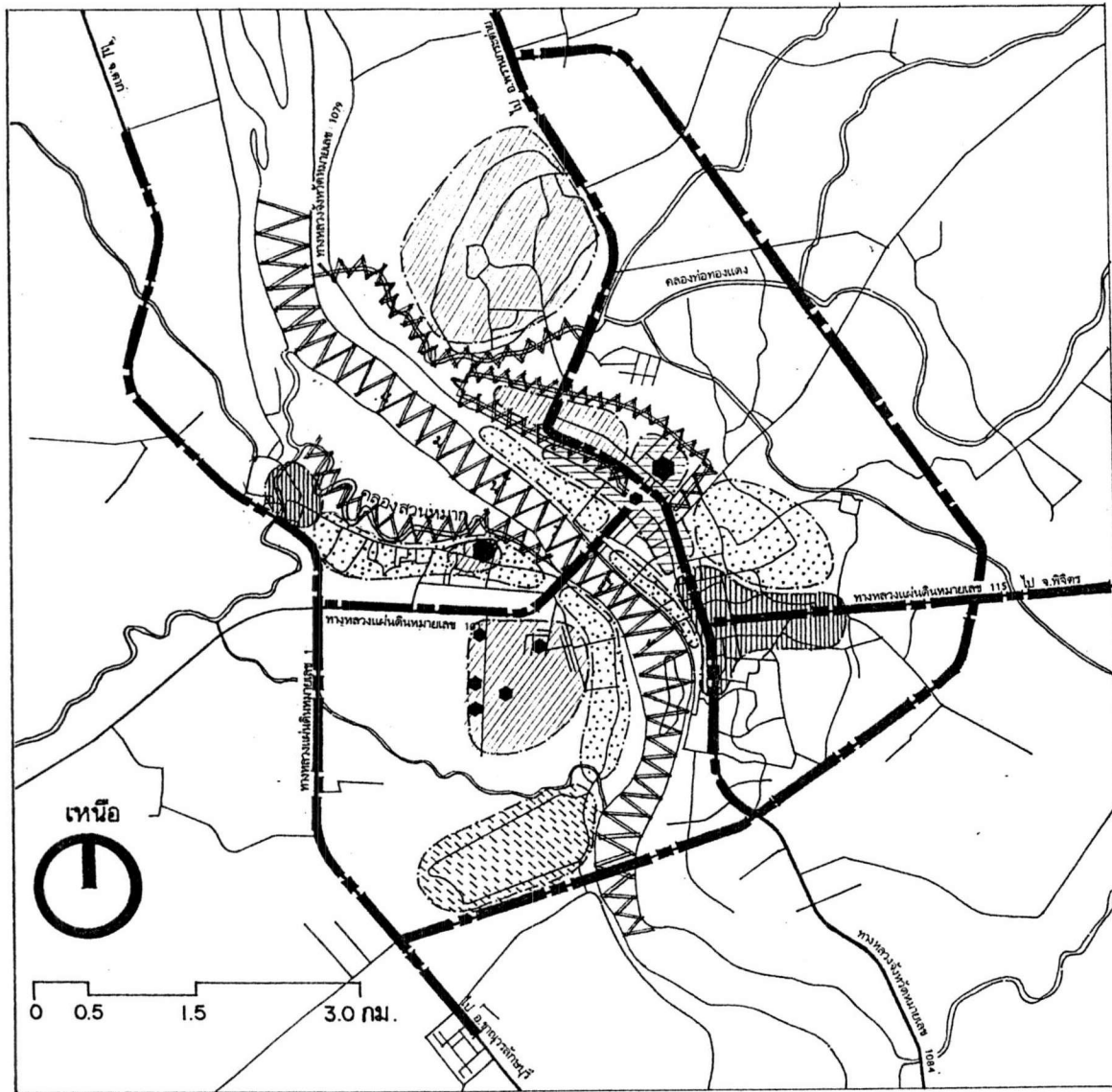

ภาพที่ 5.12 แนวกำแพงเมืองโบราณและคูเมืองโดยรอบ

ภาพที่ 5.13 ถนนเป็นดำริที่ตัดผ่านตัวเมืองโบราณ

สัญลักษณ์

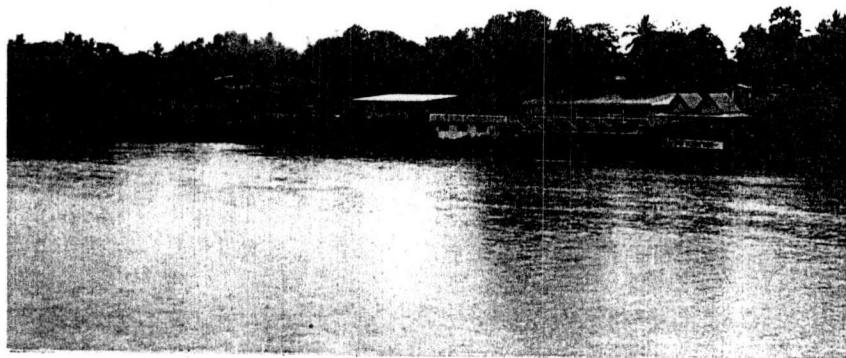
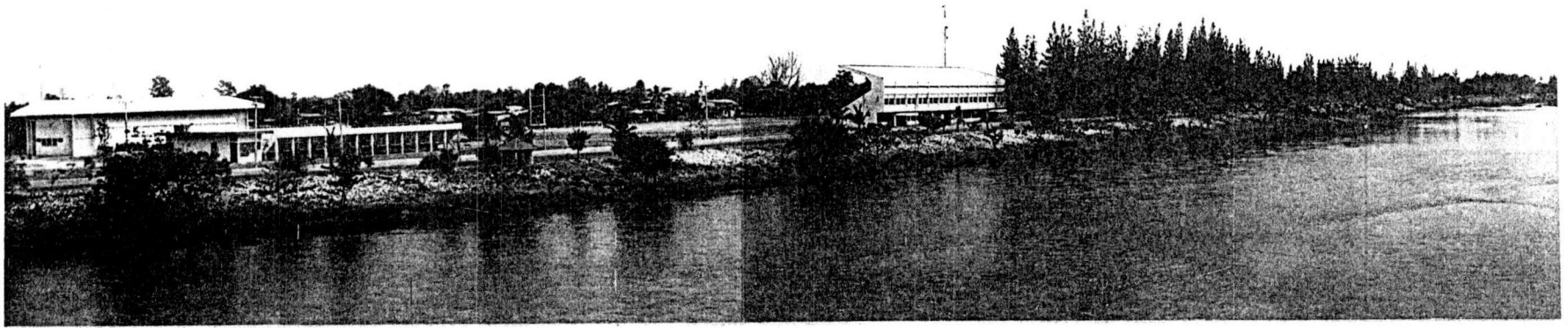
-
 ขอบ
-
 1 ข้างทางประวัติศาสตร์
-
 2 ข้างศูนย์ราชการ
-
 3 ข้างศูนย์การค้า
-
 4 ข้างศูนย์กลางการค้า
-
 5 ข้างนิกอัส
-
 เส้นทางหลัก
-
 จุดหมายศาลหลัก
-
 จุดหมายศาลรอง
-
 จุดศูนย์กลางรวม

แสดง

สำรูป (จินตภาพ) ของเมือง
กำแพงเพชร

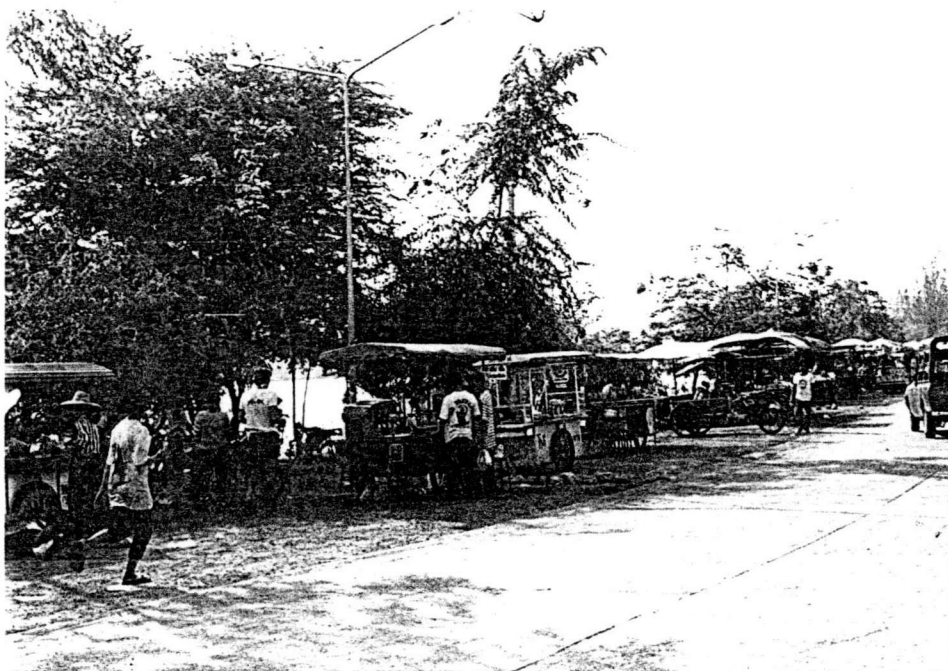
ที่มา :

แผนที่
5.16

ภาพที่ 5.14 ริมฝั่งแม่น้ำปิง ฝั่งเทศบาลเมือง (ก, ข) และฝั่งนครชุม (ค)

ภาพที่ 5.15 ริมฝั่งแม่น้ำปิง ฝั่งตะวันออก เป็นที่ฝึกฝนและประกอบกิจกรรมทางประเพณีของชาวเมือง

จุดศูนย์รวมกิจกรรมหลักของชุมชน ได้แก่ บริเวณถนนกำแพงเพชรหน้าศาลากลาง จังหวัด ซึ่งเป็นที่รวมของกิจกรรมตลาดสด และการส่งผู้โดยสารรถประจำทาง ส่วนจุดศูนย์รวมอื่นที่สำคัญ คือ บริเวณตลาดต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณตลาดสดบนถนนวิจิตรชอย 5 ซึ่งมีกิจกรรมตลอดวันไปจนถึงกลางคืนและตลาดสดถนนราชดำเนินตรงข้ามสิริวิจิตรอุทยาน รวมไปถึงบางพื้นที่ที่มีกิจกรรมเฉพาะเวลา เช่น ตลาดนัดหน้าศาลากลางจังหวัด ตลาดโต้รุ่งช่วงค่ำบนถนนวิจิตร เป็นต้น ที่รวมกิจกรรมรองของชุมชนทางฝั่งนครชุมได้แก่ตลาดสดนครชอยศรีรัฐและสถานีขนส่งจังหวัดกำแพงเพชรบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101

โดยทั่วไปแล้วโครงสร้างชุมชนเมืองกำแพงเพชรมีสารูปที่ชัดเจนพอสมควร กล่าวคือเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำปิง นครชุมเป็นเมืองเก่าทางตะวันตก และเมืองชากังราวเป็นเมืองเก่าทางฝั่งตะวันออกซึ่งส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ทางตอนเหนือของชุมชน ถัดมาในบริเวณใกล้เคียงเป็นย่านสถาบันราชการ ชุมชนมีการเติบโตมาทางตอนใต้ของเมืองโบราณเป็นย่านธุรกิจการค้า โดยรอบออกไปทางทิศตะวันออกและทิศใต้ เป็นย่านพักอาศัยเบาบาง และพื้นที่เกษตรกรรมตามลำดับ ทางตอนใต้ริมฝั่งแม่น้ำปิงตรงข้ามย่านการค้าหลักเป็นสิริวิจิตรอุทยาน ซึ่งเป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจหลักของชาวเมืองเหล่านี้ ถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของโครงสร้างและเป็นจุดเด่นของชุมชนเมือง

โครงข่ายของเส้นทางมีความชัดเจน โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 เป็นแกนสำคัญ ผ่านย่านหลักคือ นครชุม อรัญญิกนครชุม ข้ามแม่น้ำปิงไปสู่จุดหมายตาหลักและบริเวณจุดรวมกิจกรรมหลักของเมือง คือ ศาลากลางจังหวัดและบริเวณด้านหน้าศาลากลางจังหวัด ซึ่งทางหลวงสายนี้ตัดกับเส้นทางหลักภายในชุมชนอีก 2 สาย คือ ถนนเทศา และถนนราชดำเนิน ทำให้เกิดเป็นโครงสร้างหลักของชุมชนที่สามารถรับรู้และจดจำได้ง่าย

6.2 ประเพณีประจำปี และวัฒนธรรมของจังหวัด

กำแพงเพชรเป็นเมืองเก่า จึงมีมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องติดต่อกันมาช้านาน กิจกรรมทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จึงได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐบาล และเอกชนในการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิม ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของจังหวัด ประเพณีประจำปีของจังหวัดและวัฒนธรรมที่สำคัญ มีดังนี้

- มาฆบูชา ตรงกับวันเพ็ญกลางเดือน 3 ของทุกๆ ปี บรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศล โดยจัดให้มีงานนมัสการพระพุทธรูปที่วัดเสด็จ ตำบลในเมือง และมีงานนมัสการพระบรมธาตุ ตำบลนครชุม ในเทศกาลงานประจำปี โดยมากจัดให้มีเทศน์จาตุรงคสันนิบาต และปัจฉาวิสาขนา กับมีมหรสพตามสมควรทุกๆ ปี อย่างน้อยมีงาน 3 วัน 3 คืน ชาวบ้านเรียกว่า งานเพ็ญเดือน 3 หรือมาฆบูชา

- วันตรุษไทย คือวันสิ้นเดือน 4 ของทุกๆ ปี ชาวบ้านเรียกว่า วันตรุษ วันแรม 14 ค่ำ เวลาเย็นมีการก่อพระเจดีย์ทรายที่วัดกลาง ตำบลในเมือง และวัดอื่นๆ ตอนกลางคืนระหว่างเทศกาลตรุษนี้ ตามบ้านมีการละเล่นพื้นเมือง เช่น พวงมาลัย เข้าเจ้าเขิน เข้าอีจู้ เล่นแม่ศรี มอญซ่อนผ้า เป็นต้น แต่ในปัจจุบันการละเล่นพื้นเมืองแบบเก่าๆ ดังกล่าวไม่ค่อยจะมีเพราะคนรุ่นเก่าหมดไป การละเล่นเหล่านี้ก็เสื่อมสูญเหลือแต่รำวง

- สงกรานต์ วันที่ 13, 14 และ 15 เมษายนของทุกๆ ปี เป็นเทศกาลวันสงกรานต์ โดยวันที่ 13 มีการก่อพระเจดีย์ทรายที่วัดบางตำบลในเมืองและวัดอื่นๆ นอกเขตเทศบาล ในวันที่ 14 มีพิธีสงฆ์ น้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ และชาวบ้านก็จะสาดน้ำรดกันแทบทุกคนจะเปียกน้ำ เพราะชาวบ้านถือเป็นเรื่องดีว่าการรดน้ำเป็นการประสิทธิ์ประสาทความร่มเย็นให้แก่กัน ส่วนในวันที่ 15 ประชาชนพากันมาไหว้เจ้าพ่อหลักเมือง ร่ายรำทำเพลงกันตามถนน แล้วพากันไปยังศาลพระอิศวร เอน้ำรดรูปเทวรูป ตอนกลางคืนในทุกวันของเทศกาลมีการละเล่นพื้นเมืองและร่ำวงเช่นเดียวกับวันเทศกาลตรุษไทย

- วันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 มีการก่อพระเจดีย์ทรายที่วัดเสด็จ ตำบลในเมืองและวัดอื่นๆ นอกเขตเทศบาล แต่บางวัดก็ก่อพระเจดีย์ข้าวเปลือก ในเทศกาลนี้ตามวัดจะจัดให้มีเทศน์เรื่องพระปฐมสมโพธิ 20 กัณฑ์ ทั้งกลางวันและกลางคืนจนจบ

- วันเข้าพรรษา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ของทุกๆ ปี ประชาชนพากันไปทำบุญที่วัด ถวายผ้าสังฆหรือผ้าจำพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน ซึ่งเรียกกันว่า เทศน์ 3 วันยก

- เทศกาลเทศน์มหาชาติ ตรงกับขึ้น 14 ค่ำ เดือน 10 ของทุกๆ ปี จัดให้มีเทศน์คาถาฉัน วันขึ้น 15 ค่ำ มีเทศน์มหาชาติ เรื่องพระเวสสันดรชาดกทำนองหลวงทั้ง 13 กัณฑ์ เทศกาลนี้เรียกว่า บุญมหาชาติ

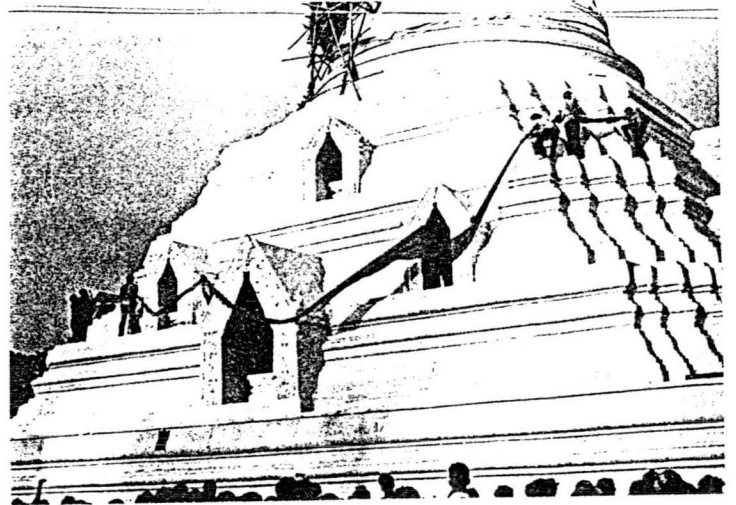
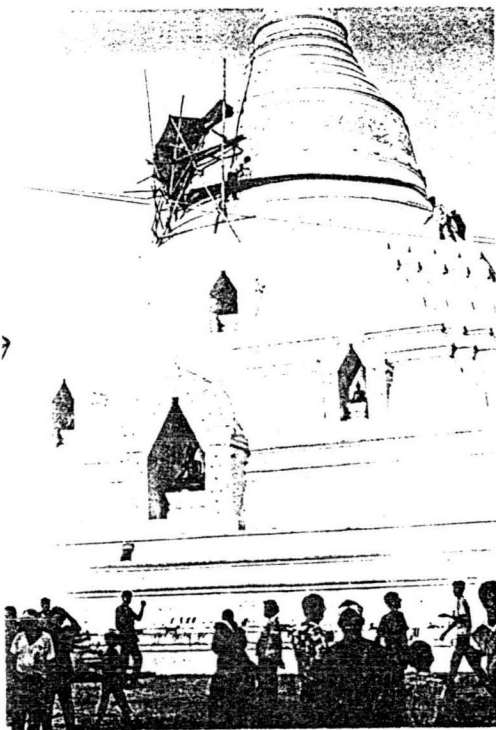
- เทศกาลวันสารท ตรงกับวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 ของทุกๆ ปี จัดให้มีเทศน์คาถาฉัน เทศน์เรื่องมหาเวสสันดรชาดก ทำนองหลวงเช่นเดียวกับเทศกาลบุญมหาชาติ เรียกว่า บุญสารท

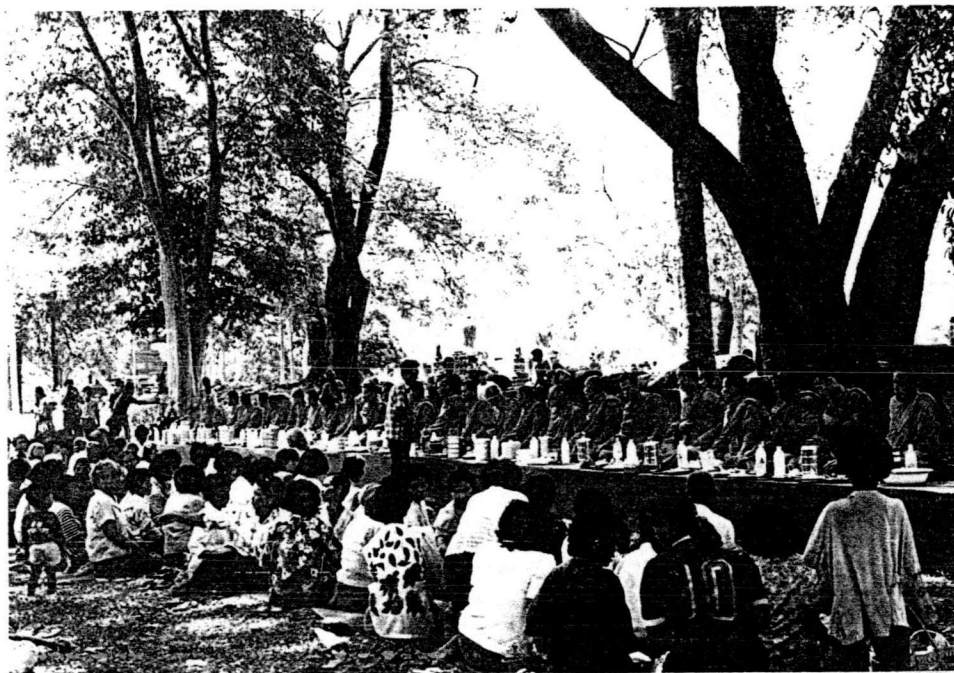
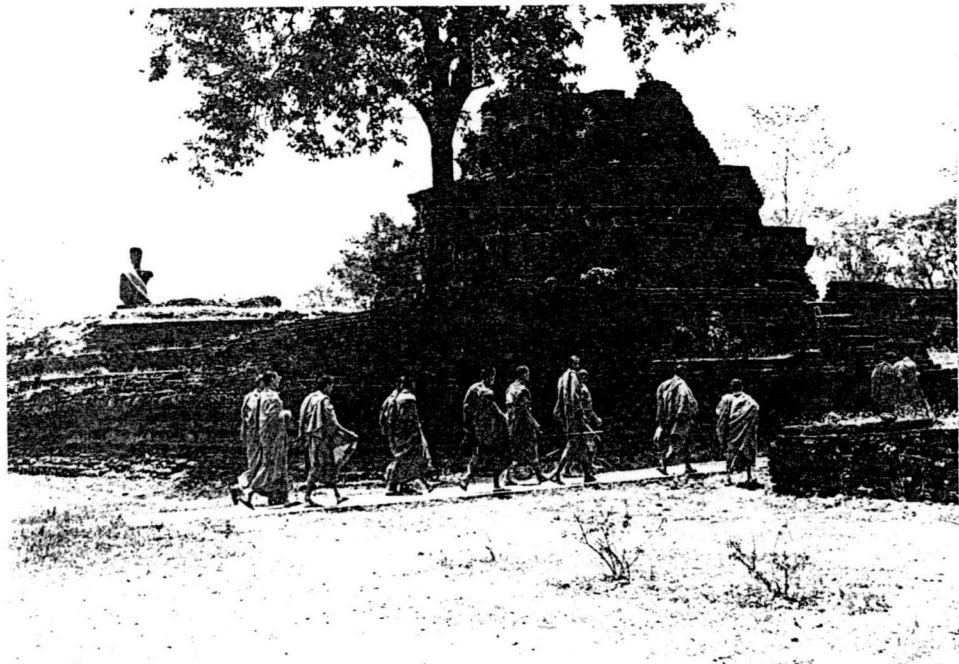
ภาพที่ 5.16 ประเพณีก่อเจดีย์ทรายในวัดสำคัญและริมฝั่งแม่น้ำปิงในเทศกาลสงกรานต์

- เทศกาลบุญบวชข้าวต้ม ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกๆ ปี จัดให้มีเทศน์ค่านาน ที่วัดเสด็จ รุ่งขึ้นทำบุญตักบาตรข้าวต้มลูกโยน ข้าวต้มมัด และมีเทศน์เรื่องมหาชาติชาดก 13 กัณฑ์ เช่นเดียวกับเทศกาลบุญมหาชาติและบุญสารท เทศกาลนี้เรียกว่า บุญบวชข้าวต้ม หรือ บุญบวชอาพาธ

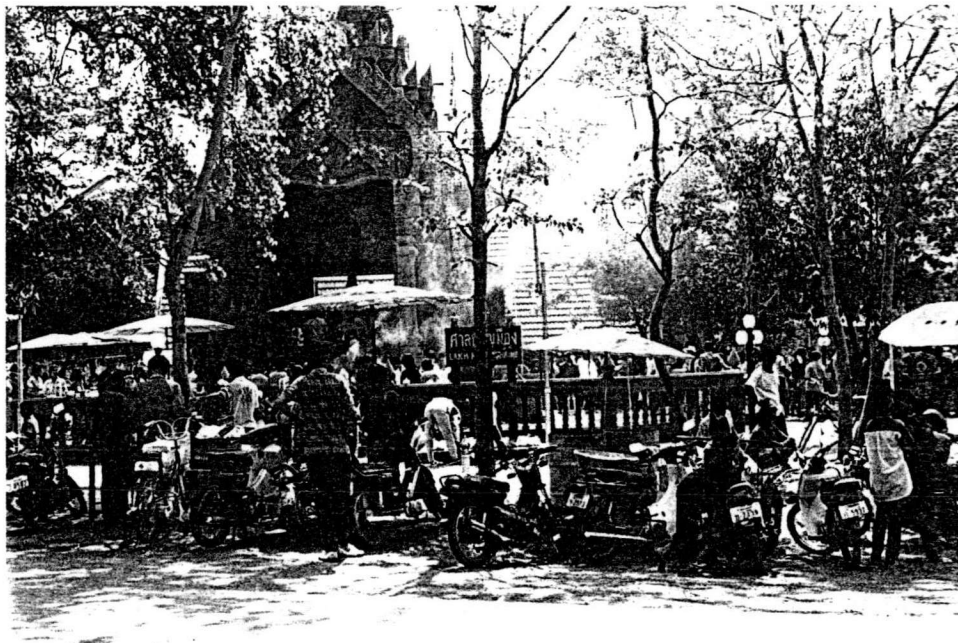
- พิธีทอดผ้าป่าแก้ว ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกๆ ปี ประชาชนได้จัดทอดผ้าป่าแก้ว โดยจัดเครื่องไทยธรรมต่างๆ ตามศรัทธาบรรจจุชะลอมหรือภาชนะอื่นๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม ทำเป็นรูปช้าง ทำเป็นศพ ทำเป็นรูปชุกงา 2 กุมาร เครื่องไทยธรรมเหล่านี้จะถูกนำเอาไปแอบไว้ข้างพุ่มไม้ จุดธูปเทียนบูชาเวลากลางคืนพอถึงเวลาอันสมควรทางวัดก็จะป่าวร้องให้บรรดาผู้ที่เป็นเจ้าของผ้าป่ามาจับสลากทราบพระภิกษุที่ได้นิมนต์ไว้แล้วนำนามพระที่ได้ไปปิดไว้ที่ผ้า ต่อจากนั้นพระภิกษุก็จะมานำเอาเครื่องไทยธรรมที่มีนามของท่านแล้วทำการชักเอาผ้าป่าไปตามวิธีการที่ทางพระพุทธศาสนาบัญญัติไว้ เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะทำการลอกกระทงที่ลำน้ำปิง ซึ่งพิธีลอกกระทงนี้ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นการกระทำความเคารพสักการะพระมหาเถรอุปคุตเจ้า ซึ่งสถิตอยู่ท่ามกลางสระคือคือทะเลหลวง เพื่อที่จะให้ท่านได้นิมนต์ศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชน และจะได้ประสิทธิ์ประสาทพรชัยให้อยู่เย็นเป็นสุขทั่วหน้ากัน

ภาพที่ 5.17 ประเพณีการท่อมพระธาตุเมืองนครชุมในเทศกาลสงกรานต์

ภาพที่ 5.18 พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ในเขตกำแพงเมืองใช้ประกอบกิจกรรมทางประเพณี

ภาพที่ 5.19 ที่โล่งบริเวณศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และถนนกำแพงเพชร ย่านพาณิชย์กรรม
ต้นโพธิ์ใช้ประกอบกิจกรรมทางประเพณี

- งานนบพระ-เล่นเพลง เป็นประเพณีที่แสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัด กำแพงเพชรในอดีต โดยประชาชนชาวกำแพงเพชรจะพร้อมใจกันไปไหว้พระเล่นเพลงนั้นเมือง ซึ่งจะกระทำในวันเพ็ญมาฆบูชา โดยจัดขบวนแห่จากหน้าศาลากลางจังหวัดไปไหว้พระที่วัดบรมธาตุ เจดีย์าราม พระเจดีย์นภัสในบรรจุนพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อเสร็จจึงมีการไหว้พระแล้วก็จะมีการ สโมสรด้วยการละเล่นนั้นเมืองและมหรสพต่างๆ ซึ่งทางจังหวัดได้จัดให้งานประเพณีประจำปี
- งานสารทไทยกลัวยี่ไฉ่เมืองกำแพงเพชร เป็นงานประเพณีอีกอย่างหนึ่ง ซึ่ง จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลิตผลทางการเกษตรที่ทำชื่อเสียงให้แก่จังหวัด ซึ่งก็คือ กลัวยี่ไฉ่ กลัวยี่ไฉ่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัด โดยในปี พ.ศ. 2532 กลัวยี่ไฉ่สามารถทำ ราชได้ให้แก่จังหวัดประมาณ 243 ล้านบาท ทางจังหวัดกำแพงเพชรจึงเห็นความสำคัญจัดงาน สารทไทยกลัวยี่ไฉ่เป็นงานประเพณีประจำปีในช่วงวันสารทเดือน 10 ประมาณปลายเดือนกันยายน หรือต้นเดือนตุลาคม ในงานนี้จะมีการประกวดกลัวยี่ไฉ่และการกวนกระษาสารท การทอดผ้าป่า แถวการจำหน่ายสินค้าราคาถูก การแสดงมหรสพต่างๆ ซึ่งเป็นงานประจำจังหวัดที่ยิ่งใหญ่งานหนึ่ง

6.3 สรุปสภาพและบทบาทของชุมชนเมืองกำแพงเพชร

สภาพชุมชนเมืองกำแพงเพชร เป็นเมืองที่ประกอบด้วย 2 ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำปิง มีศูนย์กลางหลักอยู่ทางฝั่งตะวันออก ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางในระดับจังหวัดทั้งทางด้านศูนย์กลางการบริหารราชการ การค้าพาณิชย์กรรม และการบริการชุมชน ส่วนฝั่งตะวันตกเป็นชุมชนในระดับรอง อยู่ในเขตสุขาภิบาลนครชุม ซึ่งสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มพื้นที่ลุ่มพื้นที่มีลักษณะลาดลงทางตอนใต้ซึ่งพื้นที่เกษตรกรรม และมีคลองส่วนมากเป็นขอบของพื้นที่อยู่ทางตอนเหนือ

ชุมชนทั้งสองถูกเชื่อมโยงกันด้วยสะพานกำแพงเพชรด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 และสะพานถนนเลียงเมือง มีถนนเชื่อมต่อชุมชนระหว่างจังหวัดคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ไปทางเหนือสู่สุโขทัย และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 ไปทางตะวันออกสู่พิจิตร ทางตอนใต้เป็นทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1084 ไปอำเภอชาวมวลบุรี ส่วนฝั่งตะวันตกมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 เป็นถนนประธานเชื่อมโยงชุมชนในระดับภาค

การใช้ที่ดินของชุมชนฝั่งตะวันออก ทางตอนเหนือของชุมชนเป็นบริเวณป่าสงวนแม่ระกา เขตอรัญญิกโบราณและเมืองเก่าซากังราวตามลำดับ พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ แต่ปัจจุบันยังมีการเติบโตของเมืองค่อยๆ แทรกซึมมาตามพื้นที่ระหว่างเขตซึ่งเป็นผลต่อทัศนภาพความ ต่อเนื่องของกลุ่มโบราณสถาน เช่น ในพื้นที่กำแพงเมืองมีการใช้พื้นที่เป็นศูนย์กลางของหน่วยราชการระดับจังหวัด บ้านพักข้าราชการ สถานศึกษา และชุมชนพักอาศัย พื้นที่รอยต่อระหว่างเมืองโบราณและเขตอรัญญิกมีโครงการบ้านจัดสรรขึ้นใหม่และโบราณสถานฝั่งตะวันออกนอกกำแพงเมืองกระจายตัวกันอยู่บนพื้นที่เกษตรกรรมและบ้านพักอาศัย

สำหรับพื้นที่ต่อเนื่องลงมาทางใต้ของชุมชนซึ่งมีพัฒนาการมาจากสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเริ่มจากแนวถนนเทศาและถนนราชดำเนิน ลักษณะและขนาดของอาคารมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ต่างจากส่วนพื้นที่เมืองใหม่โดยเฉพาะย่านพาณิชย์กรรมซึ่งอยู่ทางใต้ลงมาวางตัวอยู่ตามแนวถนนเจริญสุขไปทางทิศตะวันออก ลักษณะการใช้ที่ดินโดยทั่ว ๆ ไปจะกระจายตัวค่อนข้าง กระจายความหนาแน่นลงจากศูนย์กลางพาณิชย์กรรมและแนวถนนสำคัญๆ ไปสู่พื้นที่ด้านในที่ยังขาดการพัฒนาถนนซอยให้มีความเชื่อมโยงกับระบบทางสัญจรเดิม ซึ่งทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางด้านไฟฟ้า ประปา ระบบระบายน้ำ ฯลฯ จัดโครงสร้างไปสู่พื้นที่ด้านในได้ยากด้วย แม้ว่าพื้นที่ในเขตเทศบาลและพื้นที่รอบนอกใกล้เคียงจะได้รับบริการโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ น้อยแล้ว แต่ปัญหาการบริการที่เกิดขึ้นมักเนื่องมาจากราชการขาดทุนทรัพย์ในการออกค่าใช้จ่ายในการติดตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบท่อประปา

พื้นที่ในส่วนเพื่อการพาณิชย์กรรมยังคงมีการขยายตัวสูงขึ้นในแนวเดิมคือเติบโตในบริเวณถนนเจริญสุข และถนนราชดำเนิน ในขณะที่พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ให้บริการภายในชุมชนที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมจะกระจายอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมและนิกอาศัยหนาแน่นปานกลาง

ลักษณะอาคารและการปลูกสร้างส่วนใหญ่ในเขตชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชรเป็นอาคารไม้และอาคารคอนกรีต อาคารเกือบครึ่งหนึ่งที่มีอยู่มีอายุอาคารไม่เกิน 5 ปี

ในเขตชุมชนนครชุมการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นย่านนิกอาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมลักษณะชุมชนจับกลุ่มหนาแน่นตามแนวถนนนครชุม ศูนย์กลางของชุมชนนครชุมอยู่ทางตอนเหนือของชุมชนติดกับคลองสวนหมากซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดสด ย่านการค้าและการบริการของชุมชนลักษณะการเปลี่ยนแปลงชุมชนเป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้า ๆ

สำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาลเมืองฯ และชุมชนนครชุม อันได้แก่ ตำบลหนองปลิง ตำบลเทพนคร ตำบลทรงธรรม ตำบลนครชุม และตำบลนาบ่อคำ มีลักษณะเป็นพื้นที่นิกอาศัยหนาแน่นน้อย และพื้นที่เกษตรกรรม สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นไม้ชั้นเดียวและอาคารอยู่ระหว่างไม่เกิน 5 ปี

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่าประชากรในเขตชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย และนับถือศาสนาพุทธมีชนบทธรรม เนียมประเพณีและวัฒนธรรมตามลักษณะดั้งเดิมมีเอกลักษณ์แตกต่างกันเป็นกลุ่มอย่างชัดเจน เช่น กลุ่มคนเหนือ กลุ่มคนอีสาน กลุ่มคนท้องถิ่น เป็นต้น ทางฝั่งเทศบาลเมืองประชากรจะกระจายตัว ความหนาแน่นในบริเวณศูนย์กลางของชุมชนย่านพาณิชย์กรรม (ตามแนวถนนเทศา ถนนราชดำเนิน และถนนเจริญสุข) และบริเวณย่านนิกอาศัยโดยรอบย่านพาณิชย์กรรมตามลำดับ เช่นเดียวกับฝั่งนครชุมที่มีประชากรหนาแน่นบริเวณตลาดสดและตลาดแนวถนนนครชุม การขยายตัวประชากรในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมามีเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยร้อยละ 1.5 คนต่อปีในขณะที่สภาภิบาลนครชุมมีประชากรเพิ่มร้อยละ 0.1 ต่อปี และสำหรับการขยายตัวของพื้นที่นอกเขตมีทิศทางการขยายตัวไปในทางตำบลนาบ่อคำ ตำบลอ่าง-

ทอง (สาขาวิทยาลัยแม่ลาซ) ตำบลหนองปลิง และตำบลไตรตรึงษ์ (สาขาวิทยาลัยแม่ลาซ) ตามลำดับ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงประชากรเป็นที่น่าสังเกตคือ มีอัตราการย้ายถิ่นอพยพออกจากเขตเทศบาลเมืองฯ สูงกว่าการอพยพเข้า สาเหตุของการอพยพได้แก่ กลับภูมิลำเนาหลังจากเข้ามาใช้บริการของโรงพยาบาลในเขตเมือง การอพยพเพื่อไปศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ เนื่องจากชุมชนเมืองกำแพงเพชรเป็นชุมชนที่มีอาชีพทางการเกษตรไม่มีแหล่งงานในด้านอุตสาหกรรม ดังนั้นลักษณะการขยายตัวของประชากรจึงเป็นไปอย่างช้าในอัตราการขยายตัวที่ค่อนข้างต่ำ

สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน การพาณิชย์ในเขตชุมชนเมืองกำแพงเพชรส่วนใหญ่เป็นการค้าปลีกและการค้าบริการ เช่น ของใช้เบ็ดเตล็ด ร้านอาหารเครื่องดื่มและสถานบริการประเภทร้านซ่อมจักรยานยนต์-อุปกรณ์ไฟฟ้า ร้านเสริมสวย ส่วนอุตสาหกรรมในชุมชนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการเกษตรเพื่อรองรับผลผลิตการเกษตรของจังหวัดกิจการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เริ่มมีการขยายตัวในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ย่านการค้าและพาณิชย์กรรมของชุมชนกำแพงเพชรฝั่งตะวันออกแบ่งออกเป็น 2 บริเวณ คือ บริเวณย่านต้นโพธิ์และย่านแนวถนนเจริญสุข ซึ่งเชื่อมโอบพื้นที่ทั้งสองเข้าด้วยกันด้วยถนนเทศบาลและถนนราชดำเนินที่เป็นแหล่งของร้านค้าที่มีพัฒนาการมาจากการใช้เป็นที่อยู่อาศัย นอกจากนี้โบราณสถานในเขตชุมชนเมืองยังนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว ทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการของรัฐ ตลอดจนการบริการต่าง ๆ ของเอกชน เช่น โรงแรม ร้านค้า ร้านอาหาร ฯลฯ ให้ได้มาตรฐานมากขึ้น

สำหรับฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนทั้งสองอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี กล่าวคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 3,920 บาท โดยผู้มีรายได้สูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 7,500 บาทต่อเดือน ในขณะที่สถานะการคลังท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกำแพงเพชรและสาขาวิทยาลัยแม่ลาซมีรายรับสูงกว่ารายจ่ายทุกปี ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสามารถเก็บภาษีอากรได้เพิ่มขึ้นนั้นแสดงถึงประชาชนที่มีรายได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน

แนวโน้มการขยายตัวของเมืองในอนาคต

ชุมชนเมืองกำแพงเพชรทั้งสองฝั่งแม่น้ำปิงมีการเติบโตต่อเนื่องอย่างช้า ๆ ลักษณะการขยายตัวของการใช้ที่ดินแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ การเพิ่มความหนาแน่นในพื้นที่เมืองประกอบกับการใช้งานของบางพื้นที่ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่น ที่นิกอาศัยหนาแน่นปานกลางเดิมก็มีแนวโน้มเป็นร้านค้าอาคารพาณิชย์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามเส้นทางสายสำคัญของเมืองคือ สองฟากของถนนเทศบาล ถนนราชดำเนิน ถนนเจริญสุข เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ที่เป็นย่านนิกอาศัยหนาแน่นน้อยก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงขยายตัวเพิ่มจำนวนในพื้นที่มากขึ้นจนเป็นย่านนิกอาศัยหนาแน่นปานกลางต่อเนื่องกับย่านพาณิชย์ออกมา ส่วนลักษณะการขยายตัวอีกประเภทหนึ่งคือการขยายพื้นที่การใช้ที่ดินที่มีการก่อสร้างอาคารออกไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบ ลักษณะและทิศทางการขยายตัวมีดังนี้คือ

ภาพที่ 5.20 การขยายตัวของบ้านพักอาศัยในชุมชนนครชุมและสถานที่ปลูก
 กล้วยน้ำว้าแกงเมืองนครชุม.

ชุมชนฝั่งเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีแนวโน้มการขยายตัวไปทางตอนใต้ และตะวันออกเฉียงใต้ของชุมชนซึ่งลักษณะการขยายตัวส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นการใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย โดยจะอยู่ในทิศทางอื่นเป็นทิศทางอื่นเป็นตำแหน่งที่ตั้งของโครงการบ้านจัดสรรของพื้นที่รอบนอกที่ต่อเนื่องกับเขตเทศบาลเมืองฯ ส่วนการขยายตัวทางเหนือส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินในส่วนของสถาบันราชการ ซึ่งส่วนหนึ่งต้องขออนุญาตใช้พื้นที่บางส่วนของป่าแม่ระกาตามแนวถนนกำแพงเพชร-สุโขทัย อีกแนวหนึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามแนวถนนไปตำบลหนองปลิง ส่วนชุมชนนครชุมมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นย่านพักอาศัยเพิ่มขึ้นทั้งในบริเวณชอยช้อยต่าง ๆ ที่อยู่ลึกเข้าไปจากถนนนครชุมทั้งทางตอนเหนือไปจนถึงคลองสวนหมาก และทางใต้เรื่อยลงมาจนถึงบริเวณวิทยาลัยครูกำแพงเพชรแต่ลักษณะการขยายตัวของชุมชนนครชุมมีลักษณะ เป็นไปอย่างช้า ๆ

บทบาทและความสำคัญของชุมชนเมืองกำแพงเพชร

1) บทบาทและความสำคัญด้านประวัติศาสตร์

กำแพงเพชรเป็นเมืองที่มีพัฒนาการเติบโตเรื่อยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนกระทั่งปัจจุบัน พัฒนาการของเมืองดังกล่าวทำให้กำแพงเพชรมีพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมเป็นลำดับ จนกระทั่งสามารถพัฒนาให้มีเอกลักษณ์ทางรูปแบบทั้งทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม นอกจากนี้ลักษณะสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยยังสามารถบ่งบอกย่านที่มีพัฒนาการในระหว่างยุคได้ กล่าวคือ

- สถาปัตยกรรมโบราณสถานในย่านประวัติศาสตร์ โบราณสถานของชุมชนทั้งสองฝั่งมีลักษณะการวางผังและสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมร่วมสมัยกับสุโขทัยและได้รับอิทธิพลจากสมัยอยุธยาที่มีรูปแบบการวางผังของทางสุโขทัยตะวันตกผสมผสานอยู่ด้วย

- สถาปัตยกรรมท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงหลักฐานของพัฒนาการของเมืองในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ กลุ่มร้านค้าที่อยู่อาศัยสร้างด้วยไม้เป็นกลุ่มต่อเนื่องกันสองข้างถนนเทศาและถนนราชดำเนิน และบริเวณชุมชนนครชุมตามแนวถนนนครชุม มีบ้านไม้สักทรงไทยโบราณและเรือนร้านค้าลักษณะทางภาคเหนือ

นอกจากโบราณสถาน และเรือนค้าที่ปรากฏเป็นสถาปัตยกรรมแล้ว พื้นที่หรือส่วนประกอบเมืองบางแห่งก็ยังมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญควรแก่การอนุรักษ์ได้แก่ถนนพระร่วงและทอปูพระฮาร่วง (คลองทอทองแดง) ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและความสัมพันธ์ระหว่างกำแพงเพชรกับสุโขทัย โดยตรงหลักฐานทางประวัติศาสตร์เหล่านี้บางส่วนก็เป็นโบราณสถานที่ปราศจากกิจกรรมของชาวเมืองในปัจจุบันนอกจากในช่วงวันสำคัญทางวัฒนธรรมหรือประเพณี และบางส่วนก็ยังคงมีการเติบโตตามพัฒนาการของเมืองทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นจึงสมควรให้มีการกำหนดแนวทางควบคุมการเจริญเติบโตของเมืองเพื่อป้องกันรักษาส่วนที่มีคุณค่าเหล่านี้ไว้ รวมทั้งส่งเสริมบูรณะให้เห็นสภาพเดิมตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้มากที่สุดประกอบกับจัดให้มีการกรรมและพื้นที่ที่ชาวเมืองสามารถไปร่วมกิจกรรมได้อย่างสอดคล้องไม่ทำลาย

2) ความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมประเพณี

กิจกรรมทางวัฒนธรรม และประเพณีของเมืองกำแพงเพชรหลายอย่างนับว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง เช่น งานนบพระเล่นเพลง งานสารทไทยกล้วยไข่ งานก่อเจดีย์ทราย น้ำไหล เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ควรได้รับการส่งเสริมและได้รับการจัดให้มีพื้นที่รองรับกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้เหมาะสม เช่น การจัดพื้นที่โล่งบริเวณหน้าศาลากลางและริมฝั่งแม่น้ำปิง การจัดสภาพแวดล้อมในกลุ่มของโบราณสถานและสำนักสงฆ์ การจัดให้มีอาคารทางวัฒนธรรมเพื่อให้บริการแก่ประชาชนเป็นต้น นอกจากนี้แล้วการรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนและเพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวจะต้องจัดให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้เห็นความน่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจ

3) บทบาททางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

ย่านธุรกิจการค้า และบริการที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชรทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองฯ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร การอุปโภคบริโภคของเกษตรกรรอบนอก การพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่ต้องอาศัยวัตถุดิบในพื้นที่ คือ การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรกรรม แปรรูปสินค้าเกษตรสำเร็จรูป ตลอดจนการขยายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้มีการขยายตัว การผลิตสินค้าท้องถิ่นโดยวางแผนปรับปรุงทางด้านคมนาคมขนส่ง การปรับปรุงการให้บริการในด้านอื่น ๆ เช่น ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยวและการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มโบราณสถานซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตชุมชนเมือง การอนุรักษ์กลุ่มโบราณสถานควบคู่ไปกับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองจะช่วยยกระดับทางเศรษฐกิจให้ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน แต่ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับการวางแผนให้สอดคล้องเหมาะสม โดยกำหนดแนวทางและหลักปฏิบัติให้ชัดเจน

4) บทบาทตามแผนพัฒนา

4.1) บทบาทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีศูนย์กลางความเจริญหลักอยู่ที่ชุมชนเมืองพิษณุโลกและนครสวรรค์ ด้านการเงิน การค้า บริการ การท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่งทางบกและทางน้ำเชื่อมโยงจุดค้าชายชายแดน โดยจัดให้ชุมชนเมืองกำแพงเพชรอยู่ในกลุ่มลำดับการพัฒนาเมืองในกลุ่มที่ 4 เป็นศูนย์กลางที่มีระดับการพัฒนาระดับต่ำ โดยมีบทบาทเป็นฐานการผลิตและการบริการของภาคที่เชื่อมโยงกับชุมชนโดยรอบเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ชนบท

ตามแผนพัฒนาฉบับนี้ได้วางแผนการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสังคมในเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และจัดแผนการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโดยรักษาสภาพธรรมชาติของริมแม่น้ำปิงและบริเวณโบราณสถานต่าง ๆ ด้วย

7. สภาพปัญหาชุมชนเมืองกำแพงเพชร

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนเมืองกำแพงเพชร สามารถสรุปปัญหาของชุมชนที่ควรหาทางปรับปรุง ดังนี้

7.1 ปัญหาการใช้ที่ดิน

7.1.1 การใช้ที่ดินไม่เป็นระเบียบ การขยายตัวเป็นไปโดยขาดทิศทาง

การพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร และสุขาภิบาลนครชุม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ปราศจากการมุ่งผลที่จะกระจายการพัฒนาโดยทั่วพื้นที่ ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างที่เกาะเรียงไปตามแนวถนน หรือในลักษณะของการพัฒนาตามแนวสาย (Ribbon Development) จะเป็นสิ่งปิดกั้นพื้นที่ภายในจากการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ ผลของการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดสภาพชุมชนที่มีความหนาแน่นต่ำ ลักษณะการกระจายตัวเป็นผลต่อความสิ้นเปลืองในการจัดสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสภาพความขาดแคลน รัฐบาลบริการในพื้นที่ขยายตัวของชุมชน

7.1.2 ความสับสนในการใช้ที่ดินของกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไปทำลายความสำคัญของโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่

ก. การจัดสรรที่ดินและก่อสร้างบ้านพักอาศัยแบบทาวเฮาส์ ที่ตั้งโครงการอยู่ติดกับเขตอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรช่วงติดกับริมถนนทางหลวงหมายเลข 101 ด้านเหนือของคูเมืองช้างกักรา

ข. ภายในคูเมืองช้างกักราตอนปลายเหนือสุดเป็นบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ปัจจุบันมีชาวบ้านจำนวน 14 ครัวเรือนครอบครองที่ดินทำประโยชน์ การให้ชาวบ้านครอบครองที่ดินดังกล่าว ทำให้ยากต่อการอนุรักษ์โบราณสถานให้ทรงความสำคัญสืบต่อไป

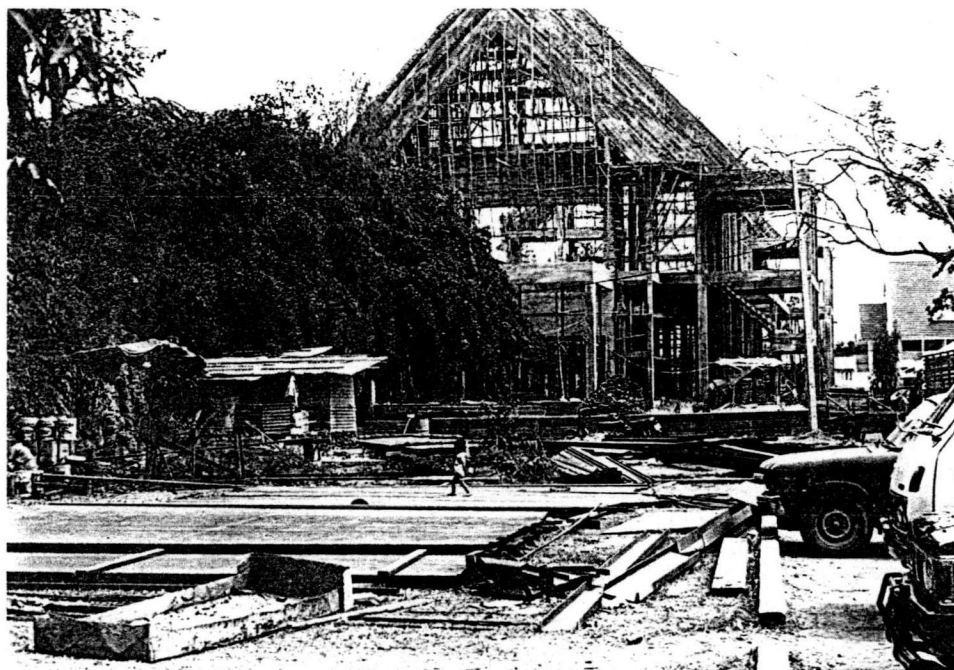
ค. บริเวณภายในกำแพงเมืองโบราณ ที่ได้มีการประกาศเป็นเขตโบราณสถาน แต่ส่วนหนึ่งมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นย่านที่พักอาศัย ซึ่งเป็นแหล่งเสื่อมโทรมทำให้ลดคุณค่าความงามทางประวัติศาสตร์ลง

ง. ในบริเวณกำแพงเมืองนครชุม ที่อยู่ทางตอนเหนือของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 มีการก่อสร้างถนนซึ่งส่วนหนึ่งได้ตัดคร่อมและอีกส่วนหนึ่งได้ตัดชิดกับกำแพงเมืองโบราณมากเกินไป รวมทั้งกำแพงเมืองช่วงที่อยู่ชิดกับคลองสวนหมาก มีการปลูกสร้างอาคารคร่อมและใกล้กับกำแพงเมือง ทำให้มุมมองของกำแพงเมืองไม่ชัดเจน

จ. ในบริเวณใกล้กับเขตรัญญิกนครชุม เป็นที่ตั้งโครงการการเคหะชุมชน ซึ่งโครงการนี้มีผลกระทบต่อความเด่นของโบราณสถาน

7.1.3 การใช้ที่ดินบางแห่งแออัด ในขณะที่บางบริเวณถูกปล่อยให้เป็นพื้นที่เปล่าประโยชน์

7.1.4 นโยบายของรัฐต่อที่สาธารณะไม่แน่นอนก่อให้เกิดที่รกร้าง และการบุกรุกที่สาธารณะ

ภาพที่ 5.21 การใช้ที่ดินที่ขัดแย้งกับบริเวณโบราณสถาน

7.2 ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม

7.2.1 ภูมิทัศน์ชุมชน ขาดการวางแผนและจัดระเบียบทัศนียภาพชุมชนที่สอดคล้องกับความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถแยกเป็นปัญหาในสำรูปและโครงสร้างของเมืองโดยรวมได้ดังนี้

ก. ขาดความสัมพันธ์ของย่านที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

ความสัมพันธ์ของย่านประวัติศาสตร์ ระหว่างเมืองเก่านครชุมกับอริยัญญนครชุมถูกรบกวนด้วยการตัดผ่านของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 แบ่งแยกพื้นที่ออกจากกันโดยเด็ดขาด และระหว่างพื้นที่บริเวณอนุรักษ์ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ช้างรางเอง ก็ถูกทางหลวงสายนี้ตัดผ่านแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองส่วน คือ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์และส่วนพื้นที่ซึ่งไม่ได้รับการพัฒนา ทำให้การดูแลรักษาอุทยานประวัติศาสตร์เป็นไปด้วยความยากลำบาก ถนนในส่วนนี้จึงเป็นขอบที่ทำลายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของย่านที่สำคัญลง สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเก่าช้างราง และอริยัญญช้างราง ถูกแทรกด้วยย่านพักอาศัยประเภทบ้านจัดสรรริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ด้านทิศเหนือของอุทยานประวัติศาสตร์ จึงทำให้คุณภาพทางการมองและความต่อเนื่องทางสายตาเสียไป

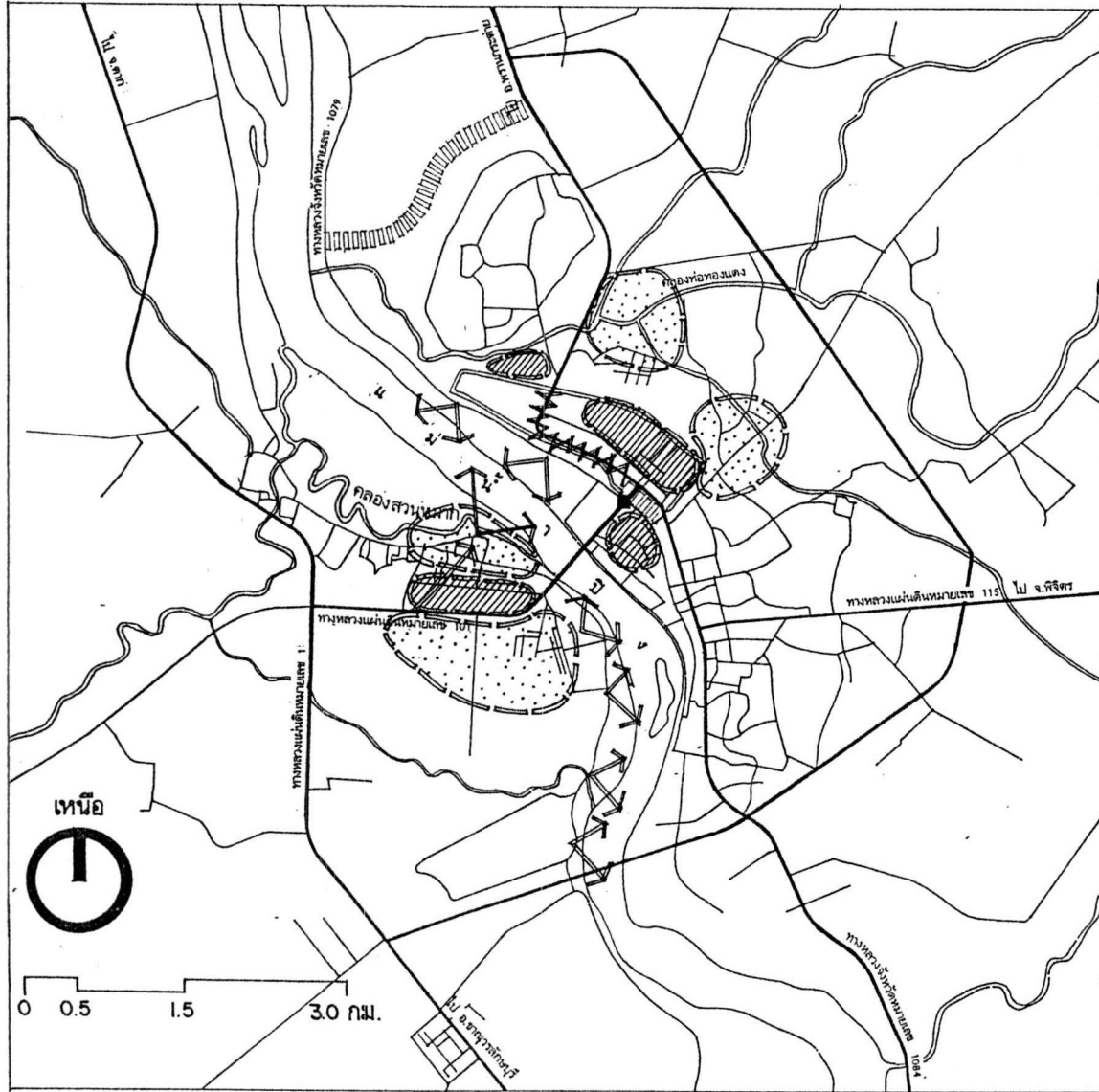
ข. ความชัดเจนของย่านหรือขอบของย่าน

ความชัดเจนของขอบบริเวณย่านอุทยานประวัติศาสตร์ เมืองช้างราง แม้จะมีแนวกำแพงและคูเมืองอยู่ทุกด้าน แต่ก็ยังสภาพที่ค้ำอยู่เพียงบางส่วนเฉพาะด้านที่ขนานกับแม่น้ำปิงเพียงด้านเดียวเท่านั้น ที่มีการจัดให้เป็นทั้งด้านหน้าและด้านหลังกำแพง ส่วนด้านอื่น ๆ ตัวกำแพงและคูเมืองอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมหรือมีสิ่งก่อสร้างมาบดบัง ทำให้ลักษณะขอบของเมืองบริเวณนี้ขาดทาสไม่ครบวง

บริเวณเมืองเก่านครชุมสภาพทางกายภาพของย่านในปัจจุบัน ซึ่งเป็นย่านที่อยู่อาศัย และพาณิชย์กรรมทำให้บริเวณเมืองเก่านครชุมขาดความชัดเจน และขาดการสะท้อนถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ขอบของเมืองในปัจจุบันเหลือแค่โครงสร้างของแนวกำแพงเมืองและคูเมืองอยู่แต่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ และมีหลายส่วนที่เหลือเป็นเพียงเนินดินที่ถูกกรุกด้วยอาคารสิ่งก่อสร้าง และบางส่วนก็ไม่เหลือร่องรอยให้เห็นแล้ว

ค. ที่หมายตาหลักในชุมชน

โครงสร้างของชุมชนเมืองกำแพงเพชร โดสรวมถึงชาติที่หมายตาที่จะช่วยเตือนให้ผู้คนในบริเวณรับรู้ถึงตำแหน่งของตนเองสัมพันธ์กับเมืองได้ ที่หมายตาเหล่านี้จะช่วยเสริมโครงสร้างของเมืองที่สำคัญ ๆ เช่น บริเวณจุดตัดของเส้นทางที่เป็นแกนหลัก หรือจุดที่กำหนดบริเวณย่านที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความงาม และเสริมสร้างลักษณะเฉพาะให้กับเมืองและย่านได้ นอกจากนี้ปัญหาชาติที่หมายตาหลักในชุมชนในตำแหน่งที่เหมาะสมแล้ว ที่หมายตาหลักที่สำคัญที่มีอยู่บางจุดก็ถูกบดบังจากการพัฒนาและการเติบโตของเมืองที่ขาดการส่งเสริม เช่น พระบรมธาตุนครชุม ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดบริเวณที่สำคัญของย่านถูกบดบังจากอาคารบริเวณสถานีขนส่งจังหวัดริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101

สัญลักษณ์

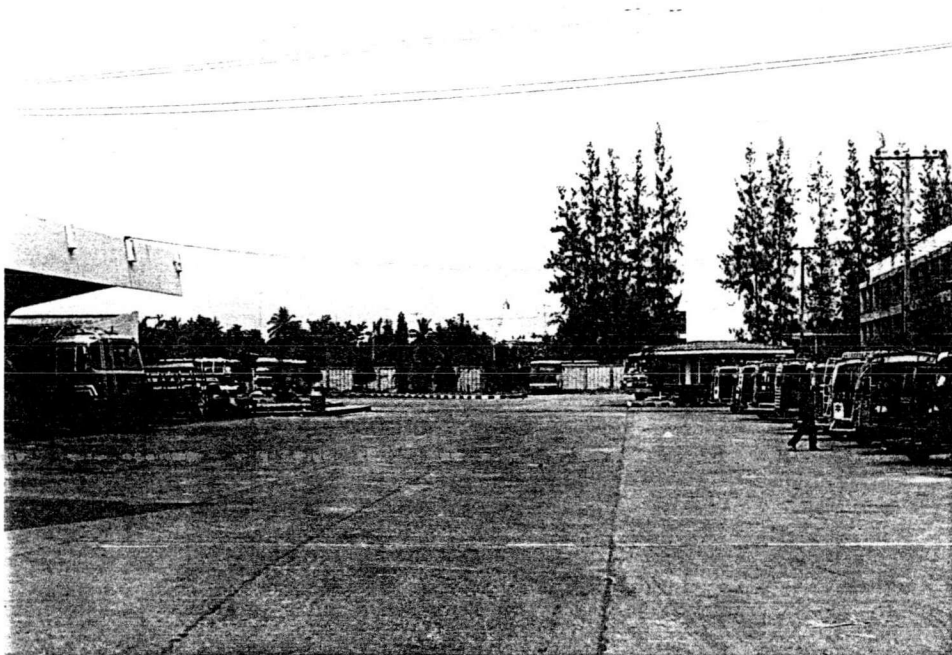
- ▣▣▣▣▣▣▣▣   ขอบไม้ซีดเจน
- W   ขอบที่ไม่ต้องการ
- (dotted)   ย่านไม้ซีดเจน
- (hatched)   ย่านที่ทำลายความต่อเนื่อง
- ↔   มุมมองที่ถูกปิดบัง
- จุดสังเกตไม้ซีดเจน
- จุดรวมไม้ดี

แสดง ปัญหาสารูป (จินตภาพ) ของเมืองเก่าแก่งเพชร

ที่มา :

แผนที่ 5.17

ภาพที่ 5.22 วัดโบราณในเขตทุ่งเสรีบุรี และพระบรมธาตุเมืองนครชุม
นับเป็นที่หมายตาสำคัญเมื่อมองจากถนนกำแพงเพชร

7.2.2 ปัญหาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม

ก. แหล่งน้ำใต้ดิน การสูบน้ำขึ้นมาใช้โดยปราศจากการควบคุมดูแลให้เหมาะสมอาจทำให้ระดับน้ำลดลงจนไม่สามารถสูบน้ำขึ้นมาใช้ได้ เพราะอัตราการใช้ประโยชน์มีมากกว่าอัตราการไหลซึมของน้ำที่ลงไปแทนที่ และอาจก่อให้เกิดการยุบแน่นของชั้นดิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโบราณสถานในบริเวณเมืองเก่ากำแพงเพชร

ข. การขุดลอกลำน้ำปิงนำทรายขึ้นมาถม พื้นที่ริมฝั่ง เพื่อการนันทนาการ ซึ่งมีแนวโน้มเป็นพื้นที่งอก เท่ากับเป็นการรบกวนระบบนิเวศธรรมชาติของลำน้ำ อาจส่งผลให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณตอนใต้ลงมาได้

ค. การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ตอนบนของลุ่มแม่น้ำปิง เนื่องจากเกิดการทับถมของตะกอนในลำน้ำและลำคลอง ทำให้ดินแข็งและเกิดปัญหาน้ำท่วมฉับพลัน โดยเฉพาะบริเวณชุมชนนครชุม และเขตอรัญญิก ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มลาดเอียง

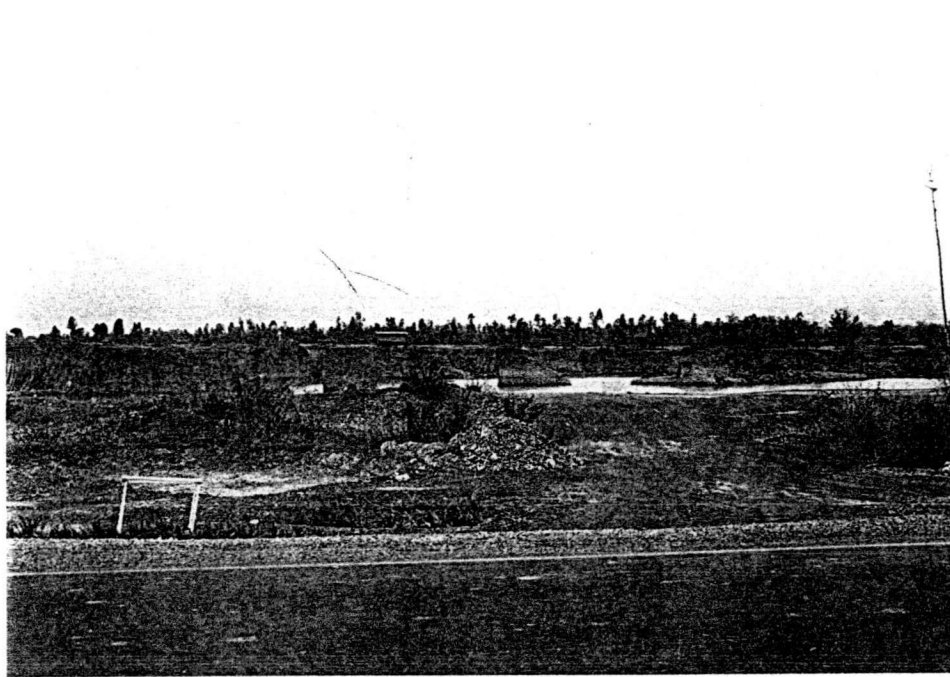
ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งแม่น้ำปิง บริเวณด้านเหนือของเมืองนครชุม และบริเวณชายฝั่งน้ำของบริเวณรอบศูนย์กลางธุรกิจการค้า ในระยะยาวหากไม่มีการจัดการวางแผนแก้ไขการกัดเซาะจะรुकล้ำเข้าไปในชายฝั่งมากขึ้น ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ง. ปัญหาขยะมูลฝอยและน้ำเสีย โครงการกำจัดขยะมูลฝอยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 เป็นเส้นทางลำเลียงขยะมูลฝอยจากชุมชนเมืองและศูนย์กลางธุรกิจการค้า ซึ่งจะต้องผ่านเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องกลิ่น ขยะมูลฝอยร่วงหล่นตามทาง ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเมืองเก่าเป็นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นต้องพิจารณาหาเส้นทางใหม่ เช่น ใช้ถนนอ้อมเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาน้ำเสียที่เกิดจากการทิ้งขยะมูลฝอยจากชุมชนข้างเคียงลงในน้ำบริเวณคลองธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคลองสวนหมาก บริเวณชุมชนเมืองฝั่งตะวันตกใกล้วัดสว่างอารมณ์เป็นผลให้ลำน้ำตื้นเขิน ส่งกลิ่นเหม็น

จ. การพัฒนาระบบชลประทาน ในฤดูแล้งเขื่อนภูมิพลปล่อยน้ำจากเขื่อนลงมาน้อยทำให้น้ำในแม่น้ำปิงมีระดับต่ำ ไม่สามารถชักน้ำเข้าไปในคลองเพื่อช่วยเหลือการเพาะปลูกได้ การใช้นาจึงมีปัญหาการจัดสรรน้ำ แม่น้ำปิงในฤดูแล้งจึงต้องทำการขุดลอกตะกอนเพื่อผันน้ำเข้าสู่คลองธรรมชาติ

ฉ. กิจกรรมการขุดดินลูกรังเป็นบริเวณกว้างขวางทางทิศตะวันออกของเขตอรัญญิก เมืองชากังราว ในบริเวณที่ดินลูกรังถูกขุดไปแล้วจะมีน้ำท่วมขัง ทำให้เสียโอกาสในการพัฒนาใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่น

7.2.3 ปัญหาการไม่สามารถบริการได้ทั่วถึงชุมชนในด้าน การประปา การระบายน้ำ และการเก็บขยะมูลฝอย โดยเฉพาะน้ำประปาแม้จะมีบริการทั่วถึงแต่บางบ้านก็ยังใช้น้ำบาดาลอยู่เพราะไม่มีทุนทรัพย์ในการจ่ายค่าเดินท่อประปา

ภาพที่ 5.23 สภาพปัญหา การขุดดินลูกรังในพื้นที่ริมถนนเลียงเมือง และการจัดเส้นทาง
ถนนที่เกิดความสับสน

7.3 ปัญหาการคมนาคมขนส่ง และการจราจร

7.3.1 ระบบถนนยังไม่ได้ประสานกับการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 กับพื้นที่อนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์บริเวณเมืองเก่า นอกจากนี้ทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมกับจังหวัดใกล้เคียงและอำเภอรอบนอก มีลักษณะขาดผ่านและตัดกันในย่านใจกลางเมือง ซึ่งเป็นที่รวมกิจกรรม ย่านพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ทำให้เกิดความพลุกพล่านสูงเป็นเหตุให้การสัญจรที่จะต้องผ่านเข้าออกไปมาไม่สะดวก

7.3.2 ขาดการวางโครงข่ายของการคมนาคมที่สมบูรณ์ เช่น แนวถนนเลียบเมืองมีเฉพาะทางด้านใต้ และโครงข่ายที่สำคัญส่วนหนึ่งผ่านพื้นที่โบราณสถาน การพัฒนาโครงข่ายเดิมจึงไม่อาจกระทำได้ ประกอบกับชุมชนเมืองกำแพงเพชรเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่สองฝั่งลำน้ำปิง มีลักษณะขนานไปกับลำน้ำมีลักษณะชุมชนค่อนข้างยาว ทำให้ระยะทางการติดต่อกับส่วนต่าง ๆ ของชุมชนเมืองมีระยะทางไกลขึ้น การพัฒนาโครงข่ายในอนาคตต้องคำนึงถึงการลดระยะทางการติดต่อระหว่างบริเวณโดยการตัดข้ามลำน้ำซึ่งต้องอาศัยทั้งสะพานและถนน นอกจากนี้ทางด้านตะวันออกของตัวเมือง ถนนสายรองและถนนเข้าไปในพื้นที่ของชุมชนมิได้มีการสานต่อ เชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายที่ต่อเนื่อง ถนนชอยบางสายมีความยาวมากกว่าถนนสายหลัก

7.3.3 ขนาดของผิวการจราจรถนนภายในชุมชนเมืองกำแพงเพชรตอนในส่วนใหญ่มีผังการจราจรค่อนข้างแคบ และมีขนาด 2 ช่องทางจราจร จึงต้องจัดให้มีการเดินรถทางเดียวในบริเวณศูนย์กลางเมืองเพื่อช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการจราจร รวมทั้งถนนดังกล่าวยังมีเขตทางที่ไม่กว้างขวางพอ ทำให้การขยายผิวจราจรไม่สามารถดำเนินการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนเทศบาลและถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญที่เชื่อมตัวเมืองทางตอนเหนือ และตอนใต้

7.3.4 ถนนบางสายในย่านการค้ามีปัญหาความคับสนไม่เป็นระเบียบในชั่วโมงเร่งด่วน เนื่องจากการอนุญาตให้จอดรถริมถนนทั้งสองข้าง

7.3.5 พื้นผิวจราจรบางสายชำรุดทรุดโทรม และยังมีถนนอีกหลายสายที่มีผังจราจรไม่ถาวร เป็นผิวลูกรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนบางสายที่มีปริมาณการจราจรมาก เชื่อมต่อกับถนนเลียบเมืองและทำหน้าที่เข้าถึงพื้นที่ขนาดใหญ่ ถนนเหล่านี้ ได้แก่ ถนนราชดำเนินชอย 1 และถนนวังนิกุล เป็นต้น

7.3.6 ขาดระเบียบการจัดอุปกรณ์สาธารณะริมถนน

7.3.7 ขาดการจัดระบบขนส่งสาธารณะในชุมชน ทั้งทางด้านปริมาณ และเส้นทาง ตลอดจนมาตรฐานการบริการให้เพียงพอ

7.4 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ก. การว่างงาน แรงงานรายได้น้อยและความต้องการแรงงานในเขตเทศบาล มีน้อย ส่งผลให้เกิดการอพยพแรงงานสู่เมืองสำคัญๆ ที่มีความเจริญและกรุงเทพมหานคร เพื่อประกอบอาชีพด้านแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม และแหล่งพาณิชย์กรม

ข. ขาดแคลนตลาดเพื่อการจำหน่าย ผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมักถูกดำเนินการซื้อขายโดยวิธีผูกขาดจากพ่อค้า

ค. แหล่งที่ตั้งธุรกิจและอุตสาหกรรม อยู่อย่างกระจัดกระจาย เกิดความสับสน จึงไม่ประหยัดภายนอก

ง. ขาดการวางแผนและนิคมฯ ปัจจุบันเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตเมือง รวมไปถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด

7.5 ปัญหาสังคม ประชากร และเคหะ

7.5.1 ปัญหาการบริการทางสังคม และวัฒนธรรม

ก. สาธารณสุข

ขาดสถานพยาบาล เทศบาลเมืองกำแพงเพชรยังไม่มีโรงพยาบาลในสังกัดที่จะให้บริการด้านรักษาพยาบาลของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองฯ ปัจจุบันต้องใช้บริการด้านรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลประจำจังหวัด ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐเพียงแห่งเดียว ส่วนศูนย์บริการสาธารณสุขของสาธารณสุขจังหวัด ให้การรักษาพยาบาลเล็กน้อยหรือในเบื้องต้นแก่ประชาชนเท่านั้น ยังไม่สามารถให้บริการทางการแพทย์รักษาพยาบาลแก่ประชาชนได้

ขาดบุคลากรทางด้านสาธารณสุข และเครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์ที่ทันสมัย ปัจจุบันสถานบริการสาธารณสุขของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ยังไม่มีนยา-แพทย์ประจำอยู่

ข. การศึกษา

ปัญหาอาคารสถานที่ ผลจากการเพิ่มจำนวนประชากรในเขตเทศบาล ทั้งอัตราการเกิด และการอพยพเข้าของประชากรจากแหล่งอื่น ๆ ทำให้โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองฯ ทั้ง 4 แห่งประสบปัญหาอาคารเรียนไม่เพียงพอ รวมไปถึงอาคารประกอบอื่นๆ เช่น ห้องสมุด โรงอาหาร โรงฝึกงาน บ้านพักเจ้าหน้าที่ครู - นักการ และสภานวคล้อมโรงเรียน เช่น รั้ว ถนน สนาม ที่ยังไม่เพียงพอหรือมีอยู่ก็ชำรุดทรุดโทรม

ขาดแคลนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์

ค. จำนวนสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีน้อย การปรับปรุง และการดูแลรักษาสวนสาธารณะที่มีอยู่ ยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร

ง. มาตรการส่งเสริม และปรับปรุงคุณภาพสถานบริการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น โรงแรมชั้นหนึ่ง และปัญหาการจัดกิจกรรมนันทนาการไม่ต่อเนื่อง

จ. คุณภาพและการบริการของห้องสมุดประชาชน นิพนธ์ภัณฑ์

ฉ. ตลาดสดในเขตเทศบาลเมืองฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดสดของเทศบาลฯ ประชาชนไม่นิยมใช้บริการ ตลาดอยู่ในสถานทรุดโทรม มีปัญหาการระบายน้ำเสีย และการรักษาความสะอาด

7.5.3 การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาแต่โบราณไม่ได้รับการฟื้นฟู ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร

7.5.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนด้านสาธารณสุข

7.5.5 ปัญหาประชากรที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนโดยไม่มีมีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้านอย่างถูกต้อง จากการสำรวจประชากรพบว่า มีผู้อพยพเข้ามาอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่ในชุมชนโดยไม่ปรากฏหลักฐาน ประมาณ 10,000 กว่าคน จึงทำให้เกิดปัญหาความแออัดในด้านที่อยู่อาศัยและการบริการทางด้านสาธารณสุข สาธารณูปการไม่เพียงพอ นอกจากนี้ผู้อพยพเหล่านี้ได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณีจากท้องถิ่นเดิมของตนติดมาด้วย และปัจจุบันยังประพฤติปฏิบัติอยู่ในกลุ่มย่อย จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีภายในชุมชน จึงเกิดปัญหาในเรื่องการไม่ยอมรับในขนบธรรมเนียมประเพณีของกันและกัน

7.6 ปัญหาด้านการเมือง การบริหาร

ก. ประชาชนยังขาดความสนใจตัวเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่น และประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบและเข้าใจถึงรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล อันเห็นได้จากสถิติผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีเพียงร้อยละ 51 ของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ข. การประชาสัมพันธ์ และรายงานต่อประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบความเคลื่อนไหวขององค์การเทศบาล เช่น การออกเทศบัญญัติใหม่ หรือรายการแนวทางใช้จ่ายในการพัฒนาของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ทำให้ประชาชนไม่เอ่อกเสียภาษี

ค. การคลัง ฐานะการคลังของเทศบาลเมืองฯ ยังไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ต้องมีการสนับสนุนจากรัฐบาลโดยเสมอ เพราะมีข้อจำกัดด้วยระเบียบกฎหมายหลายประการที่รัฐบาลกำหนดให้ในลักษณะที่หน่วยงานนั้นไม่สามารถที่จะยึดหยุ่นและปรับปรุงตัวเองได้

ง. ปัญหาความสัมพันธ์ในบทบาทการประสานระหว่างเทศบาลกับหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้ให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ

จ. เจ้าหน้าที่ และวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ต่างๆ ที่จะให้และให้บริการมีไม่เพียงพอ

จ. มาตรการปรับปรุงด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและเทศบัญญัติ ทำให้มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ ดำเนินการด้วยความล่าช้า อีกทั้งกฎหมายบางฉบับที่มีอยู่ก็ยังไม่สมบูรณ์ ทำให้ประชาชนใช้เป็นประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงปฏิบัติตาม

สรุปปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนเมืองกำแพงเพชร

การเติบโตของชุมชนเมืองกำแพงเพชรโดยปราศจากการกำหนดแนวทางควบคุมการพัฒนาก็ชัดเจนได้ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นจากบทบาทของเมืองกำแพงเพชรซึ่งมีความสำคัญหลักอยู่ที่โบราณสถานและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ จึงต้องการการแก้ไขปัญหานั้นโดยมีหลักการพัฒนาที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์โบราณสถานและสภาพแวดล้อมเมืองให้มีความสอดคล้องกัน ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไข ดังต่อไปนี้

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน		
1.1 การใช้ที่ดินไม่เป็นระเบียบ	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะการขยายตัวเป็นแนวยาวไปตามถนน - มาตรการควบคุมทิศทางการขยายตัว 	<ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการใช้ที่ดิน และพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ด้านใน
1.2 ความขัดแย้งของการใช้ที่ดินที่ส่งผลกระทบต่ออนุรักษโบราณสถาน	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่บางส่วนของย่านประวัติศาสตร์มีการใช้ที่ดินอื่นปะปนผสมผสานอยู่ เช่น ส่วนสถาบันราชการ ส่วนพักอาศัย เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ควบคุมการเติบโตโดยการวางแผนควบคุมอาคารสิ่งปลูกสร้างทางด้านความสูง รูปแบบลักษณะสีสรร ตามลำดับความสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อย่านทางประวัติศาสตร์ - ในกรณีที่มีความขัดแย้งสูงกับส่วนพื้นที่อนุรักษ ควรทำการโยกย้ายการใช้ที่ดินที่ขัดแย้งออกจากส่วนประวัติศาสตร์

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
2. ปัญหาด้านสถานแวดล้อม		
2.1 ปัญหาด้านภูมิทัศน์ชุมชน		
- ขาดความสัมพันธ์กันระหว่างย่านทางประวัติศาสตร์	- <u>ฝั่งเมืองชากังราว</u> ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ตัดผ่าน แบ่งแยกพื้นที่ส่วนเมืองโบราณกับเขตอรัญญิกมีโครงการบ้านจัดสรรคั่นกลางอยู่	- จัดเส้นทางคมนาคมหลักสายใหม่รองรับการสัญจรแทนเส้นทางเดิมที่ตัดผ่านเมืองโบราณ
- ความชัดเจนของย่านในประวัติศาสตร์	- <u>ฝั่งเมืองนครชุม</u> ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ตัดผ่านแบ่งแยกส่วนเมืองนครชุมออกจากเขตอรัญญิกนครชุมที่อยู่ทางตอนใต้	- ควบคุมอาคารและการใช้ที่ดินเพื่อเปิดมุมมองเชื่อมระหว่างเมืองนครชุม (วัดพระบรมธาตุ) กับเขตอรัญญิกทุ่งเศรษฐี
- ความชัดเจนของย่านในประวัติศาสตร์	- ขอบของเมือง ได้แก่ กำแพงเมืองและคูเมือง บางส่วนถูกทำลายลงหรือมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอื่นซ้อนทับอยู่	- บูรณะและรื้อฟื้น กำแพงเมือง/คูเมืองตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งฝั่งเมืองนครชุม และเมืองชากังราว
- การรับรู้ทิศทางและตำแหน่งของเมืองเป็นไปได้ยาก	- ขาดที่หมายตาหลักในชุมชน	- โบราณสถาน เขตอรัญญิกนครชุมกระจายตัวอยู่บนพื้นที่เกษตรกรรมทำให้ขาดความเป็นย่าน ควรกำหนดให้เป็นพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อความสะดวกในการดูแลรักษา และจัดภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวและรองรับกิจกรรมของชาวเมือง
- การรับรู้ทิศทางและตำแหน่งของเมืองเป็นไปได้ยาก	- ขาดที่หมายตาหลักในชุมชน	- จัดให้มีจุดหมายตาและปรับปรุงจุดหมายตา ทั้งจุดหมายตาหลักและรองตามจุดต่าง ๆ ของเมือง
- การรับรู้ทิศทางและตำแหน่งของเมืองเป็นไปได้ยาก	- ขาดที่หมายตาหลักในชุมชน	- จัดรูปแบบทางสัญจรให้มีลำดับขนาด และจัดรูปแบบอาคารประกอบทางภูมิทัศน์ให้มีความสอดคล้องกัน

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
- ขาดแคลนที่โล่งว่าง และการจัดความเชื่อมโยงระหว่างที่โล่งว่างเพื่อนันทนาการ	- สวนสาธารณะที่มีอยู่เดิมทั้งสนามกีฬา สนามเด็กเล่น และสวนสาธารณะริมน้ำ ชาวเมืองส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่เท่าที่ควร	- ปรับปรุงและส่งเสริมให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสอดคล้องไปตามพื้นที่เมืองอย่างเป็นโครงข่าย โดยอาศัยพื้นที่ริมแม่น้ำลำคลองและบางส่วนของเมืองเชื่อมโยงต่อกันทั่วถึงกัน
2.2 ปัญหาสิ่งแวดล้อม		
- ปัญหาการขุดหรือทรุดตัวของชั้นดินที่อาจส่งผลต่อโบราณสถาน	- การสูบน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้	- ขยายการบริการโครงข่ายระบบน้ำประปา
- การกัดเซาะนิงทะเลของดินริมฝั่งแม่น้ำปิง	- การขุดลอกทรายในแม่น้ำปิงขึ้นมาถมที่	- ศึกษารายละเอียดทางด้านเทคนิคและระบบนิเวศน์เพื่อหาแนวทางแก้ไข
- ปัญหาน้ำท่วมฉับพลัน	- ขาดการขยายระบบระบายน้ำ และการพัฒนาทางด้านเทคนิค	- จัดทำแผนระบบระบายน้ำในระยะยาว ควบคู่ไปกับขุดลอกลำคลองเพื่อใช้เป็นทางระบายน้ำธรรมชาติ
- ปัญหาขยะมูลฝอยและน้ำเน่าเสีย	- การทิ้งขยะและการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำปิงและคลองธรรมชาติ โดยขาดการบำบัดเสียก่อน	- จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่น้ำปิง
2.3 ขาดแคลนการบริการขั้นพื้นฐานด้านการประปา การระบายน้ำ และการเก็บขยะมูลฝอย	- โครงข่ายการบริการยังกระจายไปไม่ถึงทั่วถึง-	- ขยายโครงข่ายการบริการให้ทั่วถึงควบคู่ไปกับโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ

3. ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งและการจราจร

- 3.1 ระบบถนนไม่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ขาดการวางระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์
  - พัฒนาระบบโครงข่ายการคมนาคมให้มีลำดับความสำคัญตามหน้าที่ให้ชัดเจนมากขึ้น
  - กระจายโครงข่ายถนนเข้าไปสู่พื้นที่ด้านในเพื่อเปิดพื้นที่รองรับการขยายตัวของเมือง

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
3.2 ขนาดผิวจราจรจะคับแคบและสภาพผิวจราจรทรุดโทรมทำให้ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการสัญจร	<ul style="list-style-type: none"> - เขตทางของถนนเดิมคับแคบ - ขาดการจัดระเบียบการเดินรถและการจอดรถในถนนบางสาย	<ul style="list-style-type: none"> - ควบคุมทิศทางการเดินรถ การจอดจัดให้มีบริเวณที่จอดรถตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ - ขยายผิวจราจรในกรณีที่มีเขตทางเพียงพอ - ปรับปรุงสภาพผิวจราจร - จัดระเบียบอุปกรณ์สาธารณะวิมถนน - เพิ่มประสิทธิภาพทางด้านปริมาณยานพาหนะ เส้นทางเดินรถ และมาตรฐานการบริการให้เพียงพอ
3.3 ขาดการจัดระบบขนส่งสาธารณะในชุมชน		
4. <u>ปัญหาด้านเศรษฐกิจ</u>		
4.1 การว่างงาน	<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งงานอุตสาหกรรมในเมืองมีน้อย	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการลงทุนภาค เอกชน โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมทางด้านการท่องเที่ยว
4.2 ปัญหาตลาดสินค้าเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดแคลนตลาดเพื่อการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมอาชีพกลุ่มต่าง ๆ - จัดเทศกาลหรือตลาดนัดสินค้าการเกษตรตามฤดูกาล - ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจากผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดหรือชุมชน
4.3 การท่องเที่ยวชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดการประชาสัมพันธ์ และจัดพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการทางการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการบริการทางการท่องเที่ยว - ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ จัดงานกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
-------	--------	-------------

ปัญหาสังคม ประชากร และการเคหะ

5.1 การสาธารณสุขและการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสถานบริการสาธารณสุขและสถานศึกษากระจายตัวไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ - สถานพยาบาลและสถานศึกษายังไม่ได้มาตรฐาน - ขาดอุปกรณ์ทางการแพทย์ การสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนทางด้านงบประมาณ เพื่อเพิ่มจำนวนและประสิทธิภาพของสถานบริการสาธารณสุขและสถานศึกษา - เพิ่มบุคลากรทางการแพทย์และการศึกษา รวมทั้งพัฒนามาตรฐานระดับความรู้ของบุคลากร
5.2 สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดการจัดระบบที่โล่งว่างของเมืองให้สอดคล้องกับกิจกรรมของชาวเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเป็นส่วนสาธารณะและสถานพักผ่อนหย่อนใจ
5.3 ปัญหาความแออัดและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	<ul style="list-style-type: none"> - การอพยพเข้าเมืองโดยไม่ปรากฏหลักฐานทำให้เกิดความหลากหลายทางสังคมของประชากร 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโครงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย
5.4 วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นเลือนหายไปตามกาลเวลา	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ รมรงค์ให้ประชาชนร่วมมือส่งเสริมฟื้นฟูเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี - จัดให้มีกิจกรรม หรือค่ายเยาวชน เพื่อปลูกฝังอบรมให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ตั้งแต่วัยเด็ก
5.5 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดอัคคีภัยบ่อยครั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มประสิทธิภาพการบริการและจำนวนเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันอัคคีภัย เช่น ทรายหน่วยป้องกันให้ครอบคลุมทั่วถึงพื้นที่ เพิ่มจำนวนหัวดับเพลิง - จัดอุปกรณ์สาธารณะประกอบถนนโดยเฉพาะไฟส่องสว่างเพื่อป้องกันการอาชญากรรม

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
ปัญหาทางด้านการเมืองการบริหาร		
6.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อย	- ประชาชนขาดความสนใจและเข้าใจในรูปแบบการปกครองท้องถิ่น	- เผยแพร่รูปแบบการปกครองท้องถิ่นให้ประชาชนเข้าใจ
6.2 การพัฒนาในเขตเมืองเป็นไปอย่างช้า ๆ ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน	- ขาดการวางแผนการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนไม่เข้าใจรายละเอียดเรื่องการเสียภาษี	- ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมและพัฒนาเมืองที่ได้มาจากการเสียภาษีให้ประชาชนทราบ
6.3 ความล่าช้าในการดำเนินงานตามขั้นตอนของทางราชการ	- เกิดความสับสนในบทบาทและการประสานงานระหว่างเทศบาลเมืองกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน - ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และเทศบัญญัติให้มีความสมบูรณ์และมีช่องหลักเลียงได้น้อยที่สุด - ขยายเขตพื้นที่เพื่อความสะดวกในการดำเนินการควบคุมให้เป็นไปตามแผนพัฒนา เช่น การขยายเขตเทศบาลเมืองฯ เขตผังเมืองรวม เขตโบราณสถาน เป็นต้น